

Jaarverslag 2014

Centrale Bank van Suriname

De door de Raad van Commissarissen vastgestelde jaarrekening is per 3 december 2015 voorzien van de controleverklaring van de onafhankelijke accountant.

De afsluitdatum van de in het jaarverslag verwerkte macro-economische informatie is 28 augustus 2015.

Dit jaarverslag is 24 maart 2016 op de website van de Bank geplaatst.

**Bestuur, Raad van
Commissarissen en afdelingshoofden
per 3 december 2015**

Raad van Commissarissen
L. Pinas-Halfhide (wnd. Voorzitter)
M. Tuur
C. Linger-van der Ziel
R. Soentik
S. Burleson

Wnd. President
I. Geduld-Nijman

Executive Manager
M. Soekhnandan

Secretaris/
Secretariaat
J. Pahlad-Abdul

Internationale
Betrekkingen
M. Soekhnandan

Juridische
Zaken
A. Limon-Sof

Internal Audit
H. Karjooetomo

Voorlichting &
Public Relations
W. Orië (Coördinator)

Financiële Stabiliteit
R. Adhin

Beveiliging
D. Calor

Numisma-
tisch Museum
(vacant)

Bibliotheek
P. Peroti

Centrum voor Financiële
Educatie en Ontwikkeling
M. Brunings-Stolz

Directoraat
Toezicht Kredietwezen
I. Geduld-Nijman (Directeur)

Directoraat Monetaire Zaken en
Economische Aangelegenheden
W. Orië (Coördinator)

Directoraat Bankbedrijf en
Bancaire Zaken
F. Ligeon (Coördinator)

Cluster
Financieel Management
H. Panka

Cluster
Bedrijfsvoering
M. Elstak

Staforgaan/Juridische
Ondersteuning &
Integriteit

Staforgaan/Monetair
Beleid, Macro Prudentieel
Onderzoek & Strategische
Communicatie

Staforgaan/Bankzaken

Budget & Control
K. Makandra

Informatie & Com-
municatie Technologie
R. Wong A Foe

Toezicht Banken
D. van Leeuwen

Statistieken
S. Jahangir-Abdoelrahman

Betalingsverkeer

Accounting
H. Panka

Human Resources
N. Pieters (Wnd.)

Toezicht Verzekeringen
P. Pocorni

Research
K. Eckhorst

Kassierderij
K. Soemodipoero

Risk Unit
(vacant)

Protocol & Traffic
N. Pieters

Toezicht Pensioenfondsen
F. Konigferander

Financiële Markten
S. Gaurisankar

Binnenland
L. Nijman (wnd.)

Unit Jaarrekening
(vacant)

Procurement
S. Moetoer

Toezicht Spaarinstellingen
A. Choennie

Buitenland
I. Soehawan

Goudlaboratorium
R. Gallant

Algemene Zken
(HHD, TCD, AEA)
M. Satimin

Archief
M. Dors

INHOUDSOPGAVE

HOOFDSTUK I

INTERNATIONALE EN REGIONALE ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN EN BETREKKINGEN

I.1	Algemeen	1
I.2	Productie	1
I.3	Prijsspeil en Handel	2
	I.3.1 Prijspeil	2
	I.3.2 Handel	2
I.4	Internationale Financiële Instellingen	2
	I.4.1 Islamic Development Bank en OPEC Fund for International Development	2
	I.4.2 Caribbean Development Bank	4
	I.4.3 Inter-American Development Bank	4
I.5	Overige Regionale en Internationale Betrekkingen	4
	I.5.1 Wereldbank	4
	I.5.2 Agence Française de Développement	4
	I.5.3 World Trade Organization	4
	I.5.4 Unie van Zuid-Amerikaanse Naties	5
I.6	Economische Ontwikkelingen binnen de CARICOM	5

HOOFDSTUK II

DE NATIONALE ECONOMISCHE ONTWIKKELING

II.1	Algemeen	6
II.2	Productie	6
II.3	Confrontatie van Middelen en Bestedingen	10
II.4	Prijzontwikkelingen	10

HOOFDSTUK III

DE MONETAIRE ONTWIKKELING

III.1	Algemeen	12
III.2	De Ontwikkeling van de Liquiditeitenmassa	12
III.3	Kredietverlening der Overige Depositonemende Instellingen	13
III.4	Financiële Soliditeit	16

HOOFDSTUK IV

DE ONTWIKKELING VAN STAATSFINANCIËN

IV.1	Algemeen	18
IV.2	Ontvangsten en Uitgaven	18
IV.3	Financiering	18
IV.4	De Staatsschuld	18

HOOFDSTUK V

DE ONTWIKKELING VAN DE BETALINGSBALANS

V.1	Algemeen	21
V.2	Lopende Rekening	21
	V.2.1 Handelsverkeer	21
	V.2.2 Dienstenverkeer	22
	V.2.3 Primaire Inkomens	22
	V.2.4 Inkomensoverdrachten	22
V.3	Financiële Rekening	22
V.4	Goud- en Deviezenvoorraad	22
V.5	Wisselkoersontwikkeling	22
V.6	Externe Vermogenspositie	23
V.7	Externe Schuldpositie	23

HOOFDSTUK VI

HET BEDRIJFSECONOMISCH TOEZICHT

VI.1	Algemeen	25
VI.2	Primaire Banken	26
	VI.2.1 Algemeen	26
	VI.2.2 Financiële Gegevens	26
VI.3	Verzekeringsmaatschappijen	28
	VI.3.1 Algemeen	28
	VI.3.2 Financiële Gegevens	29
	VI.3.2.1 Levensverzekeringsmaatschappijen	29
	VI.3.2.2 Schadeverzekeringsmaatschappijen	30
VI.4	Pensioenfondsen	31
	VI.4.1 Algemeen	31
	VI.4.2 Financiële Gegevens	32
VI.5	Kredietcoöperaties	32
	VI.5.1 Algemeen	32
	VI.5.2 Financiële Gegevens	33
	VI.5.3 Rapportage	34

HOOFDSTUK VII

BEDRIJF VAN DE BANK

VII.1	Ontwikkeling Posten Bankbalans	35
VII.2	Kosten	35
VII.3	Baten	35
VII.4	Winstontwikkeling	36
VII.5	Chartaal Betalingsverkeer	36
VII.6	Kasbeweging	37
VII.7	Vervalsingen	37
VII.8	Goudcertificaten	38
VII.9	Na-ruisseling	38
VII.10	Verrekende Cheques en Giro's	38
VII.11	Verkochte Herdenkingsmunten	38
VII.12	Ontwikkeling van de Goudproductie en -export	38
VII.13	Numismatisch Museum	40

JAARREKENING

Publicatieverslag 2014	41
Balans per 31 december 2014	42
Resultatenrekening over 2014	44

Toelichting

- Grondslagen voor Balanswaardering en Resultaatbepaling	45
- Toelichting op de Balans per 31 december 2014	50
- Toelichting op de Resultatenrekening over 2014	61

Overige Gegevens

- Controleverklaring van de Onafhankelijke Accountant	63
- Vaststelling Jaarrekening	65
- Statutaire Winstverdeling	65
- Vaststelling Jaarrekening Voorgaand Boekjaar	65
- Vaststelling Jaarrekening 2014 en Winstverdeling Boekjaar 2014	65
- Management en Toezichhoudend Orgaan van de Bank	66

BIJLAGEN

TABELLEN EN GRAFIEKEN

Tabellen

HOOFDSTUK I

I.1	Groei van de Wereldproductie	2
I.2	Inflatie	2
I.3	Ontwikkeling van de Wereldhandel	3

HOOFDSTUK II

II.1	Bruto Toegevoegde Waarde tegen basisprijzen per Bedrijfstak in 2007 Prijzen	6
II.2	Exportvolume en -waarde van Aluinaarde	7
II.3	Goudproductie Grootschalige en Kleinschalige Goudmijnbouw	8
II.4	Ruwe aardolie- en Raffinaderijproductie	9
II.5	Padieproductie, Rijstexportvolume en -exportwaarde	10
II.6	Bananenproductie, -exportvolume en -exportwaarde	10
II.7	Confrontatie van Middelen en Bestedingen	11
II.8	Consumentenprijsindex en Inflatiecijfers	11

HOOFDSTUK III

III.1	Ontwikkeling van de Geldaggregaten	12
III.2	Kredieten, Reserve Base en Rente van Algemene Banken	14
III.3	Financiële Dollariseringsgraad	16
III.4	Financiële Soliditeit van de Algemene Banken	16

HOOFDSTUK IV

IV.1	Suriname: Financieringsoverzicht van de Staat op Kasbasis	19
IV.2	Staatsuitgaven naar Categorie	19
IV.3	De Staatsschuld naar Crediteuren	20

HOOFDSTUK V

V.1	Betalingsbalans 2010-2014	21
V.2	Externe Vermogenspositie	24
V.3	Externe Schuldpositie	24

HOOFDSTUK VI

VI.1	Instellingen onder Toezicht van het Directoraat Toezicht Kredietwezen	26
VI.2	Overzicht van Kredietcoöperaties die aan de Rapportageverplichting voldoen	33

HOOFDSTUK VII

VII.1	Omvang van de Bankbiljettencirculatie per jaarultimo	36
VII.2	Samenstelling van de Bankbiljettencirculatie per kwartaalultimo	36
VII.3	Samenstelling van de Bankbiljettencirculatie naar Coupure per kwartaalultimo	36
VII.4	De Kasbeweging bij de Centrale Bank van Suriname	37
VII.5	Kasontvangsten	37
VII.6	Kasuitgaven	38
VII.7	Valse Bankbiljetten onderschept bij de Banken en bij de Centrale Bank van Suriname	38
VII.8	Wederkoop Goudcertificaten	38
VII.9	Naverwisseling van de Sf-biljetten	39
VII.10	Aantal verrekende Cheques en Giro's	39
VII.11	Verkochte Herdenkingsmunten en Gedenkpenningen	39
VII.12	Goudexporten Kleingoudmijnbouw en betaalde Royalties	40

Grafieken

HOOFDSTUK II

II.1	Bauxiet- en Aluinaardeproductie	7
------	---------------------------------	---

HOOFDSTUK III

III.1	Oorzaken Veranderingen Liquiditeitenmassa in ruime zin	13
III.2	Sectorale Kredietverlening in SRD	16
III.3	Sectorale Kredietverlening in USD	16
III.4	Sectorale Kredietverlening in Euro	16

HOOFDSTUK V

V.1	Exportproducten Suriname	22
V.2	Internationale Reserve en Importdekking	23
V.3	Omzet US\$ Valutamarkt	23
V.4	Omzet Euro Valutamarkt	24

HOOFDSTUK VI

VI.1	Primaire Banken; Solvabiliteitstoetsing	27
VI.2	Primaire Banken; Liquiditeitsverhouding	28
VI.3	Primaire Banken; Ontwikkeling van de Rentemarge, Totale Baten, Overige Lasten en Brutoresultaat	28
VI.4	Primaire Banken; Toevertrouwde Middelen versus Kredietverlening	29
VI.5	Totale Baten ten opzichte van Totale Lasten	
	Levensverzekeringsmaatschappijen	30
VI.6	Winst na Belasting der Levensverzekeringsmaatschappijen	30
VI.7	Totale Baten ten opzichte van Lasten der	
	Schadeverzekeringsmaatschappijen	31
VI.8	Winst na Belasting der Schadeverzekeringsmaatschappijen	31
VI.9	Inkomsten Pensioenfondsen	32
VI.10	Premie-inkomsten en Beleggingsinkomsten ten opzichte van de	
	Uitkeringen Pensioenfondsen	32
VI.11	Kredietcoöperaties: Balanstotaal	33
VI.12	Kredietcoöperaties: Nettoresultaat	34

HOOFDSTUK VII

VII.1	Bezoekersaantal Numismatisch Museum 2010-2014	40
-------	---	----

HOOFDSTUK I

INTERNATIONALE EN REGIONALE ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN EN BETREKKINGEN¹⁾

I.1 Algemeen

De wereldeconomie groeide in 2014 net als in 2013 en 2012 met 3,4%. Hierbij vertoonde de groeivoet van de ontwikkelde economieën een verbetering ten opzichte van 2013. In tegenstelling tot de eerder genoemde economieën vertoonde de groeivoet van de opkomende economieën en ontwikkelingslanden een terugval. Desondanks bleef die groei robuust. Afgenomen investeringen, verminderde exporten en lagere prijzen van grondstoffen, hadden de groei in de opkomende economieën en ontwikkelingslanden ongunstig beïnvloed.

De inflatie in de ontwikkelde economieën, gemeten aan de hand van de verandering in de consumptieprijzen, bleef door afnemende olie- en voedselprijzen laag. Het Eurogebied koerste zelfs richting deflatie, waardoor ingrijpen van de Europese Centrale Bank (ECB) noodzakelijk was.

In de opkomende economieën en ontwikkelingslanden was de inflatie lager dan in de voorafgaande periode. De inflatie ontwikkeling in de opkomende economieën heeft min of meer dezelfde oorzaak als die van de ontwikkelde economieën.

In 2014 groeiden het wereldhandelsvolume en de -productie met hetzelfde tempo. De groei van het handelsvolume was in 2014 echter lager dan in 2013. Deze terugval in groei kan deels worden toegeschreven aan de economische problemen in de Europese Unie (EU), zoals de crisis in Griekenland en de verslechterde concurrentiepositie van Europa in het algemeen, en deels aan structurele factoren, zoals de vertraging van haar potentiële groei die deels te maken hebben met de transitie van de Chinese economie.

I.2 Productie

De toename van het bruto binnenlands product (BBP) in 2014 van de ontwikkelde economieën wijst op een verder herstel ten opzichte van de twee perioden daarvoor. (zie Tabel I.1). Vooral de economie van de Verenigde Staten van Amerika (VSA) laat met een groei van 2,4% in 2014, gedreven door onder meer hogere productiviteit en significante expansie van de industriële sector, een gestadig herstel zien. Eurogebied noteerden een zwakke groei van 0,9% in 2014, waarbij rekening moet worden gehouden met het feit dat deze landen langzaam uit een recessie klimmen. Daartegenover bevestigt het groeicijfer van -0,1% in 2014 dat de Japanse economie nog worstelt om groei te bewerkstelligen ondanks de stimuleringsmaatregelen van de monetaire autoriteiten.

Als gevolg van voortdurende verschuivingen in de Wereld Economische Orde, nemen de opkomende economieën tegenwoordig ongeveer twee derde van de groei van de wereldeconomie voor hun rekening. Als gevolg van lagere exporten en dalende prijzen voor mineralen en grondstoffen, noteerden deze landen een lagere groeivoet in 2014, namelijk 4,6% tegenover een groei van 5,0% in 2013. Deze groei had een positief effect op de wereldeconomie. De groei in China, welke werd gedreven door hogere binnenlandse investeringen in de infrastructuur, bedroeg in het verslagjaar 7,4% tegenover 7,8% in 2013. De aanhoudende groeivertraging van de Chinese economie duidt aan dat de historisch hoge (tweecijferige) groeivoeten van het afgelopen decennium niet gauw merkbaar zullen zijn. Desondanks blijft de Chinese economie een sterk bepalende factor voor het groeitempo van de wereldeconomie.

De groeivertraging in de mineralen en grondstoffen gedomineerde c.q. afhankelijke economieën, zoals Rusland, Brazilië en Zuid-Afrika, is significant en zorgwekkend. Van de dominante opkomende economieën noteerde slechts India een hogere groeivoet in 2014 ten opzichte van 2013 (zie Tabel I.1).

¹ De data met betrekking tot de internationale economische ontwikkelingen zijn gehaald uit World Economic Outlook (WEO) April 2014 van het Internationaal Monetair Fonds.

I.3 Prijspeil en Handel

I.3.1 Prijspeil

De inflatie in de ontwikkelde economieën was laag. De VSA, die in het verslagjaar nog met een negatieve output gap² te kampen hadden, noteerden een inflatie van 1,6% (zie Tabel I.2). In het Eurogebied was de inflatie 0,4%. De bestedingen in het Eurogebied stonden onder druk van een zwakke kredietgroei en financiële fragmentatie die het vertrouwen van investeerders ondermijnde. In Japan bedroeg de inflatie 2,7% mede door de invoering van een consumptiebelasting.

In de opkomende economieën en ontwikkelingslanden nam het inflatietempo verder af doch beliep het inflatieverloop per land verschillend. Brazilië, Rusland, India en Zuid-Afrika noteerden een hogere stijging van hun consumptieprijzen. Deze landen worstelden met een ontwaarding van hun munteenheid mede als gevolg van afnemende exportopbrengsten die klaarblijkelijk hebben doorgewerkt op het inflatieniveau. Anderzijds hadden China en India te maken met een lagere inflatie in 2014. De prijsdalingen van aardolie en andere primaire producten waren sterk van invloed op de inflatie in China.

I.3.2 Handel

Het wereldhandelsvolume nam in 2014 toe met 3,4%. Hiertegenover stond een daling van de wereldhandelsprijzen met 1,6% in 2014 (zie Tabel I.3). Deze daling, die in 2012 begon, zette zich voort en werd gevoed door lagere prijzen voor aardolie, mineralen en grondstoffen. Over de gehele linie van industriële, olie- en niet-olieproducten was er, evenals in 2013, een daling van de prijzen merkbaar in 2014.

Het internationale handelsvolume (export en import) van de ontwikkelde economieën bleef in 2014 groeien, terwijl dat van de opkomende economieën en ontwikkelingslanden bij de exporten een afname en bij de importen een toename vertoonde. De wisselwerking tussen sterker afgenomen prijzen van olie en niet-olieproducten ten opzichte van industriële producten heeft in de opkomende economieën geresulteerd in een verdere verslechtering van de ruilvoetverhouding. De ruilvoetverhouding van de ontwikkelde economieën verbeterde, doch minder dan in 2013.

Tabel I.1
Groei van de Wereldproductie¹⁾
(in procenten)

Omschrijving	2010	2011	2012	2013	2014
Wereld	5,2	4,2	3,4	3,4	3,4
Ontwikkelde economieën	3,1	1,7	1,2	1,4	1,8
waaronder:					
Verenigde Staten van Amerika	2,5	1,6	2,3	2,2	2,4
Eurogebied	2,0	1,6	-0,8	-0,5	0,9
Japan	4,7	-0,5	1,8	1,6	-0,1
Opkomende economieën en ontwikkelingslanden	7,6	6,2	5,2	5,0	4,6
waaronder:					
Brazilië	7,6	3,9	1,8	2,7	0,1
Rusland	4,5	4,3	3,4	1,3	0,6
India	10,3	6,6	5,1	6,9	7,2
China	10,4	9,3	7,8	7,8	7,4
Zuid-Afrika	3,0	3,2	2,2	2,2	1,5

Bron: Internationaal Monetair Fonds

¹⁾ Reële BBP-groei

Tabel I.2
Inflatie
(in procenten)

Omschrijving	2010	2011	2012	2013	2014
Consumptieprijzen:					
Ontwikkelde economieën	1,5	2,7	2,0	1,4	1,4
waaronder:					
Verenigde Staten van Amerika	1,6	3,1	2,1	1,5	1,6
Eurogebied	1,6	2,7	2,5	1,3	0,4
Japan	-0,7	-0,3	0,0	0,4	2,7
Opkomende economieën en ontwi	5,9	7,3	6,1	5,9	5,1
waaronder:					
Brazilië	5,0	6,6	5,4	6,2	6,3
Rusland	6,9	8,4	5,1	6,8	7,8
India	9,5	9,4	10,2	10,0	6,0
China	3,3	5,4	2,6	2,6	2,0
Zuid Afrika	4,3	5,0	5,7	5,8	6,1

Bron: Internationaal Monetair Fonds

I.4 Internationale Financiële Instellingen

I.4.1 Islamic Development Bank en OPEC Fund for International Development

In 2014 hebben diverse missies van de Islamic Development Bank (IsDB) Suriname bezocht. Naast vertegenwoordigers van de IsDB zelf, hebben ook vertegenwoordigers van haar geaffilieerde instituten een bezoek gebracht aan ons land. Het gaat in deze om de Investment Corporation for Development of the Private Sector (ICD) in het eerste kwartaal, met het doel na te gaan welke diensten ICD kan bieden aan de private sector. Daarnaast zijn er ook activiteiten ontplooid die in de naaste toekomst moeten leiden tot een "line of finance" om in de financieringsbehoefte van het klein- en middenbedrijf te voorzien.

² De output gap is het verschil tussen het werkelijke BBP en het potentiële BBP.

In het tweede kwartaal verwelkomde de Bank een delegatie van de International Islamic Trade and Finance Cooperation (ITFC), waarbij aan de zakenwereld informatie werd verschaft over de diensten die ITFC te bieden heeft. Verder heeft de Staat Suriname mogelijkheden besproken om tot een overeenkomst te komen.

In het kader van het "reverse linkage project", welke gezien kan worden als de Zuid-Zuid samenwerkingsvariant van de IsDB, is de IsDB als intermediair opgetreden in de samenwerking tussen Suriname en de Malaysian Agricultural Research & Development Institute (MARDI) voor het "Reverse Linkage Project on Rice Production". Hiervoor hebben vertegenwoordigers van MARDI in het derde kwartaal Suriname bezocht met het doel de rijstindustrie in kaart te brengen en zaken te identificeren voor verbetering en modernisering daarvan, evenals het formuleren van een trainingsprogramma voor de sector. Het voornemen van de IsDB hierbij is dat zij een bedrag van US\$ 2,4 miljoen als concessionele lening ter beschikking zal stellen aan Suriname en US\$ 300.000 als schenking, terwijl MARDI naast de technische kennis eveneens een bedrag van US\$ 300.000 zal schenken aan de Republiek Suriname.

Voorts heeft een Fact Finding & Project Preparation Mission plaatsgevonden voor het identificeren van infrastructurele projecten gericht op de dambescherming van het kustgebied, waaronder Weg naar Zee. Daarnaast is additionele financiering opgenomen ten behoeve van de haven van Nieuw Nickerie, zodat deze operationeel kan worden gemaakt.

Het hoogtepunt in de relatie tussen de IsDB en de Republiek Suriname was het bezoek van de President van de IsDB, Z.E. Dr. Ahmad Mohamed Ali Al Madani, aan Suriname op 13 oktober 2014, waaraan tevens een IsDB day gekoppeld werd. Deze dag had tot doel de IsDB en de aan haar geaffilieerde instituten meer bekendheid te geven in Suriname. Bij deze gelegenheid zijn tevens 2 sociale projecten gestart die zijn opgenomen in de Interim Strategy van 2013. Het betreft het "Health Facilities Improvement Project" voor de bouw van het nieuwe Academisch Medisch Centrum evenals de renovatie van het bestaande gebouw van het Academisch Ziekenhuis. Het bijzondere aan dit project is dat studiemogelijkheden voor personeel uit de medische sector beschikbaar zijn gesteld, alsmede de institutionele versterking van het Ministerie van Volksgezondheid. Het bedrag dat de IsDB ter beschikking heeft gesteld in dit verband bedraagt US\$ 60,0 miljoen, terwijl de Staat Suriname US\$ 10,0 miljoen bijdraagt. Een andere ontwikkelingspartner, die in dit project heeft bijgedragen, is de OPEC Fund for International Development (OFID) voor een bedrag van USD 26,5 miljoen. Hieraan voorafgaand had OFID in het eerste kwartaal van 2014 een delegatie gestuurd naar Suriname.

Het tweede project betreft: "Reforming Technical & Vocational Education and Training (TVET)" ten behoeve van het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur voor een bedrag van US\$ 15,8 miljoen. Met dit project wordt beoogd gelijke kansen te creëren voor een ieder door middel van hervormingen van beroepsopleidingen, waardoor de ontwikkeling van de gemeenschap als geheel kan worden gestimuleerd.

Tabel I.3
Ontwikkeling van de Wereldhandel
(jaarlijkse procentuele mutatie)

Omschrijving	2010	2011	2012	2013	2014
Handel in goederen					
Wereldhandel					
volume	12,6	6,8	2,8	3,5	3,4
prijsexpander in US-dollars	5,7	11,0	-1,6	-0,7	-1,6
Wereldhandelsprijzen in US-dollars					
industriële producten	2,6	6,1	0,6	-1,4	-0,8
olieproducten	27,9	31,6	1,0	-0,9	-7,5
niet-olie primaire producten	26,5	17,9	-10,0	-1,2	-4,0
Wereldhandelsvolume					
Ontwikkelde economieën:					
Export	12,3	6,3	2,0	3,1	3,3
Import	11,7	5,5	0,9	2,1	3,3
Opkomende economieën en ontwikkelingslanden:					
Export	13,6	7,4	4,4	4,6	3,4
Import	14,1	9,8	6,0	5,5	3,7
Ruilvoetverhouding					
Ontwikkelde economieën	-0,9	-1,7	-0,6	0,7	0,3
Opkomende economieën en ontwikkelingslanden	2,0	3,6	0,7	-0,3	-0,6

Bron: Internationaal Monetair Fonds

I.4.2 Caribbean Development Bank

Bij Wet van 6 maart 2012 (S.B. 2012 No. 41) is de Staat Suriname als lid toetreden tot de Caribbean Development Bank (CDB). Het doel van deze ontwikkelingsbank is bij te dragen aan de duurzame economische groei en ontwikkeling van de lidlanden in het Caribisch Gebied en om de economische samenwerking en integratie tussen hen te bevorderen, met speciale en dringende aandacht voor de behoeften van de minder ontwikkelde leden van de regio. Wat deze ontwikkelingsbank betreft, is de samenwerking vooralsnog bescheiden. Missies van de CDB hebben Suriname bezocht om informatie te verzamelen ten behoeve van de "Country Assistance Strategy". Dit heeft geresulteerd in een "Country Strategy Paper 2014-2018", waarbij mogelijke ontwikkelingsgebieden zijn geïdentificeerd die zijn afgestemd op de ontwikkelingsgebieden uit het Nationaal Ontwikkelingsplan 2012-2016 van de Republiek Suriname.

I.4.3 Inter-American Development Bank

Algemeen

In het jaar 2014 heeft de Inter-American Development Bank (IADB) 168 projecten goedgekeurd voor een totaal bedrag van US\$ 13,8 miljard ten behoeve van Latijns Amerika en het Caribisch gebied. Dit is een vermindering van 1,4% ten opzichte van 2013, waarbij toen US\$ 14,0 miljard aan projecten werd goedgekeurd (168 projecten). Van het goedgekeurde bedrag was 41,8% bestemd voor institutionele versterking, 37,7% voor infrastructuur en milieu, 15,9% voor de sociale sector en 4,7% voor integratie en handel.

Projecten in Suriname

In 2014 zijn er 2 projecten goedgekeurd door de IADB met een totale waarde van US\$ 53,0 miljoen. Hiervan was US\$ 33,0 miljoen bestemd voor het project "Implementation of the National Electricity Company Investment Plan" en US\$ 20,0 miljoen voor het project "Business Climate and Innovation Program".

I.5 Overige Regionale en Internationale Betrekkingen

I.5.1 Wereldbank

Na een periode van 30 jaar is de relatie tussen Suriname en de Wereldbank hernieuwd. De aanzet hiertoe werd in 2012 gegeven middels het ondertekenen van een Interim Strategy Note (ISN) 2012-2014, welke was afgestemd op het Ontwikkelingsplan 2012-2016 van Suriname. Het ISN had als doel om de relatie als ontwikkelingspartners te verstevigen en om invulling te geven aan de hernieuwde samenwerking en de verdere verdieping daarvan. In juni 2014 verliep deze ISN

van Suriname met de Wereldbank en met het oog hierop zijn in het verslagjaar door de Wereldbank verschillende missies ondernomen om te komen tot een "Full Member Country Partnership Strategy (CPS)".

In dit CPS is specifiek omschreven de inhoud van het programma voor Suriname in de periode 2014-2018. De CPS betekent niet alleen een verdieping van de wederzijdse relatie, maar ook dat Suriname in aanmerking kan komen voor fondsen onder meer gericht op duurzame ontwikkeling c.q. het verbeteren van het investeringsklimaat en het verminderen van de gevolgen van klimaatsverandering. De CPS is voorgelegd aan de Executive Board of Directors van de Wereldbank, die op 18 december 2014 goedkeuring hieraan heeft gegeven.

I.5.2 Agence Française de Développement

Het jaar 2014 stond voor de Agence Française de Développement (AFD) in het teken van het verdiepen van de relatie met Suriname door het identificeren van nieuwe ontwikkelingsprojecten. In dit kader hebben verschillende sectormissies een bezoek gebracht aan Suriname. Enkele projecten die zijn geïdentificeerd hebben betrekking op de gezondheidszorg, energie, water, stadsontwikkeling en het ontwerpen van een nieuwe geologische map voor Suriname.

I.5.3 World Trade Organization

Diverse besluiten met betrekking tot de uitkomsten van de Bali Ministeriële Vergadering werden op 27 november 2014 aangenomen door de Algemene Raad van de World Trade Organization (WTO). Deze besluiten omvatten het actualiseren van de Bali Declaratie, een besluit over handelsfacilitering met twee gezamenlijke wetteksten (de Trade Facilitation Agreement en bijbehorende protocol) en een besluit over publieke opslagverplichtingen voor voedselveiligheid in ontwikkelingslanden.

De Algemene Raad heeft op 27 november besloten dat:

1. alle lidlanden constructief zullen werken aan de besluiten die zijn genomen tijdens de Bali Ministeriële Meeting in hun desbetreffende WTO organen, alsook het opstellen van een duidelijk gedefinieerd werkprogramma voor de resterende "Doha Development Agenda" kwesties, zoals opgedragen in de Bali Declaratie;
2. kwesties over de uitkomsten van het Bali Pakket en kwesties over "Less Developed Countries" (LDC's), die niet wettelijk verbonden kunnen worden, prioriteit zullen krijgen;
3. de uiterste datum voor het accorderen van het verplichte werkprogramma is gesteld op juli 2015.

Op 5 maart 2014 heeft het Surinaams Standaarden

Bureau (SSB) via het Ministerie van Handel en Industrie en het Ministerie van Buitenlandse Zaken het technische voorschrift “voor het etiketteren van voorverpakte goederen” genotificeerd aan het WTO Technical Barriers to Trade (TBT) secretariaat. Dit voorschrift is vastgesteld bij Beschikking van de Minister van Handel en Industrie van 14 februari 2014 no.303 en heeft te maken met de minimale vereisten, waaraan een etiket van voorverpakte goederen moet voldoen. De voornoemde notificatie is een verplichting, vanwege het lidmaatschap van Suriname bij de WTO.

I.5.4 Unie van Zuid-Amerikaanse Naties (UNASUR)

Op 22 augustus 2014 werd de ex-president van Colombia, de heer Ernesto Samper, bij consensus aangesteld als de nieuwe Secretaris Generaal van UNASUR. Hij zal voor twee jaar leiding geven aan het Algemeen Secretariaat van UNASUR. Op een buitengewone vergadering van regeringsleiders, die op 4 december 2014 in Ecuador plaatsvond, heeft Suriname zijn UNASUR voorzitterschap overgedragen aan Uruguay. In de periode 30 augustus 2013 tot en met 4 december 2014 mocht President Desiré Delano Bouterse de scepter zwaaien als voorzitter van UNASUR. Verder werd het nieuw hoofdgebouw van UNASUR op 5 december 2014 in Ecuador in gebruik genomen.

Gedurende de periode 22-23 mei en op 21 november 2014 participeerde Suriname in UNASUR verband aan twee vergaderingen, namelijk de UNASUR Vergadering van de Raad van Ministers van Buitenlandse zaken en de tweede Vergadering van Vice-ministers van Buitenlandse Zaken van de UNASUR landen. Tijdens de Vergadering van de Raad van Ministers in Galápagos, Ecuador, werden er enkele verklaringen en communiqués aangenomen, waaronder:

- inzichten in het slotdocument van Galápagos met betrekking tot het versterken van het Inter-Amerikaans Verdrag inzake de rechten van de mens;
- een verklaring, waarbij er ondersteuning wordt gegeven aan het voorzitterschap van G77 en China;
- een verklaring, waarbij lidlanden zich zullen inspannen voor Cuba om te mogen participeren aan de VII Top van de Amerika's in 2015;
- een communiqué over de vorderingen in het vredesproces in Colombia;
- een vooruitgang, die geboekt werd, voor de verkiezing van de Secretaris-Generaal van UNASUR.

De tweede Vergadering van de Vice-ministers van Buitenlandse Zaken werd in Bolivia gehouden, met als

doel het formuleren van de strategische visie van het UNASUR blok, die als antwoord moet dienen voor de interne en externe uitdagingen van UNASUR. Uit de vergadering kwam naar voren dat vrede, democratie en mensenrechten bepalend zullen zijn voor het formuleren en implementeren van het integratiebeleid. Voorts zijn lidlanden overeengekomen dat de nadruk zal worden gelegd op een sociale, politieke, economische en institutionele agenda.

I.6 Economische Ontwikkelingen binnen de CARICOM

Volgens het rapport van het Caribbean Centre for Money and Finance (CCMF) was de economische groei van de CARICOM landen in 2014 uiteenlopend. Hierbij is er een geringe toename in de economische groei van de toerisme-afhankelijke landen te merken. Bij de grondstof-exporterende landen werd echter een matige daling van de economische groei geconstateerd (zie Tabel I.1). In het verslagjaar noteerde Belize een groei van 3,6% mede als gevolg van de verbetering in de exporten van landbouwproducten, toerisme en handel, terwijl Aruba, Guyana en Haïti een lage economische groei noteerden.

Volgens het CCMF-rapport was ook de inflatie binnen de CARICOM in 2014 uiteenlopend. Inflatie varieerde tussen 0,4% in Aruba en 6,5% in Haïti. Het inflatiepercentage in de Bahamas, Barbados, Belize, Eastern Caribbean Currency Union (ECCU), Guyana en Trinidad en Tobago bleef relatief stabiel in 2014 als gevolg van lagere energie prijzen. Aruba, Haïti, Curaçao en Suriname kampten met stijgende voedselprijzen met als gevolg hogere inflatiecijfers ten opzichte van 2013. De inflatie was slechts afgenomen in Jamaica en Sint Maarten met respectievelijk 3,1 en 0,6 procentpunt hetgeen toe te schrijven is aan de lage energie- en transportkosten.

In 2014 werd een relatief kleine afname geconstateerd in de werkloosheid van verschillende CARICOM landen. In Bahama's en Barbados echter, nam de werkloosheid toe tot respectievelijk 15,7% en 12,5%. Deze toename is te wijten aan de lage economische groei. Uit de cijfers van het CCMF-rapport valt af te leiden dat de buitenlandse schuld is toegenomen in de CARICOM-landen, met uitzondering van Guyana en Belize. In deze landen nam de buitenlandse schuld in 2014 enigszins af maar bleef echter boven de 30%. De buitenlandse schuld in verhouding tot het BBP van Suriname, de Bahama's, Haïti, Sint Maarten en Trinidad en Tobago lag beneden de 30% in 2014.

HOOFDSTUK II DE NATIONALE ECONOMISCHE ONTWIKKELING

II.1 Algemeen

De economische groei in 2014 bedroeg 1,8% – ten opzichte van 2,8% in 2013 – en werd voornamelijk teweeggebracht door de sectoren “Constructie”, “Handel” en “Visserij”. Daarentegen zorgde een afname van activiteiten in de sector “Industrie/Fabricage” voor een groeivertraging in het verslagjaar.

De confrontatie van middelen en bestedingen resulteerde in een binnenlands spaartekort dat het gevolg was van de sterk toegenomen binnenlandse absorptie. Samen met het saldo van de primaire en secundaire inkomensovermakingen van en naar het buitenland werd een groter nationaal spaartekort genoteerd.

De inflatie bleef vanwege het gevoerde stabilisatiebeleid van de Bank, alsook vanwege de dalende internationale voedselprijzen beheersbaar. Het beleid was enerzijds gericht op het matigen van de kredietverlening teneinde

de effectieve vraag te verminderen. Anderzijds trachtte de Bank via valuta-interventies de wisselkoers stabiel te houden. De daling van de internationale olieprijs heeft mede bijgedragen aan lagere kosten voor levensonderhoud.

II.2 Productie

Ondanks de daling van de internationale prijzen van primaire producten, groeide de economie van Suriname in 2014 in reële termen met 1,8% (Tabel II.1). De hoofdoorzaak van de groeivertraging met 1,0 procentpunt, kan worden toegeschreven aan de afname van activiteiten in de sector “Industrie/Fabricage” met 11,3%. Desondanks noteerde de economie een positief groeicijfer als gevolg van een toename van activiteiten in de sectoren “Constructie” (23,5%), “Hotels en Restaurants” (11,5%) en “Visserij” (17,9%).

Tabel II.1
Bruto Toegevoegde Waarde tegen basisprijzen
per Bedrijfstak in Constante Prijzen (2007=100)
(in miljoenen SRD)

	2010	2011	2012*	2013*	2014*
Landbouw, Veeteelt en Bosbouw	717	750	854	721	743
Visserij	287	299	302	282	332
Mijnbouw	554	617	649	634	606
Industrie/Fabricage	2.050	2.207	1.708	1.857	1.648
Elektriciteit, Gas en Water	143	164	166	179	175
Constructie	397	443	496	542	670
Handel	1.659	1.708	1.793	1.885	1.998
Hotels en Restaurants	253	262	274	284	317
Transport, Opslag en Communicatie	589	614	644	684	729
Financiële instellingen	464	499	557	587	572
Zakelijke Diensten	290	298	316	326	338
Overheid (excl. Onderwijs en Gezondheidszorg)	404	395	551	583	590
Onderwijs	251	245	250	252	255
Gezondheidszorg	252	236	247	239	246
Persoonlijke, Sociale- en Gemeenschapdiensten	54	71	74	76	79
Bruto Binnenlands Product tegen marktprijzen (2007 prijzen)¹	9.094	9.573	9.867	10.147	10.334
Groei in %	5,1	5,3	3,1	2,8	1,8
Bruto Binnenlands Product tegen marktprijzen (lopend)	11.993	14.452	16.434	16.932	17.194

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek

¹ formele en informele sector

* voorlopige cijfers

Sectorale Bijdrage aan het BBP

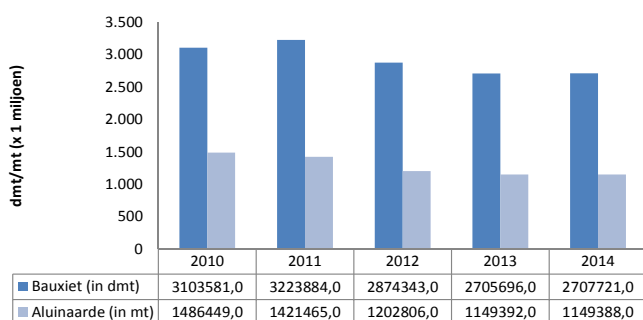
A. Mijnbouw Sector

De relatief lage internationale prijzen van primaire producten hebben de ontwikkelingen in de mijnbouwsector ongunstig beïnvloed in 2014. Het trage herstel van de wereldeconomie, geopolitieke ontwikkelingen alsook de afname van de export en binnenlandse vraag van de opkomende economieën zijn van invloed geweest op de daling van de wereldmarktprijzen. In zowel de subsectoren aardolie als bauxiet nam het productievolume marginaal toe, terwijl het productievolume van goud fors afnam.

Bauxiet

In 2014 is de bauxietproductie marginaal toegenomen met 0,1% vergeleken met dezelfde periode van het vorig jaar, terwijl de aluinaardeproductie op hetzelfde niveau bleef (zie Grafiek II.1). Dit is te wijten aan ongunstige marktontwikkelingen. De moedermaatschappij kondigde aan de productie van aluinaarde in Suriname drastisch te verminderen om haar concurrentiepositie te verbeteren.

Grafiek II.1
Bauxiet – en Aluinaardeproductie

Bron: Centrale Bank van Suriname

De aluminiummarkt kampte vanwege grote voorraden wereldwijd met een aanbodoverschot en lage marktprijzen, waardoor het moeilijk was om aluinaarderaffinerijen rendabel te opereren. Suralco leed verliezen en deze werden verergerd door het elektriciteitsvraagstuk³, welke een grote druk legde op de productiekosten van het bedrijf. Het bedrijf was hierdoor genoodzaakt de productie constant te houden.

De exportwaarde vertoonde een stijging van 1,8% dankzij een toename van het exportvolume met 1,3% (komende uit voorraden) en een stijging van de gemiddelde exportprijs met 0,5% ten opzichte van het vorig jaar. Deze sector vertoonde na 2 jaren weer een opwaartse trend in de exporten.

³ Het verwerkingsproces van aluinaarde geschiedde tegen de hoge wereldmarktoplieprijs, terwijl het bedrijf goedkope elektrische energie levert aan de Overheid.

Tabel II.2
Exportvolume en –waarde van Aluinaarde

Jaar	Volume in metrieke ton	Prijs US\$/metrieke ton	Waarde in US\$
2010	1.505.868	285,7	430.182.502
2011	1.411.436	347,8	490.862.548
2012	1.202.236	299,2	359.741.024
2013	1.145.712	301,7	345.619.775
2014	1.161.049	303,1	351.866.059

Bron: Suralco

Goud

Introductie

De daling van de internationale goudprijs, die in 2013 begon, heeft zich in 2014 voortgezet. De goudprijs, die veel fluctuaties vertoonde, heeft zich uiteindelijk gestabiliseerd rond een gemiddelde van US\$ 1.200 per troy ounce. Mede als gevolg van de daling in de goudprijs heeft de goudsector een sterke terugval gehad in de productie en export van goud. Tevens verminderden de afdrachten aan de Staat. Naast deze minder gunstige ontwikkeling heeft de sector ook enkele positieve ontwikkelingen doorgemaakt, zoals de opening van de "Gravity Concentration Plant" van N.V. Grassalco en de aanvang van de bouw van de nieuwe mijn van Surgold N.V.

Productie, Export en Bijdrage aan de Staatskas

De totale productie van goud is met 10,0% afgenomen tot 30,8 duizend kilogram (Tabel II.3). Deze afname is hoofdzakelijk het gevolg van een daling in de productie van de kleinschalige goudsector met 13,2%. De exporten uit deze subsector zijn dienovereenkomstig afgenomen. De goudexporten uit de grootschalige goudsector hebben met een toename van 2,0% enigszins kunnen compenseren voor de afname in het exportvolume.

De totale exportwaarde, die in 2013 nog US\$ 1,4 miljard bedroeg, is afgenomen met 17,3% tot US\$ 1,2 miljard. Hierdoor is ook de bijdrage van de sector aan de Staatskas aanzienlijk teruggelopen. In 2014 heeft de Staat SRD 230,8 miljoen ontvangen uit de sector. Dit is 44,9% minder dan in 2013.

Overige Ontwikkelingen

In 2014 is N.V. Grassalco van start gegaan met haar goudactiviteiten te Maripaston in het district Para. Op 14 november werd de "Grassalco Gravity Concentration Plant" in gebruik genomen. Bij deze plant wordt gebruikt gemaakt van effectieve en milieuvriendelijke methoden om goud te winnen uit gebieden, waarin kleine goudzoekers eerder hebben gewerkt. De methoden zijn gebaseerd op het gebruik van zwaartekracht. In de eerste twee

Tabel II.3
Goudproductie Grootschalige en Kleinschalige Goudmijnbouw
(volume in kg, waarde in 1000 US\$)

	2010*	2011*	2012*	2013*	2014
Productievolume GG	12.924	12.669	12.539	11.001	10.639
Productievolume KG	19.012	20.151	21.981	23.195	20.142
Totaal	31.936	32.820	34.521	34.196	30.782
Aandeel GG in productie (in %)	40,5	38,6	36,3	32,2	34,6
Aandeel KG in productie (in %)	59,5	61,4	63,7	67,8	65,4
Importwaarde GG	72.201	81.334	122.597	116.206	99.458
Exportvolume GG	12.924	12.142	12.242	10.641	10.850
Exportvolume KG	18.107	19.192	20.935	22.091	19.183
Totaal	31.031	31.333	33.177	32.731	30.034
Exportwaarde GG	509.882	606.654	654.969	479.063	438.317
Exportwaarde KG	673.244	914.320	1.056.016	940.299	735.414
Totaal	1.183.126	1.520.974	1.710.985	1.419.362	1.173.730
Jaarlijkse mutaties (%)					
Productievolume GG	0,7	-2,0	-1,0	-12,3	-3,3
Productievolume KG	9,8	6,0	9,1	5,5	-13,2
Totaal	5,9	2,8	5,2	-0,9	-10,0
Exportvolume GG	8,4	-6,1	0,8	-13,1	2,0
Exportvolume KG	9,8	6,0	9,1	5,5	-13,2
Totaal	9,2	1,0	5,9	-1,3	-8,2
Exportwaarde GG	39,0	19,0	8,0	-26,9	-8,5
Exportwaarde KG	38,3	35,8	15,5	-11,0	-21,8
Totaal	38,6	28,6	12,5	-17,0	-17,3
Internationale goudprijs in US\$ per troy ounce	1.225	1.569	1.669	1.411	1.266

Bron: CBvS en Rosebel Gold Mines

GG= Grootschalige goudmijnbouw (Rosebel Gold Mines)

KG= Kleinschalige goudmijnbouw (Surinaamse exporteurs)

* Aangepaste cijfers

Noot: Productie van kleinschalige goudmijnbouw is gebaseerd op een schatting

maanden, waarin het bedrijf operationeel was, is er twee kilogram goud gewonnen. De totale investering bedroeg US\$ 800.000.

Als gevolg van de lage goudprijs ontstond er enige onzekerheid over de voortgang van de bouw van de twee nieuwe mijnen van Rosebel Gold Mines (RGM) en Surgold N.V. (Surgold). RGM heeft besloten de bouw van de mijn tot nader order uit te stellen, terwijl het management van Surgold halverwege het jaar bekendmaakte toch te zullen starten met haar operaties in het Meriangebied te Nassau in het district Sipaliwini. Nog voor het einde van het jaar werd gestart met de constructie van de nieuwe mijn. Tijdens de constructiefase worden ongeveer 2.500 personen aan een baan geholpen en in de operationele fase zal dit teruggebracht worden naar 1300 banen. Gedurende de eerste vijf jaar van productie, wordt er een jaarlijkse productie verwacht van gemiddeld 400.000 tot 500.000 troy ounces. De geplande ingebruikname van de mijn is gesteld op eind 2016. De investeringskosten bedragen ruim US\$ 900 miljoen. Staatsolie Maatschappij Suriname N.V. participeert namens de Staat Suriname omdat zij 25% van de aandelen bezit.

Aardolie

De aardoliesector maakte in het verslagjaar voor wat betreft de raffinaderijproductie een minder gunstige ontwikkeling door. De productie van ruwe olie steeg met 2,5%, terwijl de raffinaderijproductie fors daalde met 46,5% (Tabel II.4). De tijdelijke sluiting van de raffinaderij in verband met de uitbreiding lag ten grondslag aan deze forse daling. Het exportvolume van olieproducten steeg desondanks met 2,9%. De exportopbrengsten daalden echter met 7,3% tot een niveau van US\$ 326,2 miljoen, welke vooral het gevolg was van de afname van de gemiddelde olie-exportprijs per barrel met 7,8% tot US\$ 95. Vermeldenswaard is dat de afdrachten aan de Staat met 15,7% terugliepen tot een bedrag van US\$ 182 miljoen.

Het aantal exploratiebronnen in productie (on-shore) werd in 2014 met 119 uitgebreid naar een totaal van 1.668 actieve bronnen. Het bedrijf heeft haar bewezen reserves met 7,5 miljoen barrels vermeerderd naar een niveau van ruim 100 miljoen barrels. Voor de verdere uitbreiding van haar reserves heeft Staatsolie

met de internationale oliebedrijven Tullow Oil en Statoil productiedelingscontracten getekend voor het zoeken naar aardolievoorkomens in het offshore-gebied Blok 54. Daarnaast tekende zij met Well Services Petroleum Company Limited uit Trinidad een driejarig samenwerkingscontract voor near-shore exploratieboringen in Blok 4.

De inauguratie van de nieuwe Staatsolie raffinaderij te Tout Lui Faut vond op 13 december plaats. De processen, die stookolie en bitumen (voor asfalt) gaan produceren, zijn reeds ingezet. In 2015 zal de productie en levering van brandstof voor nationaal gebruik plaatsvinden.

In de tweede helft van 2014 heeft Staatsolie een aanvang gemaakt met de gezamenlijke financiering van het Merian Goudproject, dat voortvloeit uit de overeenkomst tussen Staatsolie en Surgold (dochteronderneming van Newmont). Staatsolie participeert voor 25% in dit goudproject, waarmee een investering van ruim US\$ 900 miljoen gepaard gaat. Het oliebedrijf heeft zijn aandeel in de zogenaamde historische kosten (US\$ 83 miljoen), welke in de periode 2004-2014 door Surgold zijn gemaakt, voldaan.

In verband met haar participatie in het Merian Goudproject heeft Staatsolie haar financieringsovereenkomst met een consortium van internationale banken aangepast. Staatsolie ziet haar deelname aan dit project als een goede financiële belegging en tracht hiermee haar US-dollar verdien capaciteit op de lange termijn te vergroten.

Tabel II.4
Ruwe Aardolie- en Raffinaderijproductie

Omschrijving	2010	2011	2012	2013*	2014
Ruwe aardolie (in mln bbls)	5,80	5,99	5,94	5,98	6,13
Raffinaderijproductie (in mln bbls)	2,7	2,5	2,3	2,7	1,4
Exportvolume [^] (in mln bbls)	2,5	3,4	3,4	3,4	3,5
Exportwaarde (in mln US\$)	179,8	342,6	364,3	351,8	326,2

Bron: Staatsolie
* herziene cijfers
[^] uit eigen productie

B. Agrarische Sector

De agrarische sector vertoonde in 2014 wisselvallige productieontwikkelingen. De productie in de rijstsector is positief geweest, in tegenstelling tot de productie in de bananensector, welke minder gunstig was.

Rijst

In 2014 overschreed het rijstexportvolume de 100.000 ton, een niveau dat voor het laatst werd behaald

in 1987. Ten opzichte van 2013, steeg in 2014 dit volume met 34,5% wat resulteerde in een stijging van de exportwaarde met 39,1% (Tabel II.5). Naast de volumetoename, was er ook sprake van een toename in de exportprijzen (3,4%) van Surinaamse rijst. Deze positieve prijsontwikkeling⁴ week ogenschijnlijk af van de wereldmarktrijstprijsindex⁵. De afwijking ontstond, doordat Surinaamse rijstexporteurs meer hebben geëxporteerd in maanden met gunstige prijzen dan in de maanden met ongunstige prijsontwikkelingen.

De groei van het exportvolume werd bereikt door een toename van de padieproductie met 5,3% in 2014 en de voorraden in 2013 die nog relatief groot waren. Deze toename was deels toe te schrijven aan de ondersteuning van de Overheid, die bestond uit het opschonen van leidingen en het uitdiepen van diverse kanalen en lozingen. Daarnaast bracht de Overheid ook nieuwe rijstarealen in gereedheid, die het beplante areaal vergrootten met 6,8%. Hierdoor werden de padieopbrengsten ook positief beïnvloed.

Bananen

In januari 2014 werd het privatiseringsproces van de Stichting Behoud Bananensector Suriname (SBBS) voltooid en sindsdien opereert het bedrijf onder de naam Food and Agriculture Industries (FAI).

Het Belgische bedrijf Univeg N.V. nam 90% van de aandelen van SBBS over, terwijl de resterende 10% van de aandelen in handen bleef van de Staat Suriname.

De lokale productie en het exportvolume van bananen namen met 14,1% af in het verslagjaar (Tabel II.6). Achter deze afname lagen er drie belangrijke redenen ten grondslag. Ten eerste zorgde de staking van de FAI werknemers te Jarikaba in de maand september voor een volledige ontwrichting van het productieproces voor langer dan een week. De reden voor deze staking was voornamelijk de eis van de arbeiders voor loonsverhoging, alsook de eis tot het verkrijgen van een deel van het bedrag dat was betaald door Univeg voor de overname van het oude bedrijf SBBS. Ten tweede de ernstige droogte die Nickerie trof gedurende het tweede halfjaar. Tenslotte is FAI niet in staat geweest om het fruit tijdig te oogsten als gevolg van een toename in arbeidsverzuim.

De exportwaarde van de bananensector nam af met 11,3% in 2014, ondanks een gemiddelde prijsstijging van 1,4%. De afname van het aantal beplante arealen met 1,7% was het gevolg van een bedrijfsbeslissing om enkele arealen onbeplant te laten.

⁴ Rijstexportprijzen tussen mei en november 2014 lagen hoger dan de prijzen in 2013.

⁵ FAO All Rice Price Index

Tabel II.5
Padieproductie, Rijstexportvolume en - exportwaarde

Omschrijving	Eenheid	2010	2011	2012	2013*	2014*
Beplante padie-arealen	ha	53.555	56.930	51.379	58.274	62.211
Padieproductie	ton	226.686	235.298	224.127	262.029	275.851
Exporthoeveelheden rijst	ton	89.412	46.109	56.317	77.161	103.755
Exportwaarde rijst	x SRD 1.000	105.213	99.664	103.155	132.114	179.814

Bron: Ministerie van Landbouw, Veeteelt & Visserij en Adron

* Schattingen CBvS en voorlopige cijfers Min. van LVV

Tabel II.6
Bananenproductie, -exportvolume en -exportwaarde

Omschrijving	Eenheid	2010	2011	2012	2013	2014*
Beplante arealen	ha	1.817	1.965	1.964	2.013	1.978
Bananen productie	ton	70.051	69.191	85.668	81.195	69.790
Export volume bananen	1.000 dozen	3.787	3.740	4.631	4.389	3.772
Exportwaarde bananen	x US\$ 1.000	35.453	36.903	43.418	38.552	34.192

Bron: Stichting Behoud Bananensector Suriname

* voorlopige cijfers

C. Toerisme

Het aantal aangekomen toeristen daalde in het verslagjaar met ongeveer 1,0% (249.000 toeristen) ten opzichte van 2013. Deze daling is voornamelijk toe te schrijven aan een afname van het aantal toeristen uit Guyana met 7,2% en Frans-Guyana met 5,2%. Vermeldenswaard is dat het aantal toeristen uit Nederland steeg met 4,0%, welke gelijk is aan 90.000 bezoekers.

II.3 Confrontatie van Middelen en Bestedingen

In 2014 beschikte de economie van Suriname over 1,5% meer middelen dan in 2013 (Tabel II.7). Het totaal aan middelen werd opgebouwd uit het BBP tegen lopende marktprijzen (SRD 17,2 miljard) en de import van goederen en diensten (SRD 8,9 miljard). De groei van het nominale BBP tegen marktprijzen met 1,6% was de hoofdoorzaak van de groei in de beschikbare middelen.

Analoog aan de stijging in het totaal aan middelen, stegen de bestedingen met 1,5% als gevolg van sterk toegenomen binnenlandse consumptie en investeringen (6,3%). De exporten daalden met 8,4%, hetgeen kan worden toegeschreven aan de relatief lage wereldmarktprijzen van de exportproducten aardolie en goud.

De economie noteerde in 2014 een binnenlands spaartekort van SRD 1,3 miljard, vanwege de sterk toegenomen

binnenlandse absorptie. Het nationale spaartekort, dat gelijk is aan het tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans, bedroeg in het verslagjaar 7,3% van het BBPmp, welke een verslechtering van ruim 4 procentpunten is ten opzichte van het voorgaande jaar.

II.4 Prijsontwikkelingen

De consumentenprijsindex vertoonde in 2014 een stijging. De jaareinde inflatie bedroeg 3,9%, terwijl de gemiddelde inflatie neerkwam op 3,4% (Tabel II.8). De genoteerde inflatie was het gevolg van de prijsstijging van lokale goederen. Deze stijging werd enigszins gemitigeerd door lage internationale prijzen en het prudent gevoerde monetair beleid van de Bank dat zorgde voor een afremming van de groei van de effectieve vraag. De stijging van de consumentenprijsindex was voornamelijk toe te schrijven aan prijsstijgingen in de categorieën "Voeding en Niet-Alcoholische Dranken" (8,6%) en "Huisvesting en Nutsvoorzieningen" (6,3%). Echter heeft de deflatie van 10,2% in de categorie "Transport", welke verband hield met de afname van de internationale olieprijs, niet kunnen compenseren voor de prijsstijgingen binnen de eerdergenoemde categorieën. Vermeldenswaard is dat de prijsstijging in de categorie "Voeding en Niet-Alcoholische Dranken" werd teweeggebracht door prijsstijging in de subcategorieën "Vruchten en Groenten" (27,2%) en "Vlees en Vleesproducten" (8,9%).

Tabel II.7
Confrontatie van Bestedingen en Middelen
(in miljoenen SRD)

Omschrijving	2010	2011	2012*	2013*	2014*
MIDDELEN					
Totale middelen	16.483	21.737	24.844	25.757	26.139
BBP tegen lopende marktprijzen	11.993	14.452	16.434	16.932	17.194
Import van goederen en diensten (fob)	4.490	7.285	8.410	8.825	8.945
BESTEDINGEN					
Totale bestedingen	16.483	21.737	24.844	25.757	26.139
Binnenlandse consumptie en investeringen	10.180	13.068	15.516	17.395	18.483
Export van goederen en diensten (fob)	6.303	8.669	9.328	8.362	7.656
Binnenlands spaaroverschot (+) of binnenlands spaartekort (-)	1.813	1.384	918	-463	-1.289
Primaire en secundaire inkomens uit het buitenland	-48	-568	-386	-180	33
Nationaal spaaroverschot(+) of -tekort(-) = rekening betalingsbalans	1.765	816	532	-643	-1.256

Bron: Centrale Bank van Suriname en Algemeen Bureau voor de Statistiek

*Voorlopige cijfers

Tabel II.8
Consumentenprijsindex- en inflatiecijfers

Jaar	Totaalindex gemiddelde		Totaalindex december	
	CPI	Infl (12-mnds gem.)	CPI	Infl (Jaareinde)
2010	108,3	6,9	113,1	10,3
2011	127,5	17,7	130,4	15,3
2012	133,9	5,0	136,1	4,3
2013	136,5	1,9	136,9	0,6
2014	141,1	3,4	142,2	3,9

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek

HOOFDSTUK III DE MONETAIRE ONTWIKKELING

III.1 Algemeen

Het monetair beleid was in 2014 gericht op het beheersen van de kredietverlening en het stabiel houden van de wisselkoers met als doel prijsstabiliteit te bewerkstelligen. Tegen deze achtergrond bleef het aangescherpte kasreservepercentage, welke doorgevoerd werd in 2013, gehandhaafd op 30% voor de lokale valuta en 50% voor vreemde valuta. Ook de valuta-interventies werden dit jaar voortgezet om de wisselkoers te stabiliseren. Deze interventies hebben er toe bijgedragen dat voornamelijk importeurs voorzien werden van vreemde valuta om de benodigde grondstoffen en consumptiegoederen te importeren. Hierdoor werd een verdere druk op de wisselkoers beperkt en waren de consumptieprijzen van importgoederen niet aan grote veranderingen onderhevig.

Naast monetaire stabiliteit is financiële stabiliteit ook van belang voor het realiseren van macro-economische stabiliteit. In het kader van institutionele versterking werd er in het eerste kwartaal van 2014 de afdeling Financiële Stabiliteit (FST) binnen de Bank ingesteld. Deze afdeling is voornamelijk belast met het ontwikkelen

van een raamwerk voor het meten en het analyseren van financiële stabiliteit en voor crisismanagement. Daarnaast zal deze afdeling ook belast zijn met het ontwikkelen van nieuwe relevante wet- en regelgeving in een nationale en internationale context. Het betreft hierbij nieuwe wet- en regelgeving ter uitbreiding van artikel 9 van de Bankwet waarin, naast monetaire stabiliteit, ook financiële stabiliteit zal worden geïncorporeerd als expliciete doelstelling van de Bank. Dit zal het voor de Bank vergemakkelijken om externe data op te vragen in het kader van analyses met betrekking tot financiële stabiliteit.

III.2 De ontwikkeling van de Liquiditeitenmassa

Ontwikkeling Geldaggregaten

Tabel III.1 geeft de ontwikkeling van de geldaggregaten weer. In het verslagjaar is de groei van de basisgeldhoeveelheid (in enge zin) relatief sterk afgenomen en wel van SRD 2,3 miljard in 2013 tot SRD 2,1 miljard in 2014. Deze afname van 10,0%

Tabel III.1
Ontwikkeling van de Geldaggregaten
(in miljoenen SRD)

Omschrijving	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Basisgeldhoeveelheid (in enge zin) ¹⁾	1.336,4	1.502,2	1.579,7	2.170,1	2.345,7	2.110,8
Chartaal geld	589,6	688,0	707,9	846,1	883,9	921,3
Giraal geld	2.088,3	2.315,7	2.838,6	3.459,1	3.582,6	3.729,1
Primaire liquiditeiten (M1) ²⁾	2.677,9	3.003,8	3.546,5	4.305,3	4.466,5	4.650,4
Overige deposito's ³⁾	2.255,8	2.441,3	3.055,6	3.701,2	4.519,4	4.852,1
Effecten, andere dan aandelen ⁴⁾	61,1	80,0	108,0	122,1	42,2	17,7
Liquiditeitenmassa in ruime zin (M2) ⁵⁾	4.994,8	5.525,2	6.710,0	8.128,5	9.028,1	9.520,2
Procentuele Mutatie						
Basisgeldhoeveelheid	32,6	12,4	5,2	37,4	8,1	-10,0
M1	10,0	12,2	18,1	21,4	3,7	4,1
M2	15,2	10,6	21,4	21,1	11,1	5,5
Quote:						
Geldmultiplicator M2 ⁶⁾	3,74	3,68	4,25	3,75	3,85	4,5
Mutatie (%)	13,2	-1,6	15,5	-11,8	2,8	17,1

Bron: Centrale Bank van Suriname

¹⁾ omvat bankbiljetten in omloop en direct-opeisbare verplichtingen aan overige depositonemende instellingen

²⁾ omvat chartaal geld en giraal geld in lokale en in vreemde valuta

³⁾ omvat spaar- en termijndeposito's in lokale en in vreemde valuta

⁴⁾ betreft de goudcertificaten

⁵⁾ omvat primaire liquiditeiten, overige deposito's in lokale en in vreemde valuta, alsook effecten andere dan aandelen

⁶⁾ de verhouding tussen liquiditeitenmassa in ruime zin en basisgeldhoeveelheid in enge zin

werd enerzijds veroorzaakt doordat een deel van de SRD en vreemde valuta kasreserve-middelen in juli en december 2014 is aangewend voor de aankoop van schatkistpapier. Anderzijds spraken de commerciële banken hun werkrekening bij de Bank aan, vanwege de vertraagde groei in hun depositobasis. Hierdoor nam de werkrekening met SRD 220,5 miljoen af.

Oorzaken en Veranderingen in de Liquiditeitenmassa in Ruime Zin

Grafiek III.1 geeft een overzicht van de oorzaken van de verandering in de liquiditeitenmassa in ruime zin (M2). In 2014 is M2 minder hard toegenomen (5,5%) dan in 2013 (11,1%). Deze vertraagde groei is te wijten aan de afname van het netto buitenlands actief van het bankwezen. Er was sprake van afvloeiing van vreemde valuta naar het buitenland ter waarde van SRD 748,9 miljoen. Bij de Bank namen de internationale reserves af vanwege o.a. de valuta-interventies. Bij de algemene banken werd een deel van hun vreemde-valutakasreservemiddelen ingezet voor de aankoop van schatkistpapier. Dit laatste impliceert een verschuiving van buitenlandse activa van de algemene banken naar de Centrale Bank. Daarentegen hebben de Overheid en de particuliere sector gezorgd voor liquiditeitscreatie tot een bedrag van SRD 1,2 miljard, waarvan de Overheid 64,3% voor haar rekening nam en de particuliere sector 35,7%. De redenen voor de liquiditeitscreatie ten behoeve van de Overheid worden in hoofdstuk IV beschreven.

III.3 Kredietverlening der Overige Deposito-nemende Instellingen

De ontwikkeling van de kredieten en beleggingen, de reserve basis en de rentetarieven, in zowel de

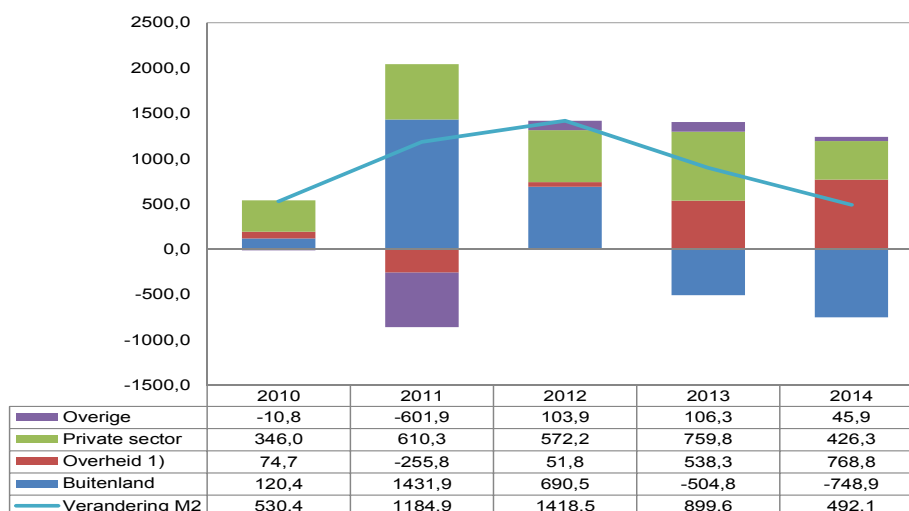
ationale munteenheid als in vreemde valuta, van de Overige Deposito-nemende Instellingen (ODIs) zijn in Tabel III.2 gepresenteerd. Opvallend is de afname in de USD kredietgroei (5,5%), die toegeschreven kan worden aan de toegenomen koersrisico's vanwege de onevenwichtigheid op de valutamarkt en het strakke kasreservebeleid. In tegenstelling tot de vraag naar US-dollars, viel het aanbod terug door de afname van de exportopbrengsten, veroorzaakt door de afname van de internationale prijzen van minerale exportproducten (w.o. goud en olie). De verhoogde kasreservepercentages in 2013 waren eveneens van invloed op de kredietgroei.

De Surinaamse Dollar

De kredietverlening en de beleggingen van de ODIs in Surinaams courant stegen ten opzichte van 2013 met 26,3% tot SRD 4,3 miljard. In 2014 was deze groei 1,8 procentpunt hoger dan in 2013, welke werd teweeggebracht door de Overheid. Het overheidskrediet groeide met 77,6 procentpunt, terwijl de private sector afnam met 9,1 procentpunt. De sectoren die het meeste krediet hebben ontvangen, zijn de "Overheid" (22%), gevolgd door "Woningbouw" (19%) en "Handel" (17%) (zie Grafiek III.2).

Het totaal aan toevertrouwde middelen vertoonde een toename van 7,9% tot SRD 3.9 miljard welke aanzienlijk minder was dan in 2013 (15,7%). Deze verminderde groei had te maken met de valuta-interventies die de SRD depositobasis hebben doen inkrimpen. De depositorente steeg met 0,2 procentpunt tot 7,4% en de kredietrente werd verhoogd met 0,5 procentpunt tot 12,5%. De toename van beide rentetarieven is toe te schrijven aan de aanpassing van de rentevoeten door de banken in het verlengde van

Grafiek III.1
Oorzaken Veranderingen Liquiditeitenmassa in ruime zin (M2)
(in miljoenen SRD)

Bron: Centrale Bank van Suriname

¹⁾ Inclusief mutatie van munten en muntbiljetten in handen van het publiek

Tabel III.2
Kredieten, Reserve Base en Rente van Algemene Banken
(miljoenen SRD)

Omschrijving	2009	2010	2011	2012	2013	2014
<i>In de SRD-sfeer:</i>						
Kredieten en beleggingen (mln SRD)	1.653,8	2.091,8	2.327,1	2.708,3	3.371,6	4.258,7
% Verandering in krediet	19,2	26,5	11,2	16,4	24,5	26,3
Gewogen gemiddelde kredietrente (%)	11,6	11,8	11,8	11,8	12,0	12,5
Gewogen gemiddelde depositorente (%)	6,2	6,2	6,6	7,0	7,2	7,4
Rente marge	5,4	5,6	5,2	4,8	4,8	5,1
Reserve basis (mln SRD)	1.886,3	2.270,8	2.461,5	3.130,5	3.622,3	3.907,5
Krediet en deposito verhouding	87,7	92,1	94,5	86,5	93,1	109,0
<i>In de USD-sfeer:</i>						
Kredieten en beleggingen (mln USD)	301,7	315,4	342,8	396,3	441,5	465,6
% Verandering in krediet	-1,3	4,5	8,7	15,6	11,4	5,5
Gewogen gemiddelde kredietrente (%)	9,5	9,3	9,5	9,6	9,7	9,5
Gewogen gemiddelde depositorente (%)	2,9	2,7	2,6	2,6	2,8	3,3
Rente marge	6,6	6,6	6,9	7,0	6,8	6,2
Reserve basis (mln USD)	461,5	497,9	599,5	704,3	833,4	924,4
Krediet en deposito verhouding	65,4	63,3	57,2	56,3	53,0	50,4
<i>In de EUR-sfeer:</i>						
Kredieten en beleggingen (mln EUR)	75,7	73,7	86,3	109,4	124,2	151,6
% Verandering in krediet	6,2	-2,6	17,1	26,8	13,5	22,1
Gewogen gemiddelde kredietrente (%)	10,3	9,7	9,8	9,6	10,6	9,5
Gewogen gemiddelde depositorente (%)	1,0	0,9	0,8	0,7	0,7	0,7
Rente marge	9,3	8,8	9,0	8,9	9,9	8,8
Reserve basis (mln EUR)	234,9	277,5	298,5	310,1	336,3	368,2
Krediet en deposito verhouding	32,2	26,6	28,9	35,3	36,9	41,2

Bron: Centrale Bank van Suriname

de verhoogde kasreservepercentages in september 2013. De krediet/deposito ratio bedroeg 109,0% in 2014 (2013: 93,1%), wat aangeeft dat de reserve basis volledig is benut.

De US-dollar

Aan het eind van 2014 steeg de kredietportefeuille in US-dollar met 5,5% tegenover 11,4% in 2013. De verminderde kredietgroei werd enerzijds veroorzaakt door de hogere kasreserveverplichtingen en anderzijds door matiging in de aanwas van deposito's. Dit laatste was een reflectie van verminderde exportopbrengsten uit vooral de kleinschalige mijnbouw. Het meeste krediet werd verstrekt aan de categorie "Overige" (11,1%), gevolgd door de sectoren "Handel" (6,3%) en "Dienstverlening" (2,0%). Ten aanzien van de allocatie van de kredietportefeuille, is de sector handel met een 47,8% aandeel de grootste kredietontvanger gevolgd door de sector "Nijverheid" met 10,6% (zie Grafiek III.3).

De gemiddelde kredietrente daalde met 0,2 procentpunt, terwijl de gemiddelde depositorente met 0,5 procentpunt steeg met als doel meer financiële middelen aan te trekken om de mogelijkheid voor kredietverlening te verruimen. De matiging van de groei van de kredietverlening en de reserve basis reflecteerde zich in een afname van de krediet-deposito ratio met 2,6 procentpunt ten opzichte van 2013.

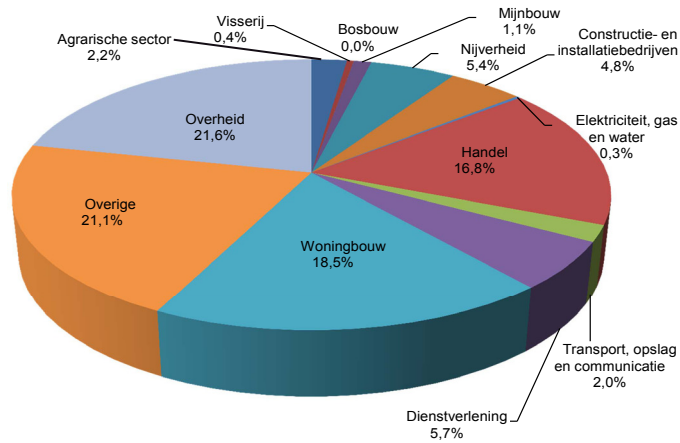
⁶ Een dollarisatiegraad van 40% of meer wordt gecategoriseerd als hoog.

De Euro

De kredietverlening in euro's steeg met 22,1% in 2014 tot een bedrag van € 151,6 miljoen (13,5% in 2013). De hogere kredietgroei kwam voor de helft tot stand door de kredietverstrekking aan de Overheid, terwijl de rest ging naar enkele grote bedrijven die goederen en diensten leveren aan de multinationals in de mijnbouwsector. De afname van de kredietrente met 1,1 procentpunt is mogelijk ook een determinant van de toename van de kredietgroei. Van het totaal krediet werd 44,8% gekanaliseerd naar de categorie Overige (waarvan 9,5% naar de Overheid) en 13,8% naar de sector Handel (zie Grafiek III.4). De reserve base nam toe met 9,5% tot € 368,2 miljoen ten opzichte van 2013 onder een gelijkblijvende depositorente.

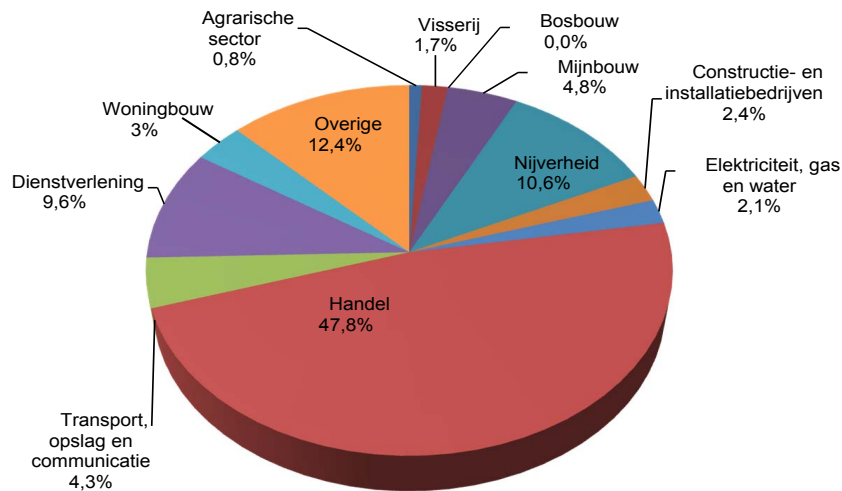
Het terugbrengen van de dollariseringgraad blijft een belangrijk aandachtspunt binnen het beleid van de Bank. De ontwikkeling van verscheidene dollariseringratio's is weergegeven in Tabel III.3. De dollarisatiegraad nam af in het verslagjaar. Kredietdollarisering liep terug met 1,9 procentpunt tot 38,1%. De deposito-dollarisering steeg marginaal met 0,1 procentpunt tot 52,9%. De financiële-dollarisatiegraad nam af met 0,8 procentpunt tot 47,2%. Globaal bekeken zijn deze ratio's⁶, volgens internationale normen, relatief hoog.

Grafiek III.2
Sectorale Kredietverlening in SRD

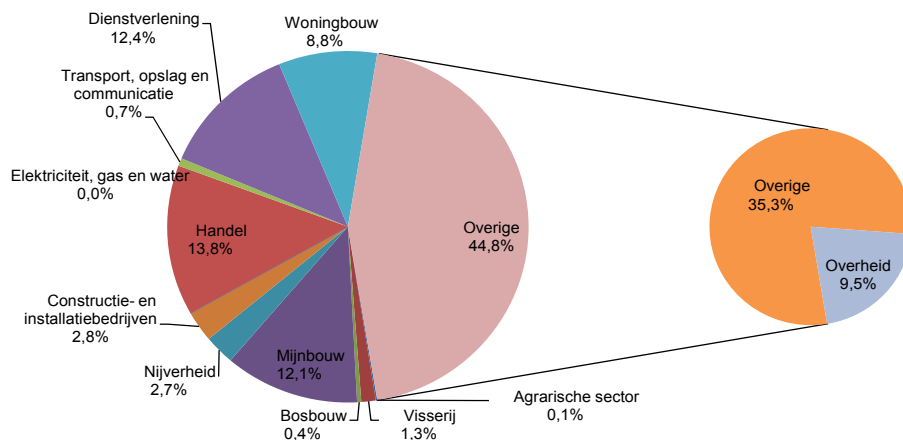
Bron: Centrale Bank van Suriname

Grafiek III.3
Sectorale Kredietverlening in USD

Bron: Centrale Bank van Suriname

Grafiek III.4
Sectorale Kredietverlening in Euro

Bron: Centrale Bank van Suriname

Tabel III.3
Dollariseringsgraad
(miljoenen SRD)

Omschrijving	2009	2010	2011	2012	2013	2014
I. Vreemdevalutategoeden van ingezetenen	2.199,8	2.352,4	3.233,2	3.626,3	4.274,0	4.536,7
II. Totale tegoeden van particulieren ¹⁾	4.196,8	4.939,9	5.721,7	6.920,4	8.087,6	8.510,9
III. Vreemdevalutakredieten aan particulieren	1.112,0	1.121,3	1.476,0	1.756,9	1.990,9	2.055,4
IV. Totale kredieten aan particulieren ²⁾	2.695,0	3.038,2	3.645,2	4.216,5	4.971,3	5.394,9
V. Depositodollarisering (I in procenten van II)	52,4	47,6	56,5	52,4	52,8	53,3
VI. Kredietdollarisering (III in procenten van IV)	41,3	36,9	40,5	41,7	40,0	38,1
VII. Financiële dollarisering (I+III in procenten van II+IV)	48,1	43,5	50,3	48,3	48,0	47,4

Bron: Centrale Bank van Suriname

¹⁾ de som van de tegoeden van particulieren in vreemde en in eigen valuta bij ODIs.

²⁾ de som van kredieten aan particulieren in vreemde en in eigen valuta bij ODIs.

III.4 Financiële Soliditeit

De financiële crisis van 2008/2009 heeft de belangrijke rol van stabiliteit van het financieel systeem in de wereldeconomie onderstreept. Om de stabiliteit van het financieel systeem van een land te meten werden financiële soliditeitsindicatoren (FSIs) ontwikkeld door het IMF. In tabel III.4 is de ontwikkeling van enkele belangrijke indicatoren van de bankensector voor Suriname weergegeven. Deze indicatoren beslaan alleen de bankensector, omdat het financieel systeem in Suriname gedomineerd wordt door banken.

Solvabiliteit

Om de stabiliteit van het bankwezen te waarborgen heeft de Centrale Bank met ingang van 1 juli 2014 vijf bestaande richtlijnen opnieuw geactiveerd, waarbij er

hogere eisen aan het kapitaal en de kwaliteit van de activa van de banken worden gesteld. Zo werden de risico-gewogen kapitaalratio en de Tier I ratio verhoogd van respectievelijk 8% naar 10% en van 4% naar 6%.

Zelfs met deze nieuwe wettelijke eis blijkt dat de commerciële banken, met een gemiddelde kapitaalratio van 11,5%, voldoende waren gekapitaliseerd in 2014.

Deze ratio vertoonde een daling van 0,9 procentpunt in vergelijking met het vorig jaar. De Tier 1 ratio, die 11,4% bedroeg, bevond zich ook ver boven de minimale eis van 6%. De solvabiliteitsratio was in 2014 gelijk aan 7,0%. Deze ratio geeft aan dat slechts 7,0% van de activa/het vermogen van de banken gedekt werd door hun eigen kapitaal en reserves. Na jaren constant geweest te zijn, steeg de solvabiliteitsratio in 2014 met 0,7 procentpunt.

Tabel III.4
Financiële Soliditeit van de Algemene Banken
(in %)

	2010	2011	2012	2013	2014
Solvabiliteit					
Risicogewogen kapitaalratio	12,1	12,1	12,6	12,4	11,5
Risicogewogen kernkapitaalratio ("Core Tier I ratio")	10,8	10,9	11,5	11,2	11,4
Verhouding kapitaal en balanstotaal	6,2	6,3	6,3	6,3	7,0
Kwaliteit kredietportefuille					
Verhouding NPLs ¹⁾ en bruto kredietverlening	7,9	8,0	6,2	5,9	6,2
Verhouding NPLs af voorzieningen en kapitaal	44,6	44,0	30,6	32,6	33,0
Winstgevendheid					
ROA ²⁾	2,1	1,9	1,9	1,7	1,7
ROE ³⁾	36,9	27,2	24,8	21,8	20,3
Liquiditeit					
Verhouding liquide middelen en totale activa	29,2	26,4	28,4	29,3	30,9
Verhouding liquide middelen en korte schulden	54,4	49,2	54,6	59,0	63,0

Bron: Centrale Bank van Suriname

1) NPLs: Uitstaande krediet waarbij de debiteur voor ten minste 90 dagen niet heeft voldaan aan de terugbetalingscondities

2) Return On Assets: De rentabiliteit van het totaal vermogen

3) Return On Equity: De rentabiliteit van het eigen vermogen

Kwaliteit Kredietportefeuille

De non-performing loans (NPLs) in 2014 stegen van 5,9% tot 6,2%. De NPLs vertonen, ondanks de stijging in 2014, een dalende trend vanaf 2010. De voorzieningen (provisies) die de banken troffen voor de NPLs, waarbij de debiteur voor tenminste 90 dagen niet heeft voldaan aan de terugbetalingscondities, was in 2014 gelijk aan 33,0%. Dit is 0,4 procentpunt hoger dan het jaar ervoor.

Winstgevendheid

De indicatoren voor het meten van de inkomsten en winstgevendheid, 'Return on Equity' (ROE) en 'Return on Assets' (ROA), nemen de laatste 5 jaren af. De ROE is in 2014 afgenomen met 1,5 procentpunt tot 20,3%. In 2014 bedroeg de ROA 1,7%.

Liquiditeit

In 2014 beliep de dekking van de kortetermijnverplichtingen van de algemene banken, door hun liquide middelen, 63%.

HOOFDSTUK IV DE ONTWIKKELING VAN STAATSFINANCIËN

IV.1 Algemeen

In het verslagjaar ondernam de Regering stappen om haar schuldsituatie te verbeteren en haar uitgaven te verminderen. Samen met de Bank herstructureerde de Overheid haar rekeningen en dit leidde tot een vermindering van zowel de binnenlandse als totale schuldratio's. In een poging haar uitgaven te saneren, slaagde de Overheid er in de lopende uitgaven terug te brengen. Als resultaat daalde het totale overheidstekort van 6,1% van het BBP in 2013 naar 5,6% van het BBP in 2014.

IV.2 Ontvangsten en Uitgaven

In 2014 daalden de belastingontvangsten met 8,8%, terwijl de niet-belastingontvangsten toenamen met 7,9%. Deze ontwikkeling resulteerde in een afname van de totale Staatsontvangsten met 5,3% tot SRD 3,8 miljard (Tabel IV.1).

Binnen de belastingontvangsten namen de directe belastingen af met 14,0%. Dit komt voornamelijk, doordat één van de belangrijkste inkomstenbronnen van de Staat, namelijk de inkomstenbelasting, is afgenomen. Deze afname is het gevolg van de verminderde inkomsten uit de mijnbouwsector die geconfronteerd wordt met dalende wereldmarktprijzen. De afname van 27,4% van de totale mijnbouwinkomsten in 2014, kan voornamelijk worden toegeschreven aan de goudsector. In tegenstelling tot de inkomstenbelastingen zijn de andere belangrijke bronnen, namelijk loonbelasting en dividendbelasting, wel toegenomen.

De indirecte belastingen zijn afgenomen met 2,6%. De subcategorieën omzetbelasting en invoerrechten hebben minder opgebracht in 2014. De verminderde ontvangsten uit de subcategorie invoerrechten kan in verband worden gebracht met de afname van de import van goederen. Verbruiksbelasting op brandstof is wel toegenomen ten opzichte van 2013.

De verminderde inkomsten hebben de Overheid ertoe gedreven om haar uitgaven te verminderen. In 2014 bedroegen de uitgaven SRD 4,6 miljard, wat 3,5% lager is ten opzichte van het jaar 2013 (Tabel IV.1). De Overheid is erin geslaagd op alle overige uitgavencategorieën

binnen de lopende uitgaven te bezuinigen. De kapitaaluitgaven zijn echter wel fors toegenomen, namelijk met 18,1%. De besteding van de kapitaaluitgaven was ten behoeve van diverse infrastructurele projecten, zoals de brug te Carolina, de brug in het verlengde van de Indira Gandhiweg, de bouw van schoollokalen, woningbouw, etc.

Als gevolg van bovengenoemde ontwikkelingen in de uitgavensfeer is het aandeel van de kapitaaluitgaven in de totale uitgaven toegenomen van 16,0% in 2013 naar 19,6% in 2014 (Tabel IV.2), terwijl het aandeel van de lopende uitgaven is gedaald van 84,0% in 2013 naar 80,4% in 2014.

Doordat de Overheid haar uitgaven verminderde, is ook het tekort op de totale rekening van de Staat (SRD 961,1 miljoen) afgenomen van 6,1% van het BBP in 2013 tot 5,6% in 2014 (Tabel IV.1).

IV.3 Financiering

Voor wat de financiering van het tekort betreft, is in 2014 de focus verschoven van buitenlandse financiering naar binnenlandse financiering. Hierbij is voornamelijk een beroep gedaan op middelen van het bankwezen middels de uitgifte van schatkistpapier.

IV.4 De Staatsschuld

De totale staatsschuld, gemeten volgens de internationale definitie, daalde tot 26,7% van het BBP in 2014, terwijl deze ratio in 2013 nog 29,9% was (Tabel IV.3). Hierbij daalde de binnenlandse schuldratio tot 10,9%, terwijl de buitenlandse schuldratio steeg naar 15,8%. Deze ratio's blijven laag in vergelijking met de rest van het Caribisch gebied. De ratio's gedefinieerd volgens de Wet op de Staatsschuld volgden de trend van de internationale definitie, waarbij de binnenlandse en buitenlandse schuldratio's respectievelijk daalde tot 12,5% en steeg tot 21,2% van het BBP. Deze ratio's bevinden zich binnen de wettelijk vastgestelde obligoplafonds van voornoemde Wet.

De rationalisatie van de overheidsrekeningen bij de Bank zorgde voor een afname van de binnenlandse schuld met 21,7% tussen 2013 en 2014. Hierbij werden overheids-

Tabel IV.1
Suriname: Financieringsoverzicht van de Staat op Kasbasis
(miljoenen SRD)

	2010	2011	2012	2013	2014*
Inkomsten (incl. Schenkingen)	2.606,2	3.537,5	4.024,5	3.960,2	3.750,9
Belastinginkomsten	1.878,6	2.667,8	3.019,1	3.133,7	2.859,1
Niet-belastinginkomsten	578,5	754,3	1.005,4	826,6	891,8
Kapitaal ontvangsten	-	-	-	-	-
Schenkingen	149,1	115,4	-	-	-
Uitgaven	2.955,3	3.551,1	4.410,6	4.728,4	4.564,4
Lopende uitgaven	2.402,6	2.854,2	3.681,2	3.972,4	3.671,4
Kapitaal uitgaven	552,7	696,9	729,4	756,0	893,0
Overige/Statistische verschillen	43,4	-271,1	-59,0	-259,1	-147,5
Overschot (+) / tekort (-) (A)	-305,8	-284,7	-445,1	-1.027,2	-961,1
Financiering (B)	305,8	284,7	445,1	1.027,2	961,1
I. Buitenlands (netto)	184,6	413,6	347,5	554,4	258,3
II. Binnenlandse (netto)	121,2	-128,9	97,6	472,8	702,8
Centrale Bank	-7,8	-121,5	-29,9	458,1	175,2
Overige depositonemende instellingen	83,4	-68,4	83,9	76,8	554,0
Overige financiële instellingen	0,7	8,1	10,3	16,4	5,9
Niet-financiële instellingen	44,9	52,9	33,2	-78,5	-32,3
Tekort in % van BBP	-2,5%	-2,0%	-2,7%	-6,1%	-5,6%

Bronnen: Centrale Bank van Suriname, Ministerie van Financiën en Bureau voor de Staatsschuld

* Voorlopige cijfers

Tabel IV.2
Staatsuitgaven naar Categorie
(in % van de totale Staatsuitgaven)

	2010	2011	2012	2013	2014*
Lopende uitgaven	81,3	80,4	83,5	84,0	80,4
Personele uitgaven	36,4	34,0	29,8	33,1	33,1
Materiële uitgaven en diensten	23,3	20,3	28,3	24,0	22,4
Subsidies en bijdragen	18,1	22,1	22,2	22,0	21,4
Interest	3,5	3,9	3,2	4,9	3,5
Kapitaaluitgaven	18,7	19,6	16,5	16,0	19,6
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Bron: Ministerie van Financiën

* Voorlopige cijfers

schulden en -tegoeden vereffend, waardoor de schuld aan de Bank afnam met 66,4%. Echter steeg de schuld aan het bankwezen met 151,2%, die voornamelijk kan worden toegeschreven aan de emissie van schatkistpapier en een lening voor infrastructurele werken. Het lokale bankwezen werd hierdoor de grootste schuldeiser van de Overheid. Ook de niet-gecommiteerde binnenlandse leningen verdrievoudigden zich als gevolg van leningen die werden afgesloten met de particuliere sector voor het uitvoeren van infrastructurele projecten.

De buitenlandse schuld nam toe met 10,6% voornamelijk door de groei van commerciële en multilaterale schulden.

Na acht jaren sloot de Overheid weer commerciële leningen af en wel met de ING Bank N.V. voor de bouw van de brug te Carolina. De multilaterale leningen namen toe met 11,7% voornamelijk door trekkingen uit leningen van de Inter-American Development Bank, die werden aangewend voor infrastructurele en sociale projecten.

Tabel IV.3
Staatsschuld naar Crediteur
(in miljoenen SRD)

	2010*	2011*	2012*	2013*	2014*
Buitenlandse Staatsschuld in SRD**					
Multilaterale crediteuren	319,0	673,7	841,5	1.372,8	1.533,6
Bilaterale crediteuren	610,7	877,0	1.058,6	1.101,2	1.073,2
Commerciële crediteuren	-	-	-	-	106,6
Totale buitenlandse schuld (internationale definitie)	929,6	1.550,6	1.900,1	2.474,1	2.713,4
Overheidsgaranties (niet afgeroepen)	49,6	52,0	46,4	41,5	34,8
Niet opgenomen gecommiteerde leningen	822,7	745,4	769,5	781,6	897,3
Totale buitenlandse schuld (def. Wet o/d Staatsschuld)	1.801,9	2.348,1	2.716,1	3.297,2	3.645,5
Binnenlandse Staatsschuld in SRD					
Schuld aan de CBvS	880,6	858,3	1.024,0	1.882,4	632,9
Schuld aan het algemeen bankwezen	173,9	154,4	240,3	373,5	938,4
<i>Overheidsgaranties (afgeroepen)</i>	2,8	6,5	6,9	1,6	1,6
Schuld aan de rest van de particuliere sector	241,9	346,7	388,8	326,7	301,0
Achterstallige betalingen van ministeries aan derden	0,5	0,4	-	-	1,8
Totale binnenlandse schuld (internationale definitie)	1.297,0	1.359,8	1.653,1	2.582,7	1.874,1
Overheidsgaranties (niet afgeroepen)	19,7	20,4	20,6	21,2	1,3
Niet opgenomen gecommiteerde leningen	174,9	144,3	88,6	80,8	277,2
Niet opgenomen gecommiteerde garanties	6,7	7,9	7,3	64,4	2,7
Totale binnenlandse schuld (def. Wet o/d Staatsschuld)***	1.497,8	1.532,0	1.769,7	2.749,1	2.153,6
Totale Staatsschuld in SRD (internationale definitie)	2.226,7	2.910,5	3.553,2	5.056,7	4.587,5
Totale Staatsschuld in SRD (def. Wet o/d Staatsschuld)	3.299,7	3.880,1	4.485,7	6.042,0	5.793,8
In % van Het Bruto Binnenlands Product					
Totale Staatsschuld in SRD (internat. Definitie)					
in % van BBP****	18,6	20,1	21,6	29,9	26,7
Buitenlands	7,8	10,7	11,6	14,6	15,8
Binnenlands	10,8	9,4	10,1	15,3	10,9
Totale Staatsschuld in SRD (def. Wet o/d Staatsschuld) in % van BBP****	27,5	26,8	27,3	35,7	33,7
Buitenlands	15,0	16,2	16,5	19,5	21,2
Binnenlands	12,5	10,6	10,8	16,2	12,5

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

* voorlopige cijfers

** omrekening van USD:SRD; 2010: SRD 2,78; 2011-2014: SRD 3,35

*** inclusief alle overheidsgaranties, niet-getrokken leningen, exclusief achterstallige betalingen

**** conform Art. 1 lid h - Nominaal Bruto Binnenlands Product: het voor Suriname door het Algemeen Bureau voor de Statistiek vastgestelde Nominaal Bruto Binnenlands Product tegen marktprijzen van het meest recente kalenderjaar.

HOOFDSTUK V

DE ONTWIKKELING VAN DE BETALINGSBALANS

V.1 Algemeen

De ongunstige ontwikkeling van de betalingsbalans zette zich voort in het verslagjaar en had een significante afname van de internationale reserves tot gevolg. Zo nam het tekort op de lopende rekening drastisch toe, vooral vanwege het inkrimpen van het handelsoverschot. De daling van de internationale prijzen van mijnbouwproducten was hiervoor verantwoordelijk, in het bijzonder de goudprijs. Het tekort op de lopende rekening werd gecompenseerd door een netto-instroom van kapitaal via de financiële rekening. De internationale reserves daalden tot een niveau van US\$ 625,1 miljoen per eind-december; equivalent aan een importdekking van 2,7 maanden.

V.2 Lopende Rekening

Het tekort op de lopende rekening nam in het verslagjaar aanzienlijk toe tot US\$ 385,1 miljoen. De verslechtering komt door een scherpe afname van het handelsoverschot en een toename van het tekort op de dienstenrekening. Het tekort op de primaire inkomens- en inkomensoverdrachten rekening sloeg om in een overschot. Uitgedrukt in procenten van het BBP bedroeg het tekort op de lopende rekening 7,5%, tegenover een tekort van 3,9% van het BBP in 2013.

V.2.1 Handelsverkeer

De goederenrekening vertoonde net als in voorgaande jaren een overschot. Echter is dit overschot 39,8% lager ten opzichte van 2013 (Annex v.1). De verslechtering is vooral het gevolg van afgenomen exportopbrengsten van mijnbouwproducten met 12,8%. De daling van de exportwaarde van goud met 17,6% naar US\$ 1,2 miljard is mede de oorzaak van de daling in de totale mijnbouwexporten. De exportwaarde van olie daalde met 7,8% naar US\$ 324,0 miljoen, terwijl het exportvolume nagenoeg ongewijzigd bleef. De exportwaarde van aluinaarde nam toe met 2,2% naar US\$ 353,1 miljoen als gevolg van een stijging van zowel het exportvolume als de prijs met respectievelijk 1,0% in 2014. Ondanks de ongunstige ontwikkelingen, blijven de minerale exporten een aandeel van 86,1% behouden in de totale exportwaarde. Goud, dat een aandeel heeft van 54,5%, bleef gedurende het verslagjaar het belangrijkste exportproduct (Grafiek V.1). De bovengenoemde ontwikkelingen tonen wederom de gevoeligheid van de weinig gediversifieerde Surinaamse economie voor prijsschommelingen op de internationale markten voor grondstoffen.

De daling van de mijnbouwexporten werd deels opgevangen door de exportstijging van de niet-mijnbouwexporten met 33,6% naar US\$ 298,1 miljoen. De importwaarde van goederen daalde met 7,4%, wat grotendeels wordt verklaard door een afname van de

Tabel V.1
Betalingsbalans 2010-2014
(miljoenen US\$)

	2010	2011	2012	2013	2014
A. LOPENDE REKENING (SALDO)	650,8	251,1	163,9	-197,6	-386,2
B. VERMOGENSOVERDRACHTENREKENING	53,9	35,0	-7,0	0,1	-0,4
C. FINANCIËLE REKENING (SALDO)	-501,6	-84,9	429,0	386,4	430,1
D. SALDO A t/m C	203,1	201,2	586,0	188,9	43,4
E. STATISTISCHE VERSCHILLEN	-168,1	-77,1	-405,8	-337,7	-193,6
F. FINANCIERINGS ITEM:	-35,0	-124,1	-180,1	148,8	150,2
Internationale reserves ^{(1) (2)}	-35,0	-124,1	-180,1	148,8	150,2
<i>Memorandum items:</i>					
Herwaarderingsverschillen ^{(1) (3)}	1,2	-1,9	-11,3	80,9	3,5
Import dekking (in maanden)	5,0	4,4	4,7	3,4	2,7
Importdekking (excl. Staatsolie, RGM, Suralco)	6,2	6,1	6,5	4,6	3,9

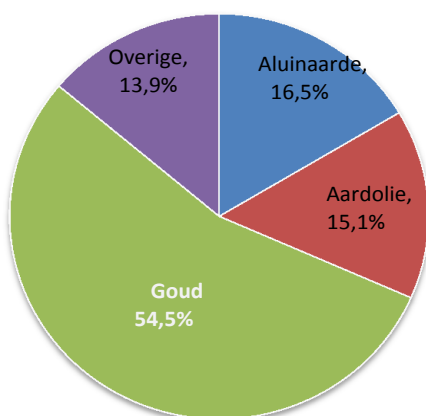
Bron: Centrale Bank van Suriname

(1) Een minteken duidt op een toename in reserves

(2) Exclusief herwaarderingsverschillen.

(3) Herwaarderingsverschillen inclusief (de) monetisatie van monetair goud

Grafiek V.1
Exportproducten Suriname

Bron: Centrale Bank van Suriname

brandstof-importwaarde met 19,4% en overige goederen met 3,0%.

V.2.2 Dienstenverkeer

Het tekort op de dienstenrekening groeide aanzienlijk van US\$ 363,0 miljoen in 2013 naar US\$ 529,2 miljoen in het verslagjaar; een stijging van 45,8%. De betalingen voor buitenlandse diensten stonden in het teken van de constructie activiteiten van de nieuwe raffinaderij van Staatsolie alsook de betalingen voor technische en handel-gerelateerde diensten door voornoemd bedrijf. Daartegenover stond een stijging van 18,0% in de ontvangsten voor geleverde diensten.

V.2.3 Primaire Inkomens

De primaire inkomensrekening registreerde per saldo een uitstroom van US\$ 61,9 miljoen, ongeveer de helft minder dan in 2013. Dit reflecteert mede de lagere winstgevendheid in de mijnbouwsector voor de in Suriname gevestigde dochterondernemingen van multinationals.

V.2.4 Inkomensoverdrachten

De inkomensoverdrachtenrekening registreerde in het verslagjaar een netto-instroom van US\$ 71,2 miljoen. Een groot deel hiervan, US\$ 151,4 miljoen, is geldovermakingen voornamelijk afkomstig uit Nederland, de Verenigde Staten van Amerika, Frankrijk en België ter ondersteuning van gezinnen in Suriname. Geldovermakingen vanuit Suriname hadden als voornaamste bestemming China, Brazilië, de Verenigde Staten van Amerika, Nederland en de Dominicaanse Republiek en bedroegen US\$ 80,2 miljoen.

V.3 Financiële Rekening

Via de financiële rekening stroomde in het verslagjaar US\$ 434,7 miljoen naar Suriname. Een groot deel van de netto-instroom ad US\$ 264,6 miljoen werd voornamelijk veroorzaakt door de particuliere sector. Dit komt grotendeels door het opnemen van lange termijn leningen groot US\$ 503,8 miljoen en handelskredieten ter waarde van US\$ 77,7 miljoen door de mijnbouwmaatschappijen.

Daarnaast zorgde de Overheid voor een netto-instroom van US\$ 79,7 miljoen als gevolg van de opname van leningen groot US\$ 113,6 miljoen. De trekking op de leningen was voornamelijk afkomstig van de Inter-American Development Bank (44%) en de ING Bank N.V (30%). De banken zorgden eveneens voor een netto-instroom ter grootte van US\$ 51,5 miljoen door hun buitenlandse tegoeden aan te spreken.

Uit hoofde van directe en portfolio investeringen was er een instroom van respectievelijk US\$ 14,2 miljoen en US\$ 0,6 miljoen. De directe investeringen daalden met US\$ 124,1 miljoen in het verslagjaar ten opzichte van 2013, mede als gevolg van verminderde herinvesteringen en negatieve overige directe investeringen. De kapitaalinstroom in verband met herinvesteringen bedroeg US\$ 26,5 miljoen in deze periode.

Via de financiële rekening stroomden eveneens middelen naar het buitenland. De particuliere sector loste een deel van haar buitenlandse lange termijn leningen af ter grootte van US\$ 152,4 miljoen.

V.4 Goud- en Deviezenvoorraad

De goud- en deviezen voorraad van de Bank nam af met US\$ 153,7 miljoen tot US\$ 625,1 miljoen aan het eind van 2014. Deze afname is het resultaat van de verslechtering van de lopende rekening van de betalingsbalans, waar tegenover onvoldoende kapitaalinstroom via de financiële rekening stond. Door herwaardering daalde de goud- en deviezen voorraad met US\$ 3,5 miljoen. De internationale reserves per ultimo 2014 waren equivalent aan 2,7 maanden import van goederen en diensten. Indien alleen de importen van de niet-mijnbouwsectoren worden meegenomen, bedraagt de dekking 3,9 maanden.

V.5 Wisselkoersontwikkeling

Het gevoerde monetair en financieel beleid heeft bijgedragen tothethandhaven van een stabiele wisselkoers in het verslagjaar. Met de groeiende import van diensten en dalende goederenexportwaarde, vanwege afnemende internationale minerale prijzen, bleek de instroom van middelen vanuit het internationaal financieel verkeer niet voldoende te zijn geweest om de vraag op de vreemde valutamarkt te dekken. Interventies door de Bank waren zodoende noodzakelijk om het verminderde aanbod van buitenlandse valuta aan te vullen.

De aan- en verkoopvolumes van US-dollars op de lokale valutamarkt namen in het verslagjaar af. Dit gold ook voor de aan-en verkoopvolumes van euro's welke deels wordt verklaard door het lager aanbod vanwege lagere inkomensoverdrachten uit Nederland. De gemiddelde depreciatie van de Surinaamse dollar ten opzichte van de euro, reflecteert de beweging van de kruiswisselkoers tussen de euro en de US-dollar op de internationale valutamarkt. De marge tussen de gemiddelde jaarkoers SRD/EURO van de Centrale Bank en de overige commerciële banken en wisselkantoren nam toe in het verslagjaar.

V.6 Externe Vermogenspositie

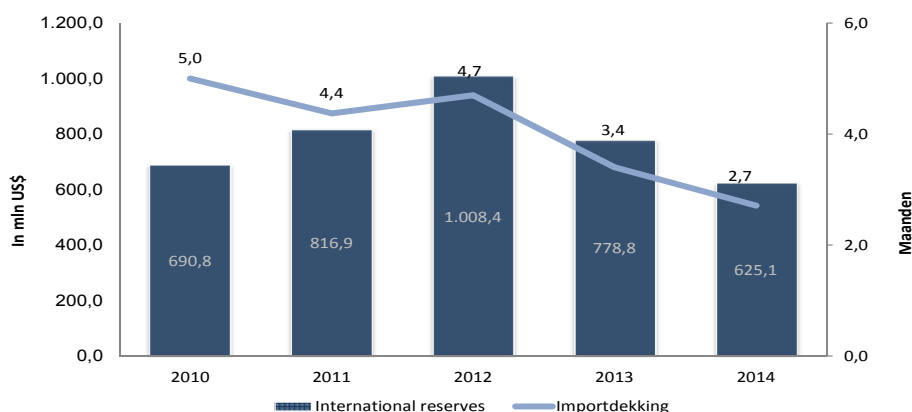
Het netto externe vermogen van Suriname registreerde een tekort van US\$ 1,1 miljard aan het einde van het verslagjaar, wat een verdere daling van US\$ 577,1 miljoen representeert in vergelijking met 2013. Deze neerwaartse ontwikkeling is hoofdzakelijk het resultaat van afnemende internationale reserves en een stijgende

externe schuldenpositie veroorzaakt door absorptie van buitenlandse leningen door de Overheid en de particuliere sector.

V.7 Externe Schuldpositie

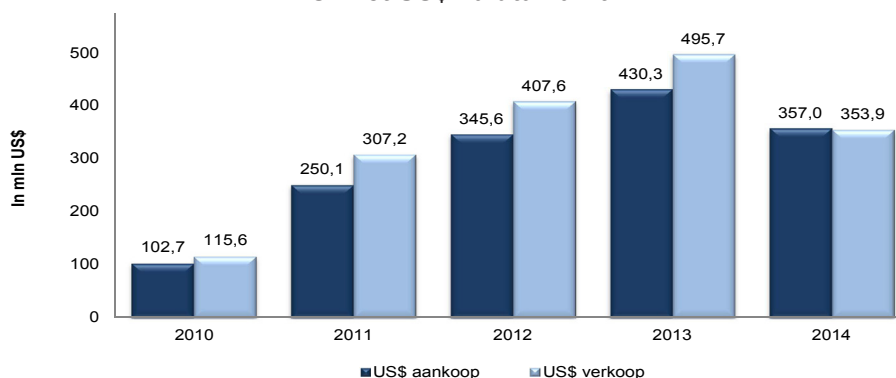
De externe schuldpositie van Suriname nam toe met US\$ 219,4 miljoen tot een niveau van US\$ 2,0 miljard aan het eind van 2014. Deze toename was voornamelijk veroorzaakt door toenemende buitenlandse verplichtingen van o.a. de particuliere sector, gevolgd door de Overheid en de banken. De particuliere bedrijven verhoogden de buitenlandse lange- en korte termijn verplichtingen met respectievelijk 119,9 % (tot US\$ 636,7 miljoen) en 36,3 % (tot US\$ 59,8 miljoen). De schuldpositie vanuit directe investeringen nam af met 46,6% tot een niveau van US\$ 268,2 miljoen. Deze afname is voornamelijk het resultaat van een administratieve verrekening tussen een in Suriname gevestigde dochteronderneming en haar moedermaatschappij.

Grafiek V.2
Internationale Reserves & Importdekking

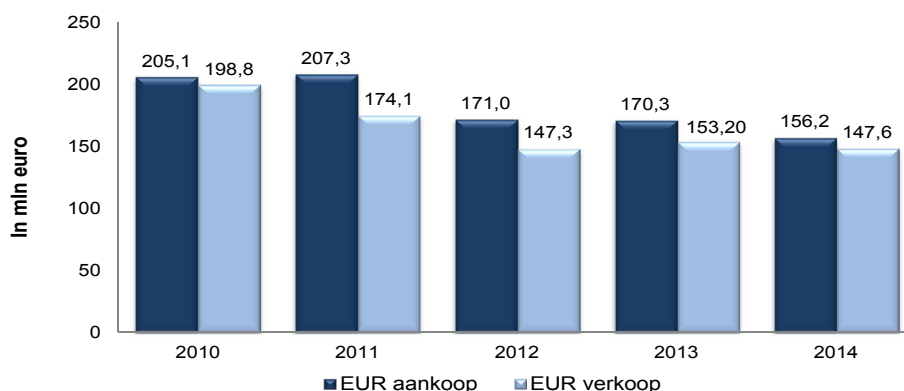
Bron: Centrale Bank van Suriname

Grafiek V.3
Omzet US\$ Valutamarkt

Bron: Centrale Bank van Suriname

Grafiek V.4
Omzet Euro Valutamarkt

Bron: Centrale Bank van Suriname

Tabel V.2
Externe Vermogenspositie
(miljoenen US\$)

	2011	2012	2013	2014
Netto Positie	293,8	48,2	-480,6	-1.057,7
Activa	2.026,3	1.962,9	1.812,6	1.705,3
Buitenlandse directe investeringen	-	-	-	-
Portfolio investeringen	35,3	41,1	42,4	41,8
Financiële derivaten	-	-	-	-
Overige investeringen	1.174,1	913,4	991,5	1.038,4
Reserve Activa	816,9	1.008,4	778,8	625,1
Passiva	1.732,6	1.914,7	2.293,2	2.763,0
Directe investeringen in de economie	741,8	865,9	1.005,9	1.021,9
Portfolio investeringen	-	-	-	-
Financiële derivaten	-	-	-	-
Overige investeringen	990,7	1.048,9	1.287,3	1.741,1

Bron: Centrale Bank van Suriname

Tabel V.3
Externe Schuldpositie
(miljoenen US\$)

	2011	2012	2013	2014
Bruto externe schuldpositie	1.314,9	1.481,5	1.789,9	2.009,4
Directe investeringen:				
Intercompany leningen	324,2	432,6	502,6	268,2
Centrale overheid	462,9	567,2	737,2	807,5
Korte termijn	13,7	15,2	16,8	17,3
Lange termijn	449,2	552,0	720,4	790,2
Monetaire autoriteiten	138,3	139,8	139,5	131,8
Korte termijn	3,0	4,0	4,2	3,8
Lange termijn	135,3	135,9	135,4	128,0
Banken	51,3	56,2	77,2	105,4
Korte termijn	47,4	49,9	68,0	95,0
Lange termijn	3,9	6,3	9,2	10,4
Overige sectoren	338,2	285,7	333,3	696,4
Korte termijn	21,6	23,9	43,9	59,8
Lange termijn	316,6	261,8	289,5	636,7

Bron: Centrale Bank van Suriname

HOOFDSTUK VI HET BEDRIJFSECONOMISCH TOEZICHT

VI.1 Algemeen^{7 8}

De grondslag van de toezichthoudende taak van de Bank is vastgelegd in artikel 9 onder de Bankwet 1956 (G.B. 1956 no.97, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2005 no. 56, geldende tekst S.B. 2010 no. 173). Hierin wordt onder meer vermeld dat de Bank de taak heeft om toezicht uit te oefenen op het bank- en kredietwezen, het pensioen- en assurantiewezen, het geldwisselverkeer en op het overmakingenverkeer van financiële middelen van en naar het buitenland, zulks tegen de achtergrond van de daarvoor geldende wettelijke regelingen. Het toezicht richt zich daarbij mede op de integriteit van de instellingen werkzaam in deze sectoren en subsectoren.

Op verzoek van de Bank is er in 2014 een Financial Sector Assessment Program (FSAP) uitgevoerd in Suriname. Het FSAP is een programma, waarbij een missie bestaande uit vertegenwoordigers van het Internationaal Monetair Fonds en de Wereldbank (IMF-WB) de financiële sector van Suriname doorlicht. Het programma heeft een tweeledig doel, te weten de mate van soliditeit van de financiële sector van een land te analyseren en de kwaliteit van het wettelijk kader en de financiële infrastructuur te toetsen. Met de uitkomst van dit onderzoek wordt inzicht verkregen in de mate van financiële stabiliteit van de financiële sector en in de potentie tot groei en ontwikkeling van de economie. Ook vindt de toetsing van de (financiële) wet- en regelgeving aan internationale standaarden plaats van onder andere de Basel Core Principles voor banken. Hun bevindingen en aanbevelingen hierover zijn door middel van verscheidene rapporten kenbaar gemaakt. Het FSAP is uitgevoerd in twee missies, waarbij de eerste is uitgevoerd in de periode 5-18 maart 2014 en de tweede in de periode 8-21 mei 2014.

Gedurende deze twee missies heeft de IMF-WB delegatie gesprekken gevoerd met verschillende financiële en niet-financiële instellingen, waaronder de Centrale Bank van Suriname, enkele ministeries, commerciële banken, pensioen- en voorzieningsfondsen, kredietcoöperaties, verzekeringsmaatschappijen, wisselkantoren, actuariële bureaus, vastgoedmaatschappijen en andere relevante partijen.

In augustus 2014 heeft de Bank ingestemd met deelname aan een regionaal initiatief om een financiële “Interconnectedness Map” te ontwikkelen. Dit in het kader van de verscherping van het toezicht op de financiële stabiliteit op zowel nationaal als regionaal niveau. Deze kaart is bedoeld om de financiële risico's binnen de bank- en verzekeringssector zichtbaar te maken. Er is een format ontwikkeld om de relevante gegevens vast te leggen. De individuele cijfers van respectievelijk de banken en verzekeringsmaatschappijen worden gecombineerd en afgestaan ter ontwikkeling van de “Interconnectedness Map”. De resultaten van deze analyse zullen gepubliceerd worden in een regionaal rapport.

In het kader van de herstructurering van de staatsbanken, heeft de Regering in het laatste kwartaal van 2014 besloten de Landbouwbank N.V. en de Stichting Surinaamse Volkskredietbank samen te voegen. Met de integratie van deze twee staatsbanken wordt een belangrijke stap gezet in het steeds verder ontwikkelen van een efficiënte, stabiele en duurzame financiële sector, waardoor deze in staat is de economische groei van Suriname verder te ondersteunen.

Onder-toezicht-staande Instellingen

De Bank oefent toezicht uit op alle kredietinstellingen en kredietverenigingen, die door haar als zodanig zijn aangewezen. De grondslag van de toezichthoudende taak wordt thans door de Wet Toezicht Bank en Kredietwezen 2011 (S.B. 2011, no. 155) gevormd. Daarnaast vallen pensioenfondsen en voorzieningsfondsen uit hoofde van de Wet Pensioenfondsen en Voorzieningsfondsen (S.B. 2005, no.75) ook onder het toezicht van de Bank. De “oude” Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen 1968 is tijdelijk nog van toepassing op het verzekeringswezen, totdat deze wordt vervangen door de Wet Toezicht Verzekeringsbedrijf, die nu nog in concept is. Voormelde conceptwet is door de Staatsraad aangeboden aan de President, die het ter goedkeuring zal aanbieden aan de Nationale Assemblée. In Tabel VI.1 is er een overzicht gemaakt van de instellingen die onder het bedrijfseconomisch toezicht vallen van het Directoraat Toezicht Kredietwezen.

⁷ In het boekjaar 2013 waren twee voorzieningsfondsen operationeel. Deze fondsen hebben nog niet voldaan aan hun rapportageplicht als gevolg waarvan de verslaggeving niet is opgenomen in dit jaarverslag.

⁸ Begrippen in dit hoofdstuk wijken af van die in Hoofdstuk III op basis van concept- en definitieverschillen

Hoewel er wel mutaties hebben plaatsgevonden, is het aantal onder-toezicht-staande instellingen niet gewijzigd ten opzichte van het vorig jaar. In januari van het verslagjaar is de beschikking ter uitoefening van het bedrijf van bankier van Development Finance Ltd. South America Incorporated op eigen verzoek ingetrokken, terwijl er een pensioenfonds onder toezicht werd gesteld van de Bank.

Integriteits- en Geschiktheidstoetsingen

De Bank ziet het vertrouwen in financiële instellingen en hun bestuurders als een essentiële voorwaarde voor het optimaal functioneren van de financiële sector. Het toezicht op integriteit is daarom vanaf 2005 expliciet als taak van de Bank in de wetgeving opgenomen. In 2014 zijn in totaal 34 toetsingen uitgevoerd van bestuurders, commissarissen en medebeleidsbepalers van onder-toezicht-staande instellingen. Bij de toetsing op integriteit wordt rekening gehouden met diverse aspecten, zoals smetteloze antecedenten ten aanzien van het strafrechtelijke en financiële aspect, alsook ethische normen. Naast de integriteitstoetsing vindt ook de geschiktheidstoetsing plaats van leden van de directie en raad van commissarissen en daaraan gelijkgestelde organen. Bij het oordeel van de Bank over de geschiktheid van een kandidaat speelt, naast de individuele geschiktheid, ook de samenstelling en de kwaliteit van het collectief een belangrijke rol. Hiermede wordt ernaar gestreefd dat er op zijn minst sprake is van een evenwichtige samenstelling van kennis en ervaring binnen het bestuur of de Raad van Commissarissen.

Tabel VI.1
Instelling onder Toezicht van het Directoraat
Toezicht Kredietwezen

Soort instellingen	2010	2011	2012	2013	2014
Primare banken	9	9	9	9	9
Levensverzekeringsinstellingen	5	5	5	4	4
Schadeverzekeringsinstellingen	6	6	6	6	6
Uitvaartverzekeringsinstellingen	2	2	2	2	2
Houdstermaatschappij	1	1	1	1	1
Pensioenfondsen	34	35	36	37	38
Voorzieningsfondsen	5	5	5	5	5
Spaarfondsen	1	1	1	1	1
Kredietcoöperaties	28	26	23	23	23
Overige instellingen	12	12	8	8	7
Totaal	103	102	96	96	96

Bron: Centrale Bank van Suriname

In 2014 zijn de werkzaamheden betreffende het introduceren van wetgeving voor het opzetten van een kredietbureau voortgezet. In augustus van het verslagjaar is een conceptwet aan de minister van Financiën aangeboden ter doorgeleiding naar de Staatsraad.

VI.2 Primaire Banken

VI.2.1 Algemeen

In het kader van de uitvoering van de Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen 2011 zijn er handleidingen en

procedures gemaakt voor de afdeling Toezicht Banken.

In juli 2014 is een aantal richtlijnen herzien en uitgevaardigd aan de bankensector. Deze betreffen de richtlijnen die zijn gekwalificeerd als Groep 1 Richtlijnen, te weten: de Solvabiliteits-richtlijn, de Richtlijn Kredietclassificatie en Voorzieningen, de Richtlijn Kredietverlening aan Insiders en Gelieerde Partijen, de Grote Posten Richtlijn en de Immobilia Richtlijn. De voornoemde richtlijnen zijn met een geldigheidsduur van een jaar ten behoeve van de bankensector uitgevaardigd. Deze zijn intussen al geëvalueerd door de Bank, waarbij de rapportage van september 2014 als uitgangspunt is gehanteerd. Alvorens de richtlijnen voor onbepaalde tijd te bekrachtigen, zal overleg plaatsvinden met de bankiers, teneinde deze in de gelegenheid te stellen de richtlijnen te evalueren en te becommentariëren. Per ingaande 1 juli 2015 zullen deze richtlijnen voor onbepaalde tijd van kracht zijn.

Evenals de Groep 1 Richtlijnen zal ook de Anti-Money Laundering/Combating the Financing of Terrorism (AML/CFT) Richtlijn voor commentaar aan de sector worden aangeboden, alvorens die voor onbepaalde tijd te bekrachtigen. Uit de inspecties is gebleken dat de meeste banken nog niet voldoen aan de eisen van een AML/CFT programma zoals de richtlijn die voorschrijft. De Bank doet aan de hand van de conclusies van de inspecties de banken aanbevelingen toekomen, teneinde te kunnen voldoen aan de geldende AML/CFT richtlijn. Deze aanbevelingen betreffen onder andere het implementeren van een monitorings- en detectiesysteem, alsook het vaststellen van een AML/CFT programma.

In het verslagjaar is tevens een aanvang gemaakt met de zogenoemde Groep 2 en Groep 3 richtlijnen. Tot de Groep 2 richtlijnen behoren richtlijn deugdelijk bestuur, richtlijn geschiktheid, de richtlijn Interne Audit afdeling, integriteitsbeleid en de richtlijn systeem van interne controle. Bij de Groep 3 richtlijnen behoren richtlijn liquiditeitsrisico, richtlijn open vreemde valutapositionen en richtlijn renterisicomanagement. Tevens zal in 2015 de Corporate Governance Code worden uitgevaardigd. Zowel tijdens de off-site monitoring als de on-site inspecties, wordt de correcte naleving van de richtlijnen gecontroleerd. Er zijn in het jaar 2014 in totaal zeven prudentiële en/of AML on-site inspecties bij banken uitgevoerd.

VI.2.2 Financiële Gegevens

In de bijlagen VI.1 tot en met VI.8 zijn de gecombineerde financiële gegevens van alle primaire banken opgenomen. Het balanstotaal is over het jaar 2014 toegenomen met 7,1% (Bijlage VI.1). Alle posten op de verkorte balans hebben, met uitzondering van de post bankiers in binnen- en buitenland, bijgedragen aan deze toename. De post bankiers in binnen- en buitenland is aan de activazijde afgenomen met 11,2%, terwijl de afname

aan de passivazijde 25,5% bedraagt. Dit als gevolg van de daling van de vreemde valuta middelen onder deze post. Hierbij wordt opgemerkt dat eerder genoemde post 12,9% is van de totale activa, terwijl deze maar 1,4% uitmaakt van de totale passiva.

De liquide middelen en netto kredietverlening zijn over 2014 toegenomen met respectievelijk 12,8% en 8,9%, terwijl de overige activa toegenomen zijn met 10,9%. Het eigen vermogen van de primaire banken is in 2014 toegenomen met 19,2%, terwijl de op termijn toevertrouwde middelen en de korte schulden elk toegenomen zijn met 7,7% en 5,7%. Deze twee posten realiseerden, gelet op hun aandeel in het balanstotaal, de groei van de banken sector.

De rentemarge vertoont in het verslagjaar, ten opzichte van het jaar daarvoor, een stijging van 27,2% (Bijlage VI.2). In 2014 vertonen de rentebaten relatief een minder dan evenredige stijging van (28,1%) in vergelijking met de rentelasten (29,9%), (Grafiek VI.3).

Het nettoresultaat is in 2014 ten opzichte van 2013 gestegen met 7,3% naar SRD 108,7 miljoen, terwijl de Return on Assets (ROA) in het verslagjaar onveranderd is gebleven. Oorzaak hiervan is de evenredige toename van het balanstotaal en het nettoresultaat over het jaar 2014.

Anders dan de ROA vertoont de ROE (Return on Equity) een daling van 1,5 procentpunt tot 20,3% per eind 2014. Deze daling heeft te maken met het feit dat de stijging van het brutoresultaat relatief veel kleiner is dan de stijging van het eigen vermogen. Het brutoresultaat is over het jaar 2014 toegenomen met 10,7% terwijl het eigen vermogen een toename van 19,2% vertoont.

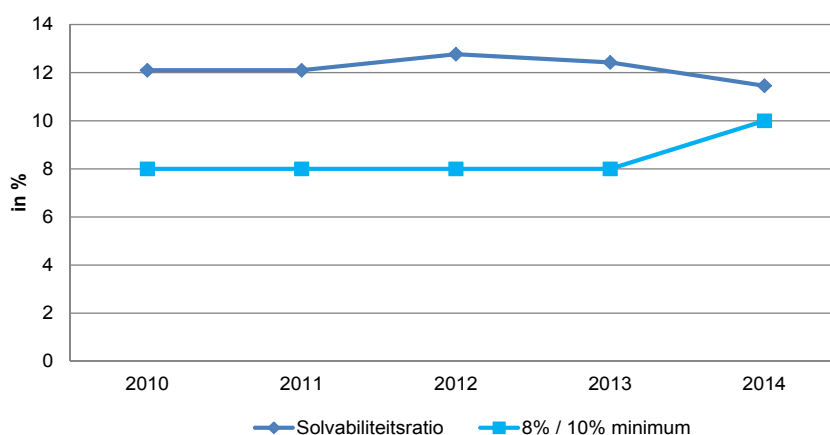
Er is een stijging van de bruto kredietverlening met 9,1% ten opzichte van 2013 (Bijlage VI.3). De groei is, in vergelijking met het jaar 2013, beperkt gebleven. Over 2013 vertoont de bruto kredietverlening een groei

van 18,5%. De sectoren landbouw, bosbouw, transport, opslag en communicatie vertonen een daling over 2014. De sector landbouw vertoont hierbij de grootste daling met 21,6%. De sectoren handel, woningbouw en dienstverlening zijn relatief de grootste ontvangers van krediet met respectievelijk 24,3%, 13,8% en 10,3%. Kredietverlening aan deze drie sectoren is in vergelijking met het vorig jaar toegenomen met respectievelijk 4,4%, 6,2% en 16,0%.

Het totaal bedrag aan probleemkredieten, ook wel Non Performing Loans (NPL's) genoemd, is met 13,4% toegenomen ten opzichte van december 2013 (Bijlage VI.4). In deze periode zijn de voorzieningen met 22,4% gestegen. Opgemerkt kan worden dat enkele banken een zeer stringent voorzieningenbeleid voeren voor bepaalde categorieën in de kredietportefeuille. De bruto NPL ratio van 6,2% bevindt zich boven de benchmark van 5% en is in 2014 verslechterd ten opzichte van 2013 (5,9%). Het totaal aan toevertrouwde middelen maakt 86,4% uit van het balanstotaal (Bijlage VI.5). De bruto kredietverlening maakt 57,1% uit van de toevertrouwde middelen. De toevertrouwde middelen zijn in 2014 met 6,8% gestegen ten opzichte van 2013 (Grafiek VI.4). In deze periode is de stijging veroorzaakt door de relatief sterke toename van de termijndeposito's langer dan 1 jaar, de spaargelden en de R/C gelden in SRD en vreemde valuta met respectievelijk 17,0%, 5,1% en 4,0% ten opzichte van 2013.

De solvabiliteit der primaire banken is opgenomen in Bijlage VI.6. De minimum solvabiliteitsratio is met ingang van de herziene solvabiliteitsrichtlijn aangescherpt van 8% naar 10%. Het minimum vereiste kapitaal is per september 2014 ook verhoogd en wel van SRD 6,5 miljoen naar SRD 10 miljoen. Ondanks een daling van 0,9 procentpunt ten opzichte van 2013, is de solvabiliteitsratio met 11,5% nog boven het vereiste minimum van 10%.

Grafiek VI.1
Solvabiliteitstoetsing Primaire Banken

Bron: Centrale Bank van Suriname

De liquide middelen vertonen in verhouding tot de korte schulden over 2014 een meer dan evenredige toename. Hierdoor is de liquiditeitsverhouding met 4,7 procentpunt verbeterd en bedraagt deze 62,1% per eind 2014. De liquide middelen zijn over 2014 toegenomen met 12,8% en maken voor 30,9% deel uit van het balanstotaal.

Volgens de herziene immobiliarichtlijn mogen banken maximaal 100% van hun tier-1 vermogen investeren in vaste activa. Dit percentage is voor de primaire banken gedaald met 9,9 procentpunt naar 36,0% per december 2014 (Bijlage VI.7) en ligt binnen de limiet van 100%.

De som van alle grote posten (leningen en deposito's) bedraagt per december 2014 395% van het tier-1 vermogen, welke boven de toegestane limiet van 300% ligt. Voor de inwerkingtreding van de herziene richtlijn was deze limiet gesteld op maximaal 600% van het toetsingsvermogen. Deze is nu echter aangescherpt

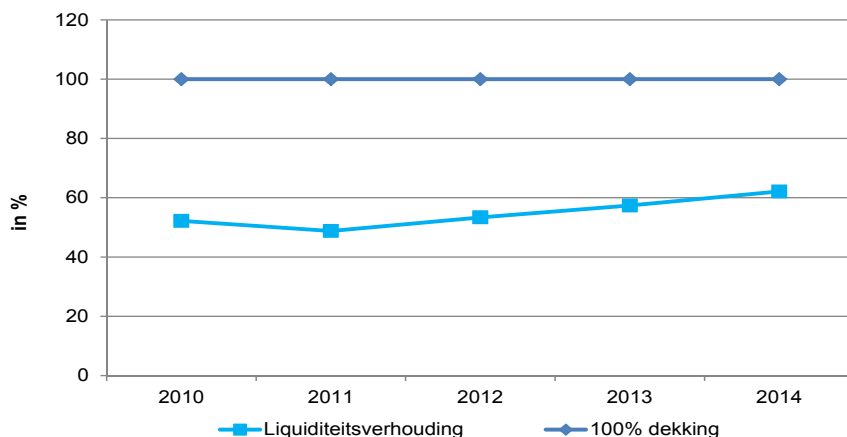
naar maximaal 300% van het tier-1 vermogen. De grote posten leningen zijn in termen van het tier-1 vermogen 135,7%, terwijl de grote posten deposito's 259,7% van het tier-1 vermogen zijn. Met banken, die tijdens het van kracht worden van de herziene richtlijn niet voldeden aan de grote posten richtlijn, zijn er afspraken gemaakt met betrekking tot het afbouwen van hun grote posten.

VI.3 Verzekeringsmaatschappijen

VI.3.1 Algemeen

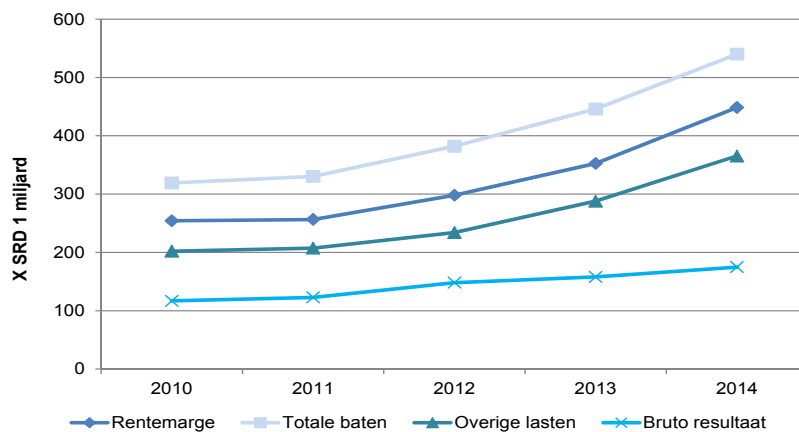
De rapportageplicht van augustus en september voor de verzekeringsmaatschappijen, heeft ervoor gezorgd dat de verslaggeving betrekking heeft op het boekjaar 2013. De financiële cijfers van de twee onder toezicht staande uitvaartverzekeringsmaatschappijen kunnen vanwege onvolledigheid niet worden gepubliceerd.

Grafiek VI.2
Liquiditeitsverhouding Primaire Banken

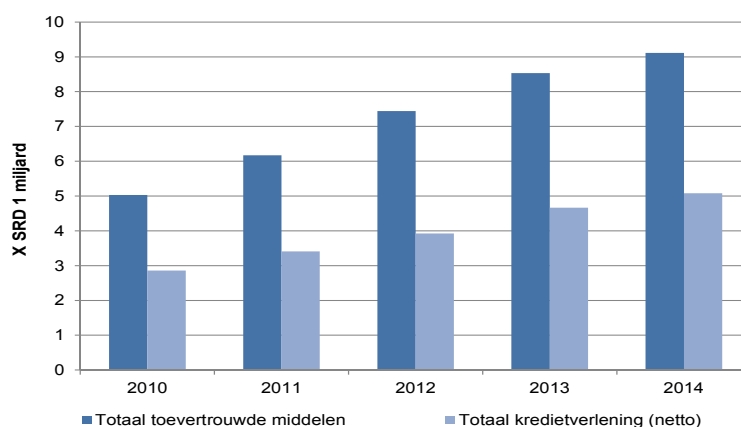
Bron: Centrale Bank van Suriname

Grafiek VI.3
Ontwikkeling Rentemarge, Totale Baten, Overige Lasten en Brutoresultaat Primaire Banken

Bron: Centrale Bank van Suriname

Grafiek VI.4
Toevertrouwde Middelen versus Kredietverlening Primaire Banken

Bron: Centrale Bank van Suriname

De Wet Nationale Basis Zorgverzekering is op 29 augustus 2014 aangenomen door het parlement en op 9 oktober 2014 in werking getreden. Met de inwerkingtreding van deze wet, geldt voor alle ingezetenen een verplichte basiszorgverzekering. De wet geeft namelijk aan, dat elk individu verplicht is om tenminste een basiszorgverzekering af te sluiten. Ook het werkgevers- en werknemersaandeel in de premie en de verplichtingen van de verzekeraar zijn opgenomen in deze wet. Het product Basis Zorgverzekering wordt reeds door enkele schadeverzekeringsmaatschappijen verkocht.

Een andere ontwikkeling binnen het verzekeringswezen is dat de verzekeringsmaatschappijen Assuria en Parsasco hun diensten hebben uitgebreid middels het openen van een insurance walk-in en een filiaal in het district Wanica in 2014.

De gezamenlijke balanstotalen van zowel de schade- als levensverzekeringsmaatschappijen bedraagt SRD 1,1 miljard. Hiermee is de bijdrage van de verzekeringssector aan de totale financiële sector ongeveer 8%.

VI.3.2 Financiële Gegevens

VI.3.2.1 Levensverzekeringsmaatschappijen

Van de vier onder-toezicht-staande levensverzekeraars, hebben per ultimo december 2013 drie maatschappijen aan de Bank gerapporteerd. Het balanstotaal van deze drie levensverzekeraars (Bijlage VI. 9), vertoont in 2013 een stijging van 14,9% ten opzichte van 2012. Deze toename is onder andere toe te schrijven aan een stijging van de post "Overige beleggingen" met 27,6%. Deze stijging wordt veroorzaakt door een toename van de leningen op schuldbekentenis met 87,9% en de termijndeposito's met 67,1%. De hypotheken

en de termijndeposito's vormen met respectievelijk 26,2% en 34,8% de grootste beleggingsposten binnen de gehele beleggingsportefeuille. Verder blijkt uit de gecombineerde balansen van de levensverzekeraars dat de post overige schulden is toegenomen met 43,1% ten opzichte van 2012, welke voornamelijk toe te schrijven is aan de toename van de belastingen met 164,7%, de winstdeling aan de verzekeringsschuldverschouwers met 408,4% en de langlopende schulden met 100%. De technische voorzieningen zijn in 2013 toegenomen met SRD 45,5 miljoen, doordat de levensverzekeringsmaatschappijen meer premiereserve hebben aangehouden.

De totale premies over het boekjaar 2013 bedragen SRD 46,8 miljoen, welke een daling is van 4,4% ten opzichte van 2012 (Bijlage VI.10). In 2012 was er een significante stijging van het premie-inkomen van de pensioenverzekeringen. Deze is in 2013 weer genormaliseerd. Daartegenover zijn de koopsommen die een éénmalig karakter hebben, toegenomen met 54,9%.

Het technisch resultaat is de afgelopen vijf jaren steeds negatief geweest. Echter vertoont dit resultaat sinds 2012 een verbetering. In 2013 is het technisch resultaat verder verbeterd met 10,8%. Deze verbetering is een gevolg van een toename van de verdiende premies met 18,9%.

De beleggingsinkomsten van de levensverzekeraars zijn in 2013 gedaald met 10,9% tot SRD 26,9 miljoen. De daling van de beleggingsinkomsten kan worden toegeschreven aan de afname van de beurswaarde van de aandelen. De solvabiliteitspositie van de levensverzekeraars (Bijlage VI.11) is in 2013 ten opzichte van 2012 gestegen en wel van SRD 31,0 miljoen naar SRD 37,0 miljoen. In 2013 is gebleken dat de rentabiliteit⁹ van de levensverzekeraars gedaald is naar 17% (Bijlage VI.12). De totale nettowinst van de levensverzekeraars is gedaald met 7,1% tot SRD 11,7 miljoen ten opzichte van 2012.

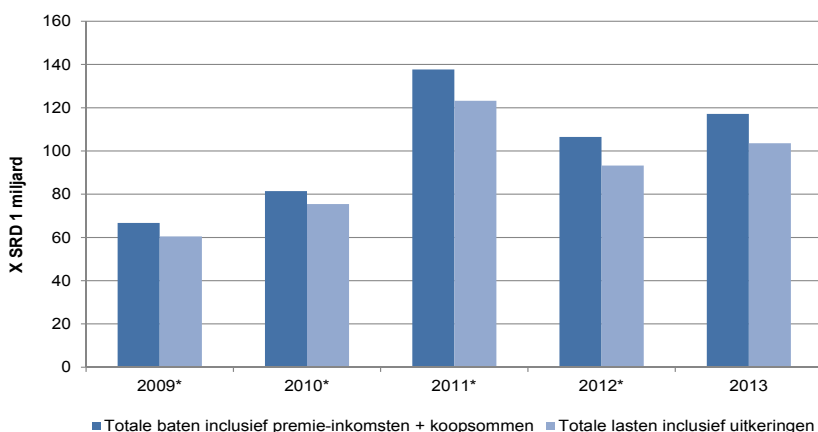
⁹ De rentabiliteit is de verhouding tussen de nettowinst en het eigen vermogen.

VI.3.2.2 Schadeverzekeringsmaatschappijen

In 2013 vertoonde het balanstotaal van de schadeverzekeraars (Bijlage VI.13) een toename van 24,1% tot SRD 644,8 miljoen. Uit de beleggingsportefeuille blijkt dat de termijndeposito's¹⁰ en de hypotheeklen de grootste beleggingsposten vormen met respectievelijk 32,2% en 23,8%.

In 2013 bedraagt het totaal bruto premie-inkomen SRD 393 miljoen (Bijlage VI.14). Dit is ten opzichte van 2012 een stijging van 59,1%. Deze stijging wordt veroorzaakt door de invoering van de basiszorgverzekering, waardoor het bruto premie-inkomen in de categorie Ziekte- en Ongevallenverzekeringen is toegenomen met 133,6%.

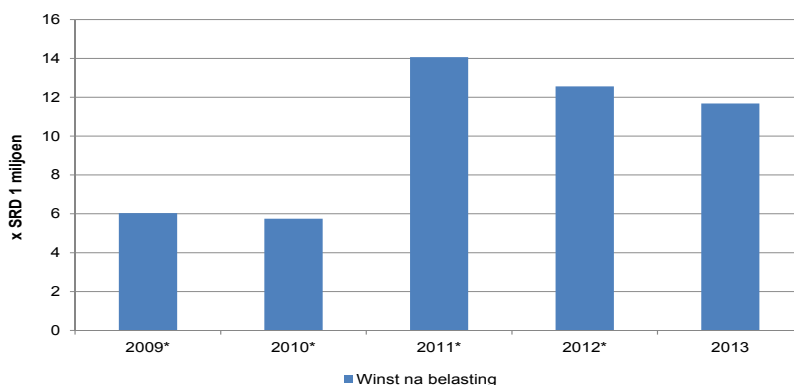
Grafiek VI.5
Totale Baten ten opzichte van Totale lasten der
Levensverzekeringsmaatschappijen

Bron: Centrale Bank van Suriname

* Gecorrigeerde cijfers

Grafiek VI.6
Winst na Belasting der
Levensverzekeringsmaatschappijen

Bron: Centrale Bank van Suriname

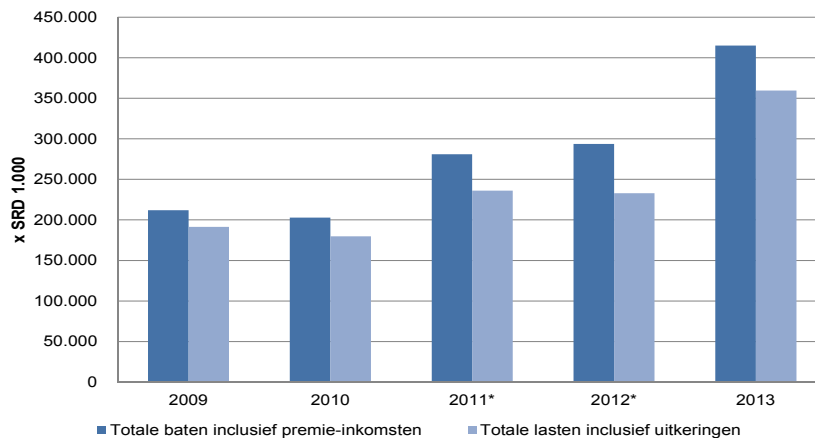
* Gecorrigeerde cijfers

De liquide middelen vertonen een toename van 34,1% tot SRD 54,4 miljoen. De post overige activa is toegenomen met 63,0%, welke voornamelijk toe te schrijven is aan de toename van de posten vorderingen uit directe verzekeringen en vorderingen op groepsmaatschappijen. De technische voorzieningen vertonen een groei van 65,5% als gevolg van een toename van de premiereserves met 90,3%, de schadereserves met 31,6% en de winstdeling met 164,7%.

De invoering van de basiszorgverzekering heeft ook invloed gehad op de mutatie technische voorzieningen welke fors is toegenomen met 3.364,3%. De uitkeringen bedragen SRD 183,7 miljoen, welke een toename is van 43,7% ten opzichte van 2012. Verder blijkt dat de beleggingsinkomsten zijn gedaald met 58,3% vanwege directe en indirecte beleggingsopbrengsten en de daling van de beurswaarde van aandelen.

¹⁰ De termijndeposito's zijn in de post "Overige beleggingen" (Bijlage VI.13) opgenomen.

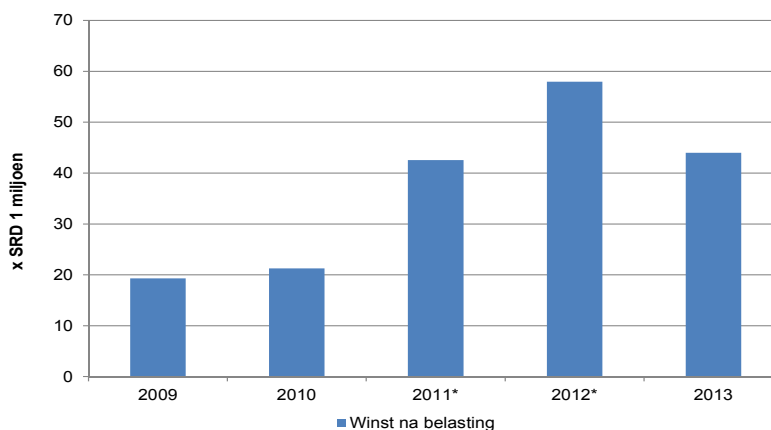
Grafiek VI.7
Totale Baten ten opzichte van Lasten der
Schadeverzekeringsmaatschappijen

Bron: Centrale Bank van Suriname

* Gecorrigeerde cijfers

Grafiek VI.8
Winst na Belasting der
Schadeverzekeringsmaatschappijen

Bron: Centrale Bank van Suriname

* Gecorrigeerde cijfers

De solvabiliteitspositie van de schadeverzekeraars (Bijlage VI.15) is verder verbeterd en vertoont in 2013 een overschot van SRD 165,3 miljoen. De rentabiliteit van de schadeverzekeraars is gedaald van 23% in 2012 naar 16% in 2013 (Bijlage VI.16). De schadeverzekeraars hebben samen een nettowinst van SRD 44 miljoen, welke een daling is van 24,1% ten opzichte van 2012.

Het resultaat uit de WAM viel wederom tegen en het verlies bedraagt SRD 32,7 miljoen, hetgeen weliswaar een verbetering is van 21% ten opzichte van 2012. De uitkeringen voornamelijk ter dekking van de materiële schade bedragen SRD 34,7 miljoen. In 2013 zijn er in totaal 17.850 schadegevallen geregistreerd, waarvan 13.557 reeds zijn afgehandeld.

Wet Aansprakelijkheidsverzekering Motorrijtuigen (WAM)

In 2013 zijn in totaal 219.861 WAM-verzekeringen afgesloten en bedraagt het totaal bruto premie-inkomen SRD 47,6 miljoen. Van het totaal aantal WAM-verzekeringen bestaat 61,1% uit de categorie verzekeringen van personenauto's. Dit is gelijk aan 134.336 verzekeringen. Deze categorie is ook de grootste WAM verdiener met een premie-inkomen van SRD 30,2 miljoen (63,4% van het bruto premie-inkomen).

VI.4 Pensioenfondsen

VI.4.1 Algemeen

Vanwege achterstanden in de rapportage van pensioenfondsen aan de Bank heeft onderstaand verslag betrekking op het boekjaar 2013.

VI.4.2 Financiële Gegevens

In de bijlagen VI.17 en VI.18 zijn de financiële gegevens van de pensioenfondsen opgenomen. De data (grafieken en tabellen), in casu de vergelijkende cijfers worden steeds aangepast op basis van ontvangen rapportages van de instellingen. Het balanstotaal steeg in 2013 met 6% ten opzichte van het vorig boekjaar en bedroeg uitgedrukt in het BBP 10% in 2013 (2012: 10%).

De beleggingen bedroegen 83,2% van de totale activa in 2013 (2012: 83,7%). Er zijn geen significante wijzigingen in de verhouding van de totale activa ten opzichte van de totale beleggingen. De beleggingen zijn voor 77,4% lokaal geschied (2012: 76,4%).

De posten onroerende goederen, onderhandse leningen, koersverschillen op obligaties, indirecte en overige opbrengsten zorgden in de jaren 2009 tot 2011 voor een stijging van de inkomsten uit beleggingen. Daarna

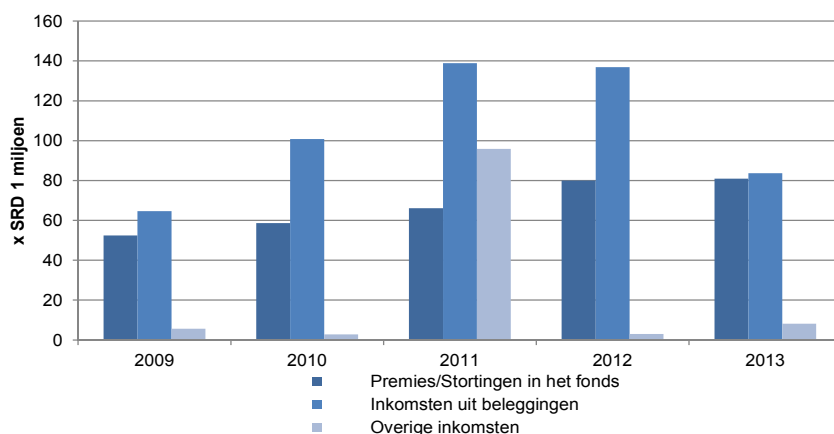
vertonen de inkomsten uit de beleggingen een sterke afname in 2013 (38,9% ten opzichte van 2012). Dit komt onder meer door de afname van dividend, alsook verliezen uit koersverschillen op aandelen en obligaties. Hierdoor is het resultaat ten opzichte van 2012 afgenomen met 74,3%. De overige inkomsten van de pensioensector, uitgedrukt in percentage van de totale inkomsten, vertonen in 2013 een stijging van 3,3% ten opzichte van 2012.

VI.5 Kredietcoöperaties

VI.5.1 Algemeen

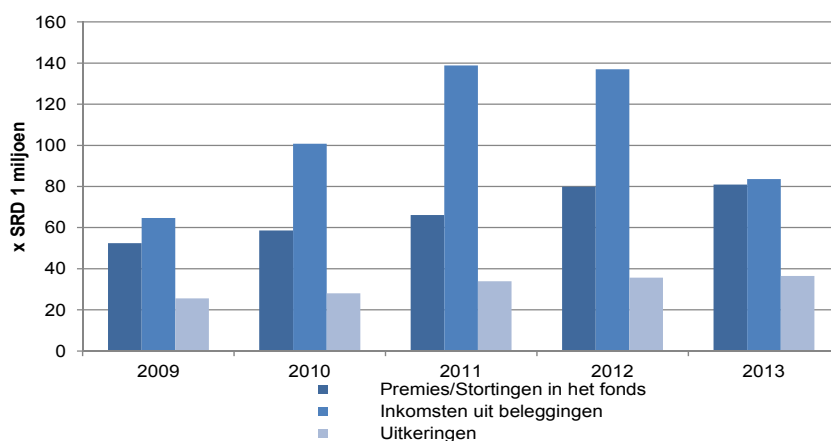
Per ultimo 2014 staan er 24 kredietcoöperaties (inclusief één spaarfonds) ingeschreven in het register van de Bank. Het aantal kredietcoöperaties onder toezicht per 2014 is ten opzichte van 2013 hetzelfde gebleven.

Grafiek VI.9
Totale Inkomsten Pensioenfondsen

Bron: Centrale Bank van Suriname

Grafiek VI.10
Premie-inkomsten en Beleggingen ten opzichte van Uitkeringen Pensioenfondsen

Bron: Centrale Bank van Suriname

Vanwege achterstanden in de rapportage van kredietcoöperaties aan de Bank heeft onderstaand verslag betrekking op het boekjaar 2013. De aanpak van de niet-rapporterende instellingen is in het jaar 2014 voortgezet onder andere door middel van het opstellen van toezichtstrategie rapporten. In 2014 zijn er wederom zes kredietcoöperaties uitgekozen voor een toezichtstrategie. Dit houdt in dat voor deze instellingen een gedragslijn wordt opgesteld en besproken. Indien deze instellingen niet willen of kunnen rapporteren zal de Bank uiteindelijk de nodige maatregelen ingevolge de wet moeten nemen, waar nodig met externe juridische ondersteuning. De afdeling Toezicht Spaarinstelling zal in het jaar 2015 het project voor de niet-rapporterende instellingen voortzetten.

VI.5.2 Financiële Gegevens

De financiële gegevens handelen over het boekjaar 2013. Verwijzend naar de in bijlage VI.19 opgenomen gecombineerde balans per 31 december kan geconcludeerd worden dat in het boekjaar 2013, het balanstotaal in vergelijking met het vorig jaar is toegenomen met 10%. Deze stijging is veroorzaakt door een toename in de activaposten overige vorderingen en transitoria met 32%, beleggingen met 29% en vorderingen op leden met 11%.

Aan de passiefzijde is er in de post schulden aan leden ook een stijging te merken van 11%. Ondanks de stijging van het balanstotaal is gebleken dat het eigen vermogen verminderd is met 21% als gevolg van het geleden verlies van een coöperatie. Indien deze daling zich voortzet, kan de desbetreffende coöperatie insolvent worden.

Tabel VI.2
Overzicht van Kredietcoöperaties die aan de Rapportageverplichting voldoen

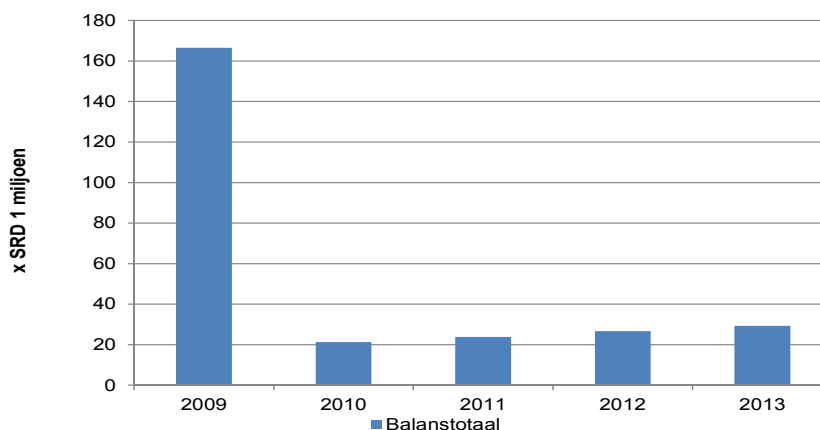
	2009	2010	2011	2012	2013
a. Aantal kredietcoöperaties (incl. spaarfonds)	30	28	24	24	24
b. Aantal kredietcoöperaties die hebben voldaan aan de maand-/kwartaal rapportage	8	6	5	5	3
c. Ontvangen maand-/kwartaalrapportages in % van het aantal kredietcoöperaties ⁽¹⁾	26,7	21,4	20,8	20,8	12,5
d. Aantal kredietcoöperaties die hebben voldaan aan de jaarlijkse rapportage	13	9	9	6	4
e. Ontvangen jaarrapportages in % van het aantal kredietcoöperaties ⁽²⁾	43,3	32,1	37,5	25,0	16,7

Bron: Centrale Bank van Suriname

1 De formule van de berekening van ontvangen maand-/ kwartaalrapportages in % van het aantal kredietcoöperaties (=b/a x 100%)

2 De formule van de ontvangen jaarrapportages in % van het aantal kredietcoöperaties (=d/a x 100%)

Grafiek VI.11
Kredietcoöperaties Balanstotaal

Bron: Centrale Bank van Suriname

Uit de gecombineerde resultatenrekening (bijlage VI.20) blijkt dat naast de interestlasten, de personeelskosten en diversen een steeds grotere invloed uitoefenen op het resultaat van de coöperaties. De bovenstaande analyse is gebaseerd op de data van vijf kredietcoöperaties die hebben voldaan aan hun rapportageplicht.

VI.5.3 Rapportage

De kredietcoöperaties zijn vanaf april 2006 op basis van hun balanstotaal opgesplitst in drie categorieën te weten A, B en C. Op basis van deze indeling zijn ook de rapportagefrequentie en rapportageverplichting vastgesteld.

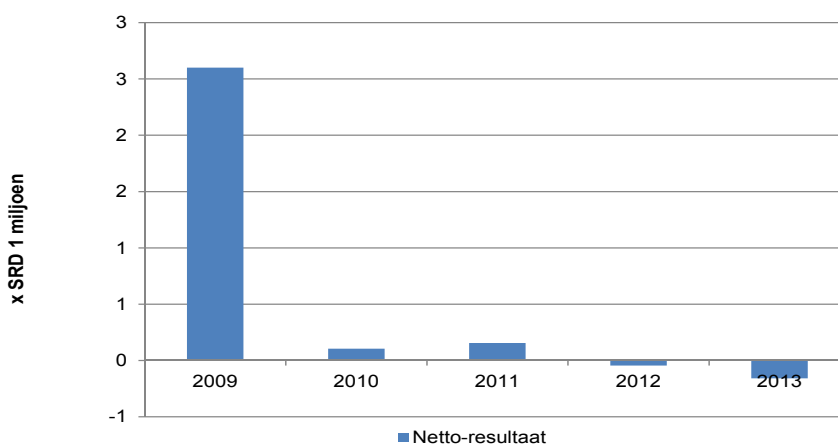
Uit tabel VI.2 blijkt dat de rapportagediscipline bij de kredietcoöperaties zeer gering is. Over 2013 hebben vijf van de 24 kredietcoöperaties voldaan aan de rapportageplicht (maandelijkse c.q. kwartaalrapportage 12,5% en jaarrapportage 16,7%). Van deze vijf kredietcoöperaties

hebben twee zowel aan de jaarlijkse- als de maandelijkse rapportageplicht voldaan, twee kredietcoöperaties uitsluitend aan de jaarlijkse rapportageplicht en één kredietcoöperatie uitsluitend aan de maandelijkse rapportageplicht. Wederom is in het jaar 2014 gebleken dat de administratie vaak niet of niet adequaat wordt bijgehouden¹¹.

In het jaar 2014 zijn er zes inspecties uitgevoerd namelijk vier open on-site inspecties en twee reguliere on-site inspecties. Het resultaat van de vier open on-site inspecties is niet bevredigend. Ook worden de aanbevelingen van de voorgaande inspecties niet geïmplementeerd.

Verder is gebleken dat bij deze instellingen de administratie niet wordt bijgehouden en dat de statuten, het huishoudelijk reglement en de Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen 2011 niet worden nageleefd. Het resultaat van deze twee reguliere on-site inspecties is bevredigend te noemen.

Grafiek VI.12
Nettoresultaat van de Kredietcoöperaties

Bron: Centrale Bank van Suriname

¹¹ Over de problemen en knelpunten van de niet-rapporterende kredietcoöperaties kan korthedshalve worden verwezen naar voorgaande jaarverslagen vanaf 2009.

HOOFDSTUK VII BEDRIJF VAN DE BANK

VII.1 Ontwikkeling Posten Bankbalans

Het gezamenlijk bedrag van ongeveer SRD 2,1 miljard, van de posten “Goud en goudvorderingen” en “Vorderingen in vreemde valuta en andere buitenlandse waarden” aan de actiefzijde van de bankbalans ultimo 2014, is afgenomen met SRD 556,6 miljoen (circa 20,6%) ten opzichte van 2013 (SRD 2,7 miljard).

De afname is voornamelijk het resultaat van de daling in de post “Vorderingen in vreemde valuta en andere buitenlandse waarden”, met SRD 594 miljoen ten opzichte van 2013 (de post “Goud en goudvorderingen” stijgt daarentegen met SRD 37,4 miljoen).

De vorderingen betreffende goud en vreemde valuta zijn onderdeel van de monetaire reserve welke mede bepalend is voor de mate waarin onderstaande functies, behorende tot de kerntaken van de Bank, kunnen worden vervuld:

- dekking van bankbiljetten in omloop en girale verplichtingen;
- voldoening van buitenlandse betalingsverplichtingen van de Staat;
- dekking van importen;
- “lender of last resort” ten behoeve van de deviezenbanken (onder andere in verband met de buitenlandse betalingen);
- interventies op de valutamarkt en/of verkrapping van liquiditeit in het financieel systeem;
- het scheppen van vertrouwen bij zowel lokale als buitenlandse investeerders, alsmede het ontlokken van positieve signalen over de weerbaarheid en kredietwaardigheid van de economie en het financiële systeem vanuit de internationale financiële instellingen en rating agencies.

Het is voor de Bank van eminent belang dat de monetaire reserves zorgvuldig beheert en op peil worden gehouden.

Aan de actiefzijde valt verder ook een daling waar te nemen in de post “Vorderingen op de Staat en overige vorderingen”. Deze post is sterk afgenomen in 2014 en wel met ongeveer SRD 1,2 miljard. De afname is grotendeels te wijten aan de afname van het rekeningcourant krediet (R/C debet) aan de Staat per ultimo december 2014 met ongeveer SRD 1,1 miljard.

Het bedrag van de post “Bankbiljetten in omloop” (ongeveer SRD 1,1 miljard) aan de passiefzijde van de bankbalans is

ten opzichte van 2013 toegenomen met SRD 87,5 miljoen.

De post “Verplichtingen aan de algemene banken” is gedaald met SRD 322 miljoen en bedraagt per ultimo 2014 SRD 996,5 miljoen. Evenals de vorige post zijn ook de “Verplichtingen aan de Staat en overige ingezetenen” gedaald en wel met SRD 1,2 miljard.

Verder is er ook in de post “Goudcertificaten” een daling waar te nemen van SRD 23,2 miljoen.

VII.2 Kosten

De totale kosten (ad SRD 130,4 miljoen) zijn in 2014 gedaald met SRD 8 miljoen (circa 5,8%) ten opzichte van het vorig jaar (2013: SRD 138,4 miljoen). De personeelskosten bedroegen 64,7% van het totaal der kosten en namen af met SRD 1,8 miljoen. In de post “Andere beheerskosten” is een daling waar te nemen van SRD 2,6 miljoen.

VII.3 Baten

Het totaal der netto baten is in 2014 ten opzichte van 2013 gedaald met SRD 224,7 miljoen, een daling van 62,3%. Deze afname is voornamelijk toe te schrijven aan de sterke afname van de post “Gerealiseerde verkoopresultaten, waarderingsverschillen en afwaardering op lagere marktwaarde” met SRD 119,6 miljoen. Op deze post worden onder meer de positieve waarderingsverschillen op goud en deviezen, gerealiseerd door verkoop, ondergebracht.

De netto interestbaten zijn in 2014 gedaald met SRD 83,1 miljoen, wat voor circa SRD 63 miljoen bestond uit interestbaten uit binnenlandse bron, c.q. van de Staat. De interestbaten uit binnenlandse bron zijn ten opzichte van 2013 met 49,3% afgenomen.

Ten opzichte van 2013 is er in 2014 vanwege lagere interestpercentages een lagere opbrengst gerealiseerd op de buitenlandse beleggingen, c.q. een afname van de opbrengsten uit de beleggingen in vreemde valuta bij buitenlandse banken met 59,4%.

De koersmarge opbrengsten en provisiebaten vertoonden een daling van respectievelijk SRD 19,5 miljoen en SRD 2,3 miljoen.

VII.4 Winstontwikkeling

Het nettoresultaat over het jaar 2014 van SRD 5,6 miljoen is ten opzichte van 2013 (SRD 222,3 miljoen) met SRD 216,6 miljoen fors afgenomen. De netto baten zijn met SRD 225 miljoen afgenomen (62,3%), terwijl het totaal der lasten lichtjes daalde met SRD 8 miljoen (5,8%).

VII.5 Chartaal Betalingsverkeer

De Geldcirculatie

Uit Tabel VII.1 blijkt dat de bankbiljettencirculatie in 2014 ten opzichte van 2013 is gestegen met 7,8% (2013-2012; toename 1,2%) en voor wat betreft de waarde met SRD 87,5 miljoen (2013; SRD 50 miljoen). Ook dit jaar hebben

de SRD 50 en SRD 100 coupures een groot aandeel in de totale waarde van de bankbiljettencirculatie.

Gelet op de groei van de circulatie en de verdeling naar coupures in de loop van 2014 (Tabel VII.2 en VII.3) blijkt de grootste toename te zijn opgetreden in het 4^e kwartaal waarbij de SRD 50 en SRD 100 coupures gezamenlijk ca. 91% van de totale circulatie uitmaken. De SRD 50 en SRD 100 worden het meest gebruikt bij de bevoorrading van de ATM's.

VII.6 Kasbeweging

De chartale ontvangsten en uitgaven in 2014 zijn opgenomen in Tabel VII.4. Net als het vorig jaar zijn de ontvangsten in het eerste en tweede kwartaal hoger dan de uitgaven. In het 2^e halfjaar zijn de uitgaven in vergelijking

Tabel VII.1
Omvang van de Bankbiljettencirculatie per jaarultimo

Coupure	Aantal		Bedrag (in SRD)	
	2013	2014	2013	2014
100	4.369.410	4.768.879	436.941.000	476.887.900
50	9.779.883	10.695.205	488.994.150	534.760.250
20	3.242.286	3.106.627	64.845.720	62.132.540
10	2.229.709	2.561.966	22.297.090	25.619.660
5	2.743.871	2.973.314	13.719.355	14.866.570
Totaal	22.365.159	24.105.991	1.026.797.315	1.114.266.920

Bron: Centrale Bank van Suriname

Tabel VII.2
Samenstelling van de Bankbiljettencirculatie per kwartaalultimo (bedragen in SRD)

Coupures	I	II	III	IV
100	423.795.000	413.843.700	421.847.000	476.887.900
50	451.011.450	451.126.200	496.026.250	534.760.250
20	61.743.600	57.349.840	58.258.980	62.132.540
10	22.652.610	23.060.620	24.237.200	25.619.660
5	13.304.690	13.552.335	14.210.760	14.866.570
Totaal	972.507.350	958.932.695	1.014.580.190	1.114.266.920

Bron: Centrale Bank van Suriname

Tabel VII.3
Samenstelling van de Bankbiljettencirculatie naar Coupure per Kwartaalultimo (in procenten van de totale waarde)

Coupures	I	II	III	IV
100	43,58	43,16	41,58	42,80
50	46,38	47,04	48,89	47,99
20	6,35	5,98	5,74	5,58
10	2,32	2,41	2,39	2,30
5	1,37	1,41	1,40	1,33
Totaal	100	100	100	100

Bron: Centrale Bank van Suriname

met het 1^e halfjaar toegenomen met 44% terwijl de ontvangsten een daling van 4% vertoonden. Hierdoor is per saldo SRD 91,7 miljoen meer uitgegeven.

Kasontvangsten en Kasuitgaven

Uit Tabel VII.5 en Tabel VII.6 blijkt dat in 2014 de coupure van SRD 50 het meest is uitgegeven en terugontvangen. Met uitzondering van de SRD 20 zijn van de overige coupures meer bankbiljetten uitgegeven dan terugontvangen. Bij de pasmunten is de 100 cent het meest uitgegeven en het meest terugontvangen.

In het verslagjaar heeft de trend, waarbij er meer pasmunten worden uitgegeven dan terugontvangen, zich voortgezet. In vergelijking met het aantal in circulatie gebrachte pasmunten vloeit bij voornamelijk de lagere denominaties (10, 5 en 1 cent) een relatief klein deel terug naar de Bank.

Per saldo zijn er minder muntbiljetten in omloop gebracht. Het aantal uitgegeven muntbiljetten is slechts 4.139 stuks.

VII.7 Vervalsingen

Uit Tabel VII.7 blijkt dat in 2014 het bankbiljet van SRD 100 het meest is vervalst. Het totaal aantal geregistreerde valse bankbiljetten is 34 stuks in 2014, hetgeen ten opzichte van 2013 een afname van ongeveer 65% is. Geconcludeerd kan worden dat de bewustwordingscampagne van de Bank en het Korps Politie Suriname heeft geresulteerd in de afname van het aantal in beslag genomen valse bankbiljetten. De samenleving is geattendeerd op de, in omloop zijnde, valse bankbiljetten en de toegepaste methode van vervalsing. Tevens is de samenleving nader geïnformeerd over de specifieke echtheidskenmerken waarop gelet moet worden om de vervalsingen te herkennen.

Tabel VII.4
De Kasbeweging bij de Centrale Bank van Suriname
(in hele SRD)

Omschrijving	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw	Totaal
Ontvangsten					
- Bankbiljetten	292.054.930	232.792.945	248.429.110	254.056.350	1.027.333.335
- Muntbiljetten	16.470	3.315	95	1.528	21.408
- Munten	213.041	159.411	47.565	38.789	458.806
Totaal ontvangsten (1)	292.284.441	232.955.671	248.476.770	254.096.667	1.027.813.549
Uitgaven					
- Bankbiljetten	237.764.965	219.218.290	304.076.605	353.743.080	1.114.802.940
- Muntbiljetten	7.072	43	74	50	7.238
- Munten	610.694	711.468	1.842.722	1.538.725	4.703.608
Totaal uitgaven (2)	238.382.731	219.929.801	305.919.401	355.281.855	1.119.513.788
Per saldo ontvangen/uitgegeven	53.901.710	13.025.870	-57.442.631	-101.185.188	-91.700.237

Bron: Centrale Bank van Suriname

Tabel VII.5
Kasontvangsten
(in hele SRD)

	Coupure	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw	Totaal aantal	Totaal bedrag
Bankbiljetten	100	1.189.621	751.828	757.572	950.675	3.649.696	364.969.600
	50	2.969.105	2.728.537	3.025.757	2.797.348	11.520.747	576.037.350
	20	931.672	790.611	817.888	691.763	3.231.934	64.638.680
	10	411.577	373.146	366.384	402.079	1.553.186	15.531.860
	5	377.674	327.923	272.492	253.080	1.231.169	6.155.845
Totaal						21.186.732	1.027.333.335
Muntbiljetten	2,50	5.307	723	22	408	6.460	16.150
	1,00	3.202	1.507	40	508	5.257	5.257
Totaal						11.717	21.407
Pasmunten	2,50	19.147	24.310	10.564	9.898	63.919	159.798
	1,00	142.937	88.059	17.501	6.733	255.230	255.230
	0,25	84.296	31.939	9.887	21.753	147.875	36.969
	0,10	10.418	20.041	8.009	14.414	52.882	5.288
	0,05	2.136	11.550	6.887	8.196	28.769	1.438
	0,01	1.360	1.039	3.717	2.116	8.232	82
Totaal						556.907	458.805

Bron: Centrale Bank van Suriname

Tabel VII.6
Kasuitgaven
(in hele SRD)

	Coupure	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw.	Totaal aantal	Totaal bedrag
Bankbiljetten	100	1.058.161	652.315	837.605	1.501.084	4.049.165	404.916.500
	50	2.209.451	2.730.832	3.923.758	3.572.028	12.436.069	621.803.450
	20	776.566	570.923	863.345	885.441	3.096.275	61.925.500
	10	447.129	413.947	484.042	540.325	1.885.443	18.854.430
	5	294.741	377.452	404.177	384.242	1.460.612	7.303.060
Totaal						22.927.564	1.114.802.940
Muntbiljetten	2,50	2.019	14	21	12	2.066	5.165
	1,00	2.024	8	21	20	2.073	2.073
Totaal						4.139	7.238
Pasmunten	2,50	87.165	111.371	259.206	189.344	647.086	1.617.715
	1,00	238.682	303.346	767.072	688.845	1.997.945	1.997.945
	0,25	324.703	283.087	1.150.640	1.027.786	2.786.216	696.554
	0,10	518.141	415.810	962.373	839.798	2.736.122	273.612
	0,05	392.398	310.553	843.354	680.168	2.226.473	111.324
	0,01	149.000	181.369	156.960	158.522	645.851	6.459
Totaal						11.039.693	4.703.609

Bron: Centrale Bank van Suriname

Tabel VII.7
Valse Bankbiljetten onderschept
bij de Banken en de
Centrale Bank van Suriname

Coupure	Aantal
100	17
50	9
20	6
10	1
5	1
Totaal	34

Bron: Centrale Bank van Suriname

VII.8 Goudcertificaten

Het totaal aantal aangeboden certificaten in 2014 bedraagt 473 stuks (zie Tabel VII.8). De certificaten van 50, 100 en 500 gram zijn het meest aangeboden. In dit verslagjaar is 51% minder goudcertificaten voor wederinkoop aangeboden, vergeleken met een aantal van 967 in 2013.

Tabel VII.8
Wederinkoop Goudcertificaten

Jaar	in grammen van						Totaal
	5	10	50	100	500	1000	
2013	4	5	391	318	216	33	967
2014	6	6	185	157	100	19	473

Bron: Centrale Bank van Suriname

VII.9 Naverwisseling

In het verslagjaar zijn er 9.898 Sf-biljetten ter na verwisseling aangeboden, waarvan tweederde deel hiervan de coupures Sf 5, Sf 10 en Sf 25 betreffen. Van de coupures Sf 5 tot en met Sf 100 moeten de meeste bankbiljetten nog worden aangeboden (Tabel VII.9).

VII.10 Verrekenende Cheques en Giro's

Het aantal verrekenende cheques dat in het verslagjaar bij de Bank werd aangeboden is toegenomen tot 29.326 ten opzichte van 24.693 in het vorig jaar (Tabel VII.10).

Het aanbod van giro's vertoont een lichte afname van 15.839 in 2013 naar 15.603 in 2014. Echter is het bedrag aan verwerkte giro's ook dit verslagjaar verder gestegen van SRD 13,6 miljard in 2013 naar ruim SRD 14,3 miljard.

VII.11 Verkochte Herdenkingsmunten

In dit verslagjaar blijkt de belangstelling voor de aanschaf van gouden munten verder te zijn afgenomen. Zoals het overzicht in Tabel VII.11 aangeeft zijn in het verslagjaar slechts 14 gouden munten verkocht.

VII.12 Ontwikkeling van de Goudproductie en -export

Internationale Ontwikkelingen

De goudprijs heeft in dit verslagjaar geen noemenswaardige schommelingen vertoond in vergelijking met het afgelopen jaar. De jaargemiddelde prijs bedroeg US\$ 1.266,2 per troy ounce, welke 11,5% lager ligt dan de gemiddelde prijs van 2013. De hoogste prijsnotering werd bereikt op 14 maart 2014 en bedroeg US\$ 1.385,- terwijl de laagste op 5 november 2014 werd genoteerd op een niveau van US\$ 1.142,- per troy ounce.

**Tabel VII.9
Naverwisseling Sf-biljetten**

Coupure	Uitstaande per 31-12-2013		Naverwisseling jan t/m dec 2014		Uitstaande per 31-12-2014	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
5	7.866.652	39.333	1.790	9	7.864.862	39.324
10	7.958.702	79.587	1.768	18	7.956.934	79.569
25	9.894.903	247.373	1.681	42	9.893.222	247.331
100	4.649.948	464.995	1.582	158	4.648.366	464.837
250	1.452	363			1.452	363
500	699.015	349.508	325	163	698.690	349.345
1.000	758.754	758.754	705	705	758.049	758.049
2.000	200.788	401.576	244	488	200.544	401.088
5.000	215.036	1.075.180	1.067	5.335	213.969	1.069.845
10.000	194.954	1.949.540	655	6.550	194.299	1.942.990
25.000	15.060	376.500	81	2.025	14.979	374.475
Totaal	32.455.264	5.742.709	9.898	15.493	32.445.366	5.727.216

Bron: Centrale Bank van Suriname

Ontwikkelingen in Suriname

Kleinschalige Goudwinning

Exportvolume

De stijgende trend van het exportvolume van goud afkomstig van de kleinschalige goudwinning sloeg in dit verslagjaar om in een daling. Deze daling bedroeg ca. 2.908 kg vergeleken met het vorig verslagjaar en komt neer op een procentuele afname van 13,2%. Het exportvolume bedroeg in dit verslagjaar 19.183 kg, terwijl dat van 2013 een niveau van 22.091 kg bereikte.

Exportwaarde

De ontwikkeling van de internationale goudprijs en het verminderd exportvolume van goud in dit verslagjaar hebben uiteindelijk geresulteerd in een afname van de exportwaarde. De bedoelde exportwaarde is ten opzichte van 2013 afgenomen met ca. US\$ 204,9 miljoen, welke overeen komt met een daling van 21,8%. In 2013 bedroeg bedoelde exportwaarde nog US\$ 940,3 miljoen, terwijl deze in dit verslagjaar gedaald is naar US\$ 735,4 miljoen.

Royalties

De bijdrage aan de staatskas in de vorm van royalties bedraagt in dit verslagjaar ca. US\$ 7,5 miljoen. Dit houdt een daling in van 21,9 % ten opzichte van 2013.

Rosebel Gold Mines

Het exportvolume van Rosebel Gold Mines (RGM) heeft in dit verslagjaar ook een lichte daling doorgemaakt van 2,0% ten opzichte van 2013. Dit exportvolume bedroeg namelijk 10.850 kilogram ten opzichte van 11.001 kilogram in 2013. De internationale prijsontwikkeling in 2014 heeft voor verminderde inkomsten voor de Staat Suriname gezorgd.

**Tabel VII.10
Aantal Verrekenende Cheques en Giro's in 2014**

Maand	Cheques		Giro's	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Januari	1.769	209.902.282	1.089	1.103.144.844
Februari	2.314	190.372.629	1.142	1.786.853.701
Maart	1.954	210.448.105	1.131	861.385.004
April	1.910	89.712.773	1.342	1.153.443.968
Mei	3.188	187.541.817	1.329	1.586.525.739
Juni	2.416	184.831.873	1.251	1.085.713.224
Juli	3.089	277.745.790	1.360	1.953.234.522
Augustus	2.071	147.270.339	1.419	1.123.749.261
September	2.546	275.743.356	1.343	875.763.282
Oktober	2.712	224.440.241	1.437	1.064.895.810
November	3.162	129.620.276	1.239	637.032.937
December	2.195	193.879.165	1.521	1.069.284.081
Totaal	29.326	2.321.508.646	15.603	14.301.026.373

Bron: Centrale Bank van Suriname

**Tabel VII.11
Verkochte Herdenkingsmunten
en Gedenkpenningen**

Omschrijving	Aantal
Gedenkpenning "20 jaar Staatkundige Onafhankelijkheid" (goud)	1
25 jaar Staatkundige Onafhankelijkheid (goud)	2
30 jaar Staatkundige Onafhankelijkheid (goud)	2
Brug over de Surinamerivier (goud)	2
Millenniummunt (goud - 22 karaat)	3
Millenniummunt (goud - 14 karaat)	-
50 jaar Centrale Bank van Suriname (goud)	4
Totaal	14

Bron: Centrale Bank van Suriname

Tabel VII.12
Goudexporten Kleingoudmijnbouw
en betaalde Royalties

Maand	Exporten (grammen)	Royalties in US\$
Januari	1.748.157,2	669.790
Februari	1.559.866,0	623.397
Maart	1.675.196,2	691.318
April	1.612.627,7	645.933
Mei	1.723.077,3	685.239
Juni	1.675.099,4	661.124
Juli	1.533.507,4	620.856
Augustus	1.507.202,0	603.318
September	1.617.319,1	620.195
Oktober	1.557.509,5	587.736
November	1.357.591,2	492.867
December	1.616.192,7	598.140
Totaal	19.183.345,7	7.499.913

Bron: Centrale Bank van Suriname

Andere ontwikkelingen

Goudbelasting

De verheffing van de ontwerpwet Goudbelasting heeft ook in 2014 niet meer plaatsgevonden. De effectuering van de geprojecteerde verhoging van de royalty van 1% naar 2% bleef ook uit. Hierdoor loopt de Staat achter met de geplande progressieve inning van de royalties op gewonnen goud.

VII.13 Numismatisch Museum

Collectie Registratie

Het Numismatisch Museum is al geruime tijd bezig met de registratie van zijn collectie. In het kader van dit project wordt door het Numismatisch Museum zijn gehele collectie gedetailleerd beschreven en in een database,

genaamd Adlib Museum, opgeslagen. Hierbij worden definities en kenmerken van elk object nauwkeurig vermeld en aangevuld met fotomateriaal.

Het Numismatisch Museum hanteert met betrekking tot zijn collectie de volgende onderverdeling:

- Surinaams papiergeld;
- Buitenlands papiergeld;
- Surinaamse munten;
- Buitenlandse munten;
- Surinaamse muntsets;
- Buitenlandse muntsets;
- Replica's;
- Aanverwante voorwerpen.

Daarnaast heeft het Numismatisch Museum een aparte registratie van objecten die in bruikleen zijn gegeven.

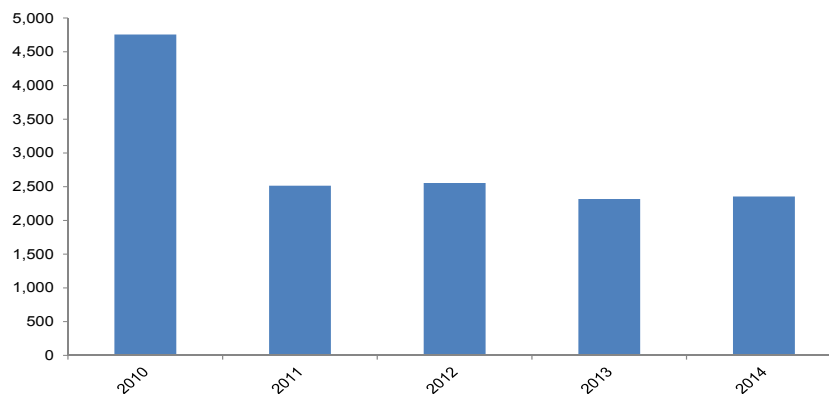
Publiekstelling

Het Numismatisch Museum houdt vanaf zijn opening op 8 april 2002 jaarlijks een publiekstelling middels een gastenboek dat in het museum is geplaatst voor het publiek. Sinds de opening bestaat de grootste bezoekersgroep uit scholieren, c.q. studenten die in schoolverband een bezoek brengen aan het Numismatisch Museum en individuele studenten die voor een werkstuk of scriptie informatie wensen te vergaren over de historie van het Surinaams geldwezen.

In het jaar 2014 werden 2.355 bezoekers geregistreerd (Grafiek VII.1). Deze bezoekers worden onderverdeeld in:

- 1.741 schoolkinderen, studenten en begeleiders;
- 197 overige lokale bezoekers;
- 336 toeristen;
- 81 overige bezoekers.

Grafiek VII.1
Bezoekersaantal Numismatisch Museum
2010 tot en met 2014

Bron: Centrale Bank van Suriname

JAARREKENING

Publicatieverslag 2014

Balans per 31 december 2014

Resultatenrekening over 2014

Toelichting

- Grondslagen voor balanswaardering en resultaatbepaling
- Toelichting op de balans per 31 december 2014
- Toelichting op de resultatenrekening over 2014

Overige gegevens

- Controleverklaring van de onafhankelijke accountant
- Vaststelling jaarrekening
- Statutaire winstverdeling
- Vaststelling jaarrekening voorgaand boekjaar
- Vaststelling jaarrekening 2014 en winstverdeling boekjaar 2014
- Management en Toezichthoudend Orgaan van de Bank

BALANS PER 31 DECEMBER

(Na winstverdeling)

ACTIVA	<u>2014</u> SRD	<u>2013</u> SRD
Goud en goudvorderingen	182.447.452	145.082.127
Vorderingen in vreemde valuta en andere buitenlandse waarden		
Vorderingen op correspondentbanken en beleggingen	1.554.438.942	2.122.375.201
Vorderingen op het I.M.F.	<u>411.373.367</u>	<u>437.450.343</u>
	1.965.812.309	2.559.825.544
Vorderingen op de Staat en overige vorderingen		
Rekening-courant en overige vorderingen op de Staat	1.060.695.078	2.201.285.649
Geconsolideerde Vlottende Staatsschuld	97.230.000	102.786.000
Rekening-courant en overige vorderingen op financiële instellingen	42.101.118	49.203.858
Overige	<u>1.705.297</u>	<u>2.408.836</u>
	1.201.731.493	2.355.684.343
Beleggingen van kapitaal, reservefonds en bijzondere reserve	6.871.041	6.932.830
Overige activa		
Voorraad herdenkingsmunten en gemunt goud	8.361.996	8.377.195
Materiële vaste activa	82.757.247	63.632.324
Overige financiële activa	772.360	772.360
Overlopende activa	3.101.070	2.389.915
Diverse	<u>416.045.109</u>	<u>104.756.222</u>
	511.037.782	179.928.016
	<u>3.867.900.077</u>	<u>5.247.452.860</u>

Paramaribo, 03 december 2015

De President van de Centrale Bank van Suriname

I. Geduld-Nijman (wnd. President)

PASSIVA	<u>2014</u> SRD	<u>2013</u> SRD
Bankbiljetten in omloop	1.114.266.920	1.026.797.315
Verplichtingen aan de algemene banken	996.497.324	1.318.497.960
Verplichtingen aan de Staat en aan overige ingezetenen in SRD	684.753.557	1.903.598.687
Verplichtingen aan ingezetenen in vreemde valuta	2.456.836	2.470.202
Verplichtingen aan niet-ingezetenen	12.498.729	13.573.245
Tegenwaarde toegewezen bijzondere trekkingsrechten I.M.F.	414.649.543	440.900.990
Goudcertificaten	17.826.874	41.047.198
Overige passiva		
Overlopende passiva	3.246.576	2.537.096
Diverse passiva	<u>458.043.502</u>	<u>336.173.584</u>
	461.290.078	338.710.680
Herwaarderingsrekeningen		
Waarderingsverschillen goud en deviezen	13.229.610	11.352.277
Herwaardering gebouwen en terreinen	<u>41.359.975</u>	<u>41.359.975</u>
	54.589.585	52.712.252
Kapitaal en reserves		
Kapitaal	12.000.000	12.000.000
Reservefonds	16.281.510	16.355.210
Bijzondere reserve	<u>80.789.121</u>	<u>80.789.121</u>
	109.070.631	109.144.331
	<u>3.867.900.077</u>	<u>5.247.452.860</u>

Paramaribo, 03 december 2015

De Raad van Commissarissen van de Centrale Bank van Suriname

Regeringscommissaris: - - - - -

Overige Commissarissen van de Raad:

Directeur van Financiën: **L. Pinas-Halfhide (wnd. Voorzitter)**

Directeur van Handel en Industrie: **M. Tuur**

C. Linger-van der Ziel

R. Soentik

S. Burleson

RESULTATENREKENING OVER

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
	SRD	SRD
Interestbaten	74.260.304	142.560.685
Interestlasten	<u>-3.320.898</u>	<u>11.429.335</u>
<i>Netto interestbaten</i>	70.939.406	153.990.020
Gerealiseerde verkoopresultaten, waarderingsverschillen en afwaardering op lagere marktwaarde	1.543.592	121.178.836
Koersmarge	57.422.529	76.949.581
Provisiebaten	5.980.879	8.250.573
Overige baten	<u>111.498</u>	<u>285.250</u>
Totaal netto baten	135.997.904	360.654.260
Personeelskosten	84.300.372	86.140.357
Andere beheerskosten	34.373.218	36.955.653
Afschrijving op materiële vaste activa	6.460.746	6.013.390
Overige lasten	<u>5.228.042</u>	<u>9.273.882</u>
Totaal der lasten	130.362.378	138.383.282
Winst	<u>5.635.526</u>	<u>222.270.978</u>

Paramaribo, 03 december 2015

De President van de Centrale Bank van Suriname

I. Geduld-Nijman (wnd. President)

De Raad van Commissarissen van de Centrale Bank van Suriname

Regeringscommissaris: - - - - -

Overige Commissarissen van de Raad:

Directeur van Financiën: **L. Pinas-Halfhide (wnd. Voorzitter)**

Directeur van Handel en Industrie: **M. Tuur**

C. Linger-van der Ziel

R. Soentik

S. Burleson

GRONDSLAGEN VOOR BALANSWAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Algemene waarderingsregels

De activa en passiva worden voor de nominale waarde opgenomen tenzij in de navolgende toelichtingen anders is vermeld.

Van de winsten van de Bank wordt overeenkomstig artikel 35, lid 1 van de Bankwet geen belastingen geheven, ingevolge waarvan niet met actieve latente belastingvorderingen noch met passieve latente belastingverplichtingen rekening wordt gehouden.

GRONDSLAGEN VAN OMREKENING VAN BUITENLANDSE GELDSOORTEN

De activa en passiva in vreemde valuta worden in beginsel ultimo december van het verslagjaar gewaardeerd tegen de door de Bank genoteerde aankoopkoers voor wissels, cheques en overmakingen.

De omrekening van transacties in vreemde valuta in de loop van het jaar vindt in beginsel plaats tegen de officieel door de Bank genoteerde dagkoers, zijnde de aankoopkoers.

Voor de omrekening van buitenlandse geldsoorten en waarden per jaareinde, zijn de volgende door de Bank gehanteerde wisselkoersnoteringen gehanteerd.

Aankoopkoersen voor wissels en bankpapier ¹	2014		2013	
	wissels	bank- papier	wissels	bank- papier
	SRD	SRD	SRD	SRD
US-dollar	3,250	3,250	3,250	3,250
Euro	3,952	3,940	4,479	4,466
Pound sterling	5,052	5,016	5,356	5,318

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN EN TOELICHTINGEN

Hiernavolgend worden de grondslagen voor de belangrijkste posten van de balans toegelicht.

Goud en goudvorderingen

Waardering goudreserve:

Monetair goud

De waardering van de voorraad monetair goud is gebaseerd op de notering van de 'London Gold Fix'² per jaareinde.

¹ De wisselkoersen zijn een afgeleide van de door de Europese Centrale Bank aangegeven referentiewisselkoersen voor de Euro op de vorige Bankdag.

² De aangegeven goudprijs is de London PM-gold fix op de vorige Bankdag.

Goudgrenailles

De waardering van de voorraad grenailles is gebaseerd op de notering van de 'London Gold Fix' per jaareinde.

Industriegoud

De waardering is gebaseerd op de internationale norm ad 93% van het bruto gewicht tegen de 'London Gold Fix' per jaareinde uitgaande van het verwachte refiningspercentage.

Vorderingen in vreemde valuta en andere buitenlandse waarden

Vorderingen op correspondentbanken en beleggingen

De onder deze post begrepen vorderingen in vreemde valuta betreffen werksaldi, die worden aangehouden bij correspondentbanken, alsmede beleggingen van korte en langlopende aard. De waardering van deze vorderingen vindt plaats tegen nominale waarde, van beleggingen tegen aanschafwaarde, voor zover in vreemde valuta omgerekend tegen de eindejaar koers. Verliezen of winsten bij verkoop worden verantwoord onder de post 'Gerealiseerde verkoopresultaten, waarderingsverschillen en afwaardering op lagere marktwaarde'.

Vorderingen op het I.M.F.

De vorderingen op het I.M.F. betreffen 'Special Drawing Rights' (SDR's). Deze bijzondere trekkingsrechten betreffen, de door het Internationale Monetaire Fonds gecreëerde, deviezenreserves ten behoeve van de Staat Suriname, die in beginsel alleen mogen worden gebruikt bij een betalingsbalanstekort en in dat geval bij andere lidlanden inwisselbaar zijn in US-dollars. De herwaardering van deze vorderingen op het I.M.F. correspondeert met ofwel wordt toegevoegd of onttrokken aan de post 'Tegenwaarde toegewezen bijzondere trekkingsrechten I.M.F.' in casu een verplichting aan de Staat. Voorzover de op deze post gecrediteerde herwaardering onvoldoende is om de kosten en rente te dekken, wordt het tekort in mindering gebracht op de Schuld aan de Staat uit hoofde van de overname van de I.M.F. positie opgenomen onder de post 'Gewone rekening van de Staat'.

Vorderingen op de Staat en overige vorderingen

De Bank is verplicht aan de Staat, telkens wanneer de Minister van Financiën dit tot tijdelijke versterking van Staatskas nodig acht, voorschotten te verstrekken in rekening-courant op onderpand van schatkistpapier, waarvan de uitgifte of belening is toegestaan krachtens de Bankwet. Deze voorschotten zullen tegelijkertijd gezamenlijk niet meer dan 10% van de geraamde middelen van de gewone dienst der begroting over het lopende dienstjaar mogen bedragen. Overschrijding van dit maximum is verboden. Van een overschrijding zal sprake zijn wanneer het netto debetsaldo van de gezamenlijke rekeningen-courant van de Staat bij de Bank gedurende ten hoogste vijf en veertig dagen onafgebroken boven het in dit artikel bepaalde maximum is gebleven en de Minister van Financiën, na daarvan schriftelijk door de President van de Bank op de hoogte te zijn gesteld, geen uitsluitel kan geven dat in de daaropvolgende vijf en veertig dagen de overschrijding zal zijn opgeheven. Deze voorschotten worden verstrekt tegen het daarvoor vigerende rentetarief van de Bank.

Op de overige onder deze post opgenomen vorderingen worden noodzakelijk geachte voorzieningen in mindering gebracht.

Beleggingen van kapitaal, reservefonds en bijzondere reserves

Belegging in herdenkingsmunten

Deze betreft een wettelijk toegestane belegging van het kapitaal. De herdenkingsmunten worden gewaardeerd op basis van de marktwaarde, de London Gold en Silver Fix, van het edelmetaal per jaareinde. De waardeverandering als gevolg van de periodieke herwaardering van de belegde herdenkingsmunten wordt ten gunste/ten laste van het reservefonds verwerkt.

Belegging in kunstwerken

Deze betreft een belegging van het kapitaal. De kunstwerken zijn gewaardeerd op basis van een in 2006 bij taxatie vastgestelde waarde.

Overige activa

Voorraad herdenkingsmunten en gemunt goud

Deze voorraad betreft een handelsvoorraad en wordt gewaardeerd op basis van de marktwaarde, de London Gold en Silver Fix, van het edelmetaal per jaareinde. Wijzigingen in de waarde ten gevolge van de herwaardering van de goudwaarde en koerswijzigingen worden ten gunste of ten laste van het resultaat verwerkt onder de post 'Gerealiseerde verkoopresultaten, waardeeringsverschillen en afwaardering op lagere marktwaarde'.

Materiële vaste activa

De onroerende goederen, zijnde gebouwen en terreinen, worden tegen de actuele waarde, zijnde de vervangingswaarde of lagere bedrijfswaarde gewaardeerd. Taxaties uitgevoerd door externe onafhankelijke taxateurs, liggen aan deze actuele waarde berekening ten grondslag. De herwaardering op basis van de uitgevoerde taxatie geschiedt aan het einde van het jaar. De meerwaarde van de onroerende goederen, zijnde de toename van de boekwaarde als gevolg van herwaardering, wordt op de herwaarderingsrekening 'Herwaardering gebouwen en terreinen' verwerkt. Afschrijvingen worden lineair ten laste van de winst- en verliesrekening gebracht op basis van de verwachte gebruiksduur en restwaarde van de desbetreffende activa.

Over de aanschafwaarde en de herwaardering van de terreinen wordt niet afgeschreven. De overige goederen opgenomen onder de post 'materiële vaste activa' worden tegen de verkrijgingsprijs gewaardeerd en lineair afgeschreven op basis van de verwachte levensduur.

Afschrijvingsduur materiële vaste activa

Gebouwen:	nieuw 40 jaar
	renovatie 15-30 jaar
Inventarissen:	3-5 jaar
Transportmiddelen:	5 jaar

De afschrijvingen geschieden tijdsevenredig.

Goudcertificaten

Deze betreffen rentedragende, in grammen fijn goud uitgedrukte, certificaten aan toonder die bij de Centrale Bank van Suriname in Surinaamse munt te gelde kunnen worden gemaakt. Zij hebben een onbepaalde geldigheidsduur en kunnen naar believen voor wederinkoop, bij de Bank worden aangeboden. Conform het reglement kan de rente op een goudcertificaat maximaal twintig jaar worden bijgeschreven.

In- en verkoop geschieden tegen de dagwaarde, die gebaseerd is op de notering van de 'London Gold Fix', tegen de koers zoals deze op de dag van transactie door de Bank van toepassing zal zijn verklaard. Voor de waardering worden de grondslagen voor omrekening van buitenlandse geldsoorten toegepast. Evenwel vindt de waardering per balansdatum plaats tegen de door de Bank genoteerde verkoopkoers. Over de nominale goudwaarde wordt een enkelvoudige rente, in goud uitgedrukt, van 5% per jaar vergoed, die uitsluitend betaalbaar is wanneer een goudcertificaat voor wederinkoop bij de Bank wordt aangeboden.

Herwaarderingsrekeningen

Waarderingsverschillen goud en deviezen

De omrekening van transacties in goud en in vreemde valuta in de loop van het jaar vindt in beginsel plaats tegen de officieel door de Bank genoteerde dagkoers.

De verdiende koersmarge op de verkooptransacties van vreemde valuta, zijnde het verschil tussen de aankoop- en verkoopkoers, wordt tezamen met de door de lokale banken afgedragen kostenvergoeding, onder de post 'Koersmarge' in de resultatenrekening verantwoord.

De koersverschillen, die ontstaan als gevolg van de waardefluctuaties van de Surinaamse munt ten opzichte van andere valuta, worden ten gunste of ten laste van de post 'Waarderingsverschillen goud en deviezen' geboekt. De waardeverschillen van de in omloop zijnde goudcertificaten worden eveneens ten gunste of ten laste van deze post geboekt. Boeking ten laste van de post 'Waarderingsverschillen goud en deviezen' geschieden voor zover het saldo voldoende is. De vaststelling vindt plaats voor goud en per valutasoort. Tekorten alsmede bij verkoop gerealiseerde koersverschillen worden verantwoord onder de post 'Gerealiseerde verkoopresultaten, waarderingsverschillen en afwaardering op lagere marktwaarde'.

De post 'Waarderingsverschillen goud en deviezen' in de balans bevat dien ten gevolge, met in achtneming van de nominale waarde van de in omloop zijnde goudcertificaten, alleen de nog niet-gerealiseerde waardeverschillen, die betrekking hebben op de per balansdatum aanwezige hoeveelheid goud en de netto deviezenvoorraad, inclusief beleggingen.

Herwaardering gebouwen en terreinen

Deze herwaarderingsrekening betreft de herwaardering van de onroerende goederen van de Bank op basis van de actuele waarde. Afwaardering van onroerende goederen geschiedt tot het saldo van de herwaarderingsrekening, waarbij het deel boven het beschikbare saldo ten laste van de resultatenrekening wordt gebracht.

GRONDSLAGEN RESULTAATBEPALING

Baten en lasten worden ten gunste of ten laste van het jaar verwerkt waarop die betrekking hebben.

Bij het vaststellen van de baten en lasten wordt rekening gehouden met vooruitbetaalde- en nog te betalen kosten, alsmede met nog te ontvangen of vooruit ontvangen opbrengsten.

De mutaties en het saldo van de post 'Waarderingsverschillen goud en deviezen' per balansdatum worden berekend met in achtname van de in goud genomineerde waarde van de SRD-verplichtingen met betrekking tot de uitstaande goudcertificaten. Dit impliceert dat waarderingsverschillen in de loop van het jaar niet ten gunste of ten laste van het resultaat worden gebracht mits de in de balans opgenomen reserves voldoende zijn om nadelige verschillen daarop af te boeken. De in de balans opgenomen waarderingsverschillen op goud en deviezen worden ten gunste van het resultaat verwerkt wanneer zij door verkoop worden gerealiseerd.

Bij de bepaling van de verkoopresultaten op goud en deviezen wordt uitgegaan van het First in First out principe. Dit impliceert dat de in de balans aangehouden niet-gerealiseerde koersverschillen het verschil betreffen tussen de balanswaarde van de activa minus de kostprijs ervan op basis van de laatst bekende aankopen.

Waarderingsverschillen op gouden munten en gemunt goud worden, voorzover zij de handelsvoorraad betreffen, direct ten gunste of ten laste van het resultaat geboekt. De post in de resultatenrekening waarop de gerealiseerde verkoopresultaten en waarderingsverschillen geboekt worden, wordt aangeduid met 'Gerealiseerde verkoopresultaten, waarderingsverschillen en afwaardering op lagere marktwaarde'. Resultaten op beleggingen worden verantwoord bij verkoop van effecten.

De drukkosten van de in een jaar ontvangen biljetten worden geactiveerd en in beginsel over de levensduur van de bankbiljetten afgeschreven, bij benadering over een periode van 3 jaar. In het jaar van ontvangst geschiedt de afschrijving tijdsevenredig, benaderd op gemiddeld een half jaar of 50% van de jaarafschrijving van de drukkosten van de ontvangen biljetten.

De pensioenen van het personeel zijn ondergebracht bij de Stichting Pensioenfonds van de Centrale Bank van Suriname. De pensioenen zijn gebaseerd op het "final pay" systeem. De aan het pensioenfonds verschuldigde koopsommen worden jaarlijks door een actuaaris vastgesteld op basis van de verkregen-rechten-methode en ten laste van het jaar gebracht waarop zij betrekking hebben.

De pensioenverplichtingen aan de Presidenten van de Bank worden door de Bank beheerd en zijn opgenomen in een voorziening welke in de post 'Diverse Passiva' is opgenomen. De voorziening wordt actuarieel berekend.

Met verwijzing naar art. 8 van de Bankwet is de Bank bevoegd haar kapitaal, reservefonds en bijzondere reserve te beleggen. De opbrengsten van deze beleggingen worden onder de winsten van de Bank opgenomen. Mutaties in de waarde van de bezittingen, waarin het kapitaal is belegd worden ten gunste of ten laste van het reservefonds gebracht.

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2014

Goud en goudvorderingen

Naar aard en hoeveelheden zijn het goud en de goudvorderingen in fine troy ounces onder deze post als volgt opgebouwd:

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
<i>In hoeveelheden</i>	Fine troy ounces	Fine troy ounces
Monetair goud	43.000	33.501
Goudgrenailles	1.583	1.596
Industriegoud	<u>2.113</u>	<u>2.113</u>
	<u>46.696</u>	<u>37.210</u>
<i>In waarden</i>	SRD	SRD
Monetair goud	168.539.982	131.141.585
Goudgrenailles	6.205.468	6.248.120
Industriegoud	<u>7.702.002</u>	<u>7.692.422</u>
	<u>182.447.452</u>	<u>145.082.127</u>

Waardering monetair goud geschiedt tegen de London Gold Fix per jaareinde per troy ounce

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
USD-waarde per troy ounce per jaareinde	1.206,00	1.204,50
SRD-waarde per troy ounce per jaareinde	3.919,50	3.914,63

De waardering van het industriegoud is gebaseerd op de internationale norm ad 93% van het bruto gewicht tegen de 'London Gold Fix' per jaareinde uitgaande van het verwachte refiningspercentage.

Monetair goud

De voorraad monetair goud ultimo 2014 betreft een voorraad in depot bij Royal Canadian Mint (troy ounce 10.000,38) en een voorraad per balansdatum belegd bij Mitsui USA (troy ounce 33.000). Vanwege de kortlopende aard van de beleggingen vervallen de tranches alle in 2015, in doorsnee is belegd tegen 0.25% per jaar.

In het verslag jaar is er geen monetair goud verkocht. De verkoop in 2013 werd ingegeven door het gewijzigd beleid met betrekking tot het aanhouden van goudvoorraan door de Bank, zoals neergezet in haar 'International Reserves Management and Investment Policy' document.

Het verloop van de monetaire goudvoorraad is als volgt:

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
<i>In hoeveelheden</i>	Fine troy ounces	Fine troy ounces
Stand per 1 januari	33.500	72.766
Toegevoegd (aankopen)	9.500	1.500
Onttrokken (verkocht)	<u>-</u>	<u>-40.765</u>
Stand per 31 december	<u>43.000</u>	<u>33.501</u>

In waarden	SRD	SRD
Stand per 1 januari	131.141.585	391.979.329
Toegevoegd (aankopen)	41.310.750	8.187.563
Verkocht	-	-190.399.193
Resultaat u.h.v. goudtransacties	317.295	=
Herwaardering	<u>-4.229.648</u>	<u>-78.626.114</u>
Stand per 31 december	<u>168.539.982</u>	<u>131.141.585</u>

Vorderingen in vreemde valuta en andere buitenlandse waarden

Vorderingen op correspondentbanken en beleggingen

Deze post is opgebouwd uit beleggingen en tegoeden bij correspondentbanken.

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
	SRD	SRD
Beleggingen in USD	835.556.522	995.158.877
Beleggingen in Euro	178.590.615	90.739.499
Beleggingen in overige valuta	<u>10.961.429</u>	<u>10.720.000</u>
	<u>1.025.108.566</u>	<u>1.096.618.376</u>
Tegoeden in USD	435.971.816	913.919.806
Tegoeden in Euro	63.515.579	41.761.566
Tegoeden in overige valuta	<u>6.015</u>	<u>251.424</u>
	<u>499.493.410</u>	<u>955.932.796</u>

Andere buitenlandse waarden

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
	SRD	SRD
Kaswaarden in USD	17.843.832	5.143.219
Kaswaarden in Euro	11.788.860	64.476.536
Kaswaarden in overige valuta	<u>204.274</u>	<u>204.274</u>
	<u>29.836.966</u>	<u>69.824.029</u>
	<u>1.554.438.942</u>	<u>2.122.375.201</u>

Beleggingen

Deze beleggingen betreffen per 31 december:

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
	SRD	SRD
Obligaties en deposito's:		
- looptijd korter dan een jaar @ 0,09%-2,25% / 0,035%-3,25%	517.005.733	481.522.685
- langer dan een jaar @ 0,5%-1,375% / 1,125%-3,375%	<u>508.102.833</u>	<u>615.095.691</u>
	<u>1.025.108.566</u>	<u>1.096.618.376</u>

Vorderingen op het I.M.F.

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
	SRD	SRD
Bijzondere trekkingsrechten I.M.F.	382.542.992	406.794.718
Reservetranchepositie in het I.M.F.	<u>28.830.375</u>	<u>30.655.625</u>
	<u>411.373.367</u>	<u>437.450.343</u>
	SDR	SDR
Bijzondere trekkingsrechten I.M.F. in SDR	81.271.084	81.277.666
Reservetranchepositie in het I.M.F. in SDR	<u>6.125.000</u>	<u>6.125.000</u>
	<u>87.396.084</u>	<u>87.402.666</u>

De Staat is sinds april 1978 lid van het Internationaal Monetair Fonds.

De bijzondere trekkingsrechten betreffen de SDR positie en reserve-activa of deviezenreserves, die door het I.M.F. zijn gecreëerd. Op de hieruit voortvloeiende schuld is rente verschuldigd, waarvan het tarief per kwartaal wordt aangepast aan marktontwikkelingen en ten laste van de SDR positie wordt gebracht. Anderzijds wordt rente ontvangen over de SDR positie. De SDR's uit dit fonds kunnen worden aangewend bij transacties tussen officiële en monetaire instanties.

Onderstaand het verloop van de 'Bijzondere trekkingsrechten I.M.F.':

	<u>2014</u>		<u>2013</u>	
	SDR's	SRD	SDR's	SRD
Beginsaldo	81.277.666	406.794.718	80.606.507	402.629.502
Kosten/rentevergoeding	-6.582	-11.892	-5.711	-28.237
Windfall goldsale profits	-	-	676.870	3.404.656
Herwaardering	-	<u>-24.239.834</u>	-	<u>788.797</u>
Eindsaldo	<u>81.271.084</u>	<u>382.542.992</u>	<u>81.277.666</u>	<u>406.794.718</u>

De herwaardering is onttrokken (2013: toegevoegd) aan de post 'Tegenwaarde toegewezen bijzondere trekkingsrechten I.M.F.'

In 2014 waren er geen additionele ontvangsten vanuit het I.M.F. De distributie van windfall goldsale profits aan lidlanden vanwege de 2009-2010 I.M.F. goudverkopen is geweest in oktober 2012 en oktober 2013.

Onderstaand het verloop van de 'Reservetranchepositie in het I.M.F.':

	<u>2014</u>		<u>2013</u>	
	SDR's	SRD	SDR's	SRD
Beginsaldo	6.125.000	30.655.625	6.125.000	30.594.375
Herwaardering	-	<u>-1.825.250</u>	-	<u>61.250</u>
Eindsaldo	<u>6.125.000</u>	<u>28.830.375</u>	<u>6.125.000</u>	<u>30.655.625</u>

De reservetranche-positie is dat deel van de beschikbare SDR's dat is ingezet voor medefinanciering van het quotum in het I.M.F.. Op balansdatum bedraagt deze SRD 28.830.375 (SDR 6.125.000) en vertegenwoordigt 25% van de verhoging in 1999 van het quotum van Suriname met SDR 24.500.000. Het overige deel van de verhoging van het quotum ad SDR 18.375.000 is door het I.M.F. als vordering in SRD aangehouden. Deze vordering is gecureerd door deponering van niet-rentedragende zichtpromessen van de Staat op naam van het I.M.F. in depot bij de Bank.

Vorderingen op de Staat en overige vorderingen

Rekening-courant en overige vorderingen op de Staat

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
	SRD	SRD
Voorschotten ex art. 21 Bankwet	535.700.000	472.000.000
Overige rekening-courant vorderingen	<u>524.995.078</u>	<u>1.729.285.649</u>
	<u>1.060.695.078</u>	<u>2.201.285.649</u>

De post 'voorschotten aan de Staat (ex. artikel 21 van de Bankwet)' betreft een rekening-courantkrediet op onderpand van schatkistpapier. De overige vorderingen in rekening-courant worden toegestaan naar gelang de creditsaldi van de Staat, welke zijn opgenomen onder de post '*Verplichtingen aan de Staat en overige ingezetenen in SRD*' aan de passiefzijde van de balans, voldoende dekking geven. Ultimo van het boekjaar bedroegen de Gewone- en bijzondere rekeningen van de Staat in totaal SRD 592.102.129.

De voorschotten en debetsaldi zijn rentedragend. De rente bedraagt respectievelijk 9% om 10% per jaar enkelvoudig over het uitstaande saldo (2013: 9% om 9%).

Geconsolideerde Vlottende Staatsschuld

Deze post betreft een lening aan de Staat die op 26 juli 2002 is afgesloten tussen de Bank en de Republiek Suriname ten bedrage van oorspronkelijk Sf 163.792.523.185. Tot zekerheid heeft de Staat haar recht op de jaarlijkse winst van de Bank gecedeerd.

Het verloop is als volgt:

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
	SRD	SRD
Stand per 1 januari	102.786.000	108.342.000
Aflossingen	<u>-5.556.000</u>	<u>-5.556.000</u>
Stand per 31 december	<u>97.230.000</u>	<u>102.786.000</u>

Rekening-courant en overige vorderingen op financiële instellingen

Deze post is als volgt opgebouwd:

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
	SRD	SRD
Rekening-courantvorderingen op financiële instellingen	31.692.759	37.290.551
Overige vorderingen op financiële instellingen	<u>10.408.359</u>	<u>11.913.307</u>
	<u>42.101.118</u>	<u>49.203.858</u>

Beleggingen van kapitaal, reservefonds en bijzondere reserve

De Bank mag krachtens artikel 8 van de Bankwet haar kapitaal, reservefonds en bijzondere reserve beleggen volgens regelen goed te keuren door de Regering van Suriname. Op grond hiervan is een deel van de voor belegging beschikbare middelen belegd in herdenkingsmunten en kunstwerken.

Deze post is als volgt opgebouwd:

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
	SRD	SRD
Belegging in herdenkingsmunten	4.525.243	4.598.943
Belegging in kunstwerken	<u>2.345.798</u>	<u>2.333.887</u>
	<u>6.871.041</u>	<u>6.932.830</u>

Belegging in herdenkingsmunten

Deze post is als volgt samengesteld:

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
	Fine troy ounces	Fine troy ounces
<i>In hoeveelheden</i>		
Gouden herdenkingsmunten per jaareinde	1.486,81	1.486,81
Zilveren herdenkingsmunten per jaareinde	7.966,82	7.966,82
<i>In waarden</i>	SRD	SRD
Gouden herdenkingsmunten per jaareinde	4.142.495	4.128.239
Zilveren herdenkingsmunten per jaareinde	<u>382.748</u>	<u>470.704</u>
	<u>4.525.243</u>	<u>4.598.943</u>

Overige activa

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn als volgt samengesteld:

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
	SRD	SRD
Terreinen	22.596.497	22.596.497
Gebouwen	<u>21.676.124</u>	<u>22.691.514</u>
<i>Onroerende Goederen</i>	<u>44.272.621</u>	<u>45.288.011</u>
Onderhanden investeringen	27.328.344	4.018.981
Inventarissen	9.533.526	12.322.605
Transportmiddelen	<u>1.622.756</u>	<u>2.002.727</u>
Stand per 31 december	<u>82.757.247</u>	<u>63.632.324</u>

Onderhanden investeringen betreffen de CBvS ATS en CSD infrastructuur, opzet en inrichting CBvS Data Center, voorbereidingskosten aankoop Pand Lim A Po straat en overige investeringen inzake gebouwen en inventaris.

Overige financiële activa

Deze betreffen participaties in de bancaire instelling Banco Latinoamericano de Exportaciones (Bladex), de Society for Worldwide Interbank Financial telecommunication (SWIFT) en de Caribbean Information and Credit Rating Services Limited (CariCRIS).

Bladex is een multinationale bank gevestigd in Panama met als doelstelling bevordering van de regionale handel in Latijns-America. De Bank bezit 7.285 aandelen A Bladex, met een waarde per aandeel ultimo 2014 van USD 30,10. De deelneming is gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs groot SRD 118.800.

SWIFT is een coöperatieve instelling waarin de deelnemende banken en overige van haar diensten gebruikmakende ondernemingen participeren. De Bank maakt voor al haar internationale financiële transacties gebruik van SWIFT.

De Bank bezit 1 aandeel SWIFT en deze is gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs groot SRD 3.560.

CariCRIS is de Caribbean Information and Credit Rating Services Limited. De deelname van de Bank betreft 200.000 aandelen per 14 september 2011, waarvoor USD 200.000 is betaald en voor welke verkrijgingsprijs omgerekend tegen de koers op dat moment de deelneming is genoteerd.

Overlopende activa

De overlopende activa ultimo 2014 betreffen nog te ontvangen interest op financiële instellingen.

Diverse

Deze post is als volgt opgebouwd:

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
	SRD	SRD
Betalingen nader te verrekenen Ministerie van Financiën	9.868.854	16.255.922
Geactiveerde drukkosten SRD-biljetten	3.291.321	8.518.937
Vooruitbetaling op SRD-biljetten	2.126.510	-
Overlopende banktransacties	246.249	55.877.147
Te verrekenen uhv valuta termijncontracten	375.344.290	-
Overige vorderingen	<u>25.167.885</u>	<u>24.104.216</u>
	<u>416.045.109</u>	<u>104.756.222</u>

Te verrekenen uit hoofde van valutatermijncontracten

Deze post betreft een SRD-vordering ultimo boekjaar inzake af te wikkelen valutatermijncontracten met diverse algemene banken. De Bank heeft in het kader van de consolidatie van de macro-economische stabiliteit valutatermijncontracten gesloten met diverse bankinstellingen.

Deze contracten hebben een looptijd van 12 maanden, 18 maanden en 24 maanden.

PASSIVA

Bankbiljetten in omloop

Deze post betreft de SRD bankbiljetten in omloop welke voortkomen uit de emissie 2004. De nog niet ter verwisseling aangeboden Sf-biljetten per jaareinde zijn niet onder deze noemer opgenomen maar onder de post 'Diverse passiva'. De bankbiljetten in omloop zijn naar coupure als volgt verdeeld:

* naar coupures:

		<u>2014</u>	<u>2013</u>
<i>In hoeveelheden</i>		aantallen	aantallen
SRD	5,00	2.973.314	2.743.871
SRD	10,00	2.561.966	2.229.709
SRD	20,00	3.106.627	3.242.286
SRD	50,00	10.695.205	9.779.883
SRD	100,00	4.768.879	4.369.410
<i>In waarden</i>		<u>SRD</u>	<u>SRD</u>
SRD	5,00	14.866.570	13.719.355
SRD	10,00	25.619.660	22.297.090
SRD	20,00	62.132.540	64.845.720
SRD	50,00	534.760.250	488.994.150
SRD	100,00	<u>476.887.900</u>	<u>436.941.000</u>
		<u>1.114.266.920</u>	<u>1.026.797.315</u>

Verplichtingen aan de algemene banken

Deze betreffen rekening-courantverplichtingen aan algemene banken en de door hen bij de Bank aangehouden kasreserve en deposito's in SRD en in vreemde valuta en wel als volgt:

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
	SRD	SRD
R/C-tegoeden in SRD algemene banken	153.746.134	393.337.925
Kasreserveverplichtingen in SRD algemene banken	<u>747.711.073</u>	<u>798.581.201</u>
	<u>901.457.207</u>	<u>1.191.919.126</u>
R/C-tegoeden in vreemde valuta algemene banken	19.584.835	132.498
Kasreserveverplichtingen in vreemde valuta algemene banken	<u>75.455.282</u>	<u>126.446.336</u>
	<u>95.040.117</u>	<u>126.578.834</u>
	<u>996.497.324</u>	<u>1.318.497.960</u>

Kasreserve

De kasreserve bedraagt ultimo 2014 30% voor de SRD en 50% voor de vreemde-valutamiddelen. Zij beogen respectievelijk bij te dragen aan de stabiliteit van de Surinaamse munt en de liquiditeit van valutategoeden bij de algemene banken. De kasreserve in SRD wordt als renteloos deposito aangehouden bij de Bank, terwijl die in vreemde valuta als rentedragend verplicht deposito op geblokkeerde bankrekeningen bij de correspondentbank van de desbetreffende banken mogen worden aangehouden.

Verplichtingen aan de Staat en aan overige ingezetenen in SRD

Deze post is als volgt samengesteld:	<u>2014</u>	<u>2013</u>
	SRD	SRD
Gewone rekeningen van de Staat	230.305.213	415.617.707
Bijzondere rekeningen van de Staat	361.796.916	1.455.216.310
Semi-overheid	4.994.457	2.735.429
Instellingen en derden	76.752.198	19.122.468
Depositorekening Pensioenfonds van de CBvS	10.889.500	10.889.500
Andere ingezetenen	<u>15.273</u>	<u>17.273</u>
	<u>684.753.557</u>	<u>1.903.598.687</u>

De gewone rekeningen betreffen rekeningen-courantverhoudingen met ministeries en overige overheidsinstellingen. De bijzondere rekeningen betreffen bestemde tegoeden of fondsen van deze instellingen.

Verplichtingen aan ingezetenen in vreemde valuta

Deze verplichtingen aan ingezetenen betreffen:	<u>2014</u>	<u>2013</u>
	SRD	SRD
Cambio's	2.436.959	2.447.807
Overige instellingen en bedrijven	<u>19.877</u>	<u>22.395</u>
	<u>2.456.836</u>	<u>2.470.202</u>

De verplichtingen aan cambio's betreffen de door hen bij de Bank renteloos aan te houden tegoeden voor het vestigen van een wisselkantoor.

Verplichtingen aan niet-ingezetenen

Deze verplichtingen betreffen rekening-courantverplichtingen aan de International Bank for Reconstruction and development (Wereldbank), de Inter-American Development Bank en deposito's van het I.M.F.

Tegenwaarde toegewezen bijzondere trekkingsrechten I.M.F.

Deze post betreft de tegenwaarde van de aan de Staat Suriname toegewezen bijzondere trekkingsrechten op het I.M.F. groot SDR 88.092.106, welke in US-dollars wordt uitgedrukt uitgaande van de laagste US-dollar koers in het desbetreffende kwartaal.

De mutatie betreft de herwaardering van de SDR-verplichtingen tegen de koers per balansdatum.

	<u>2014</u> SRD	<u>2013</u> SRD
Tegenwaarde toegewezen bijzondere trekkingsrechten I.M.F.	414.649.543	440.900.990
Toegewezen bijzondere trekkingsrechten I.M.F. in SDR's	88.092.106	88.092.106
Koers SDR 1 = SRD	4,707	5,005

Goudcertificaten

Ultimo van het jaar stonden er 638 certificaten uit, tegenover 1.111 ultimo van het vorige jaar. De in goud uitgedrukte waarde inclusief interest bedroeg respectievelijk 4.449 en 10.173 troy ounces.

De vaststelling van de goudwaarde in SRD vindt plaats tegen de laatkoers van de Bank ingevolge waarvan de koers voor een troy ounce per jaareinde is vastgesteld op SRD 130 (2013: SRD 130).

Diverse passiva

De post 'Diverse passiva' is als volgt opgebouwd:

	<u>2014</u> SRD	<u>2013</u> SRD
Aan de Staat uit te keren winst (2014) / (2013)	5.635.526	222.270.978
Overlopende banktransacties	10.534.812	47.580.390
Reservering implementatie IFRS	44.738.252	37.121.018
Vervallen Surinaamse guldens bankbiljetten in omloop	5.727.216	5.742.708
Te verrekenen bedragen met derden	2.478.636	4.976.918
Rentesubsidie lage inkomensgroepen	480.468	480.468
Verplichting uhv valuta termijncontracten	352.691.923	-
Overige	<u>35.756.669</u>	<u>18.001.104</u>
	<u>458.043.502</u>	<u>336.173.584</u>

Verplichting uit hoofde van valuta termijncontracten

Deze post betreft de USD en EURO verplichtingen aan algemene banken in het kader afgesloten valuta termijncontracten. De tegenwaarde van te leveren vreemde valuta tot en met 2015 betreft SRD 162.528.417, en tot en met 2016 SRD 190.163.506.

Overige

De post overige bevat onder andere de voorziening pensioenverplichtingen voor de (ex-) presidenten van de Bank, nog af te dragen royalties aan het Ministerie van Financiën, loonbelasting en premies A.O.V.

Herwaarderingsrekeningen

Waarderingsverschillen goud en deviezen

Deze post betreft met in achtneming van de nominale waarde van de uitgegeven goudcertificaten de nog niet-gerealiseerde waardeverschillen, die betrekking hebben op de per balansdatum aanwezige hoeveelheid goud en de netto deviezenvoorraad, inclusief goud- en valutabeleggingen. De vaststelling hiervan vindt voor goud en per valuta-soort afzonderlijk plaats. Negatieve koersverschillen worden ten laste van deze post gebracht voor zover het saldo van de 'Waarderingsverschillen goud en deviezen' per categorie voldoende is. Resterende koersverschillen worden ten laste van het resultaat gebracht.

De mutaties in deze post zijn als volgt:

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
	SRD	SRD
Stand per 1 januari	11.352.277	235.788.903
Af-/Toename (2014) / (2013)	<u>1.877.333</u>	<u>-224.436.626</u>
Stand per 31 december	<u>13.229.610</u>	<u>11.352.277</u>

Herwaardering gebouwen en terreinen

De samenstelling van deze herwaarderingsrekening is als volgt:

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
	SRD	SRD
Herwaardering terreinen	22.594.818	22.594.818
Herwaardering gebouwen	<u>18.765.157</u>	<u>18.765.157</u>
	<u>41.359.975</u>	<u>41.359.975</u>

Kapitaal en reserves

Kapitaal

Conform de Bankwet (wijziging per 19 mei 2005) bedraagt het kapitaal van de Bank SRD 10.000.000. Het wordt wettelijk naar boven aangepast wanneer de waarde van de geldeenheid van Suriname daalt. De aanpassing wordt uitgevoerd door het nominaal bedrag van het kapitaal zoveel te verhogen als nodig is om de waardedaling van de geldeenheid van Suriname te compenseren en de tegenwaarde van het kapitaal in internationaal convertibele valuta op peil te houden.

Deze post is als volgt opgebouwd:

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
	SRD	SRD
Kapitaal (conform de Bankwetwijziging 2005)	10.000.000	10.000.000
Aanpassing 2012 (uit de winst van 2011)	<u>2.000.000</u>	<u>2.000.000</u>
Aangepast kapitaal per 31 december	<u>12.000.000</u>	<u>12.000.000</u>

Reservefonds

Conform artikel 5 van de Bankwet heeft de Bank een Reservefonds. Dit Fonds is bestemd tot dekking van mogelijke verliezen ontstaan uit de bedrijfsvoering van de Bank.

Het verloop van deze post is als volgt:

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
	SRD	SRD
Stand per 1 januari	16.355.210	18.159.321
Herwaardering herdenkingsmunten	<u>-73.700</u>	<u>-1.804.111</u>
Stand per 31 december	<u>16.281.510</u>	<u>16.355.210</u>

Bijzondere reserve

Krachtens artikel 6 van de Bankwet is de Bank bevoegd, met goedkeuring van de Minister van Financiën, Bijzondere reserves te vormen. Stortingen op en onttrekkingen aan de Bijzondere reserves behoeven de goedkeuring van de Minister van Financiën. In 2014 waren er geen mutaties in deze post.

TOELICHTING OP DE RESULTATENREKENING OVER 2014

Interestbaten

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
	SRD	SRD
Interestbaten vorderingen op de Staat	64.625.000	127.370.685
Interestbaten beleggingen in vreemde valuta	5.148.202	12.694.638
Overige interestbaten	<u>4.487.102</u>	<u>2.495.362</u>
	<u>74.260.304</u>	<u>142.560.685</u>

Interestlasten

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
	SRD	SRD
Interestbaten resp. lasten van goudcertificaten	-2.123.053	12.627.180
Overige interestlasten	<u>-1.197.845</u>	<u>-1.197.845</u>
	<u>-3.320.898</u>	<u>11.429.335</u>

Gerealiseerde verkoopresultaten, waarderingsverschillen en afwaardering op lagere marktwaarde

Deze post bevat zowel de verkoopresultaten alsook de afwaardering op lagere marktwaarde van goud, vreemde valuta en beleggingen, de koersverschillen bij valuta-omzettingen en bij koerstransacties tegen afwijkende koersen.

Bij het bepalen van de verkoopresultaten wordt ten aanzien van de kostprijs van de verkochte voorraden goud en deviezen uit gegaan van het first in first out principe.

Koersmarge

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
	SRD	SRD
Koersmarge transacties in US-dollar	50.346.174	65.307.875
Koersmarge transacties in Euro	7.036.567	11.562.636
Koersmarge transacties in overige valuta	<u>39.788</u>	<u>79.070</u>
	<u>57.422.529</u>	<u>76.949.581</u>

Overige baten

Deze baten bestaan onder andere uit opbrengst verkoop herdenkingsmunten, dividend-opbrengst Banco Latino Americano (BLADDEX) en overige opbrengsten.

Personeelskosten

Deze post is als volgt opgebouwd:

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
	SRD	SRD
Salarissen, gratificatie, vakantiegeld	53.808.933	51.151.242
Pensioenkosten	13.005.074	12.852.673
Overige personeelskosten en voorzieningen	<u>17.486.365</u>	<u>22.136.442</u>
	<u>84.300.372</u>	<u>86.140.357</u>

Personeelsleden in dienst ultimo boekjaar

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
Man/Vrouw=totaal	<u>221/227=448</u>	<u>202/217=419</u>

Andere beheerskosten

Deze post bestaat onder andere uit kosten voor consultancy, diensten van derden, beheer van goud, deviezen en bankbiljetten, huisvesting, reis en verblijf.

Afschrijving op materiële vaste activa

Deze post is als volgt opgebouwd:

	<u>2014</u>	<u>2013</u>
	SRD	SRD
Afschrijving op gebouwen	1.015.391	959.535
Afschrijving op inventarissen	4.769.640	4.510.375
Afschrijving op transportmiddelen	<u>675.715</u>	<u>543.480</u>
	<u>6.460.746</u>	<u>6.013.390</u>

OVERIGE GEGEVENS

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2014 van de Centrale Bank van Suriname te Paramaribo gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2014 en de winst- en verliesrekening over 2014 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de Bank is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met de Bankwet en algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving.

Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met algemeen aanvaarde controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden.

Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de Bank. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de Bank gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel voldoen de balans en winst- en verliesrekening en de daarbij gegeven toelichtingen van de Centrale Bank van Suriname over het boekjaar 2014 aan de eisen van de Bankwet en geven een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van de Centrale Bank van Suriname per 31 december 2014 en van het resultaat over 2014 in overeenstemming met algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving.

Paramaribo, 3 december 2015

BDO Assurance N.V.

Drs. R. Abrahams RA
Partner

OVERIGE GEGEVENS (vervolg)

Vaststelling jaarrekening

Volgens artikel 30 van de Bankwet maakt de President van de Bank jaarlijks binnen zes maanden na afloop van het boekjaar de jaarrekening van de Bank op, terwijl de Raad van Commissarissen de jaarrekening vaststelt. De vastgestelde jaarrekening strekt de President van de Bank tot volledige kwijting, behoudens de bevoegdheid van de Raad van Commissarissen een voorbehoud te maken.

Statutaire winstverdeling

De winstverdeling van de Bank is opgenomen in artikel 35 van de Bankwet. Van de winsten van de Bank, zoals die blijken uit de door de Raad van Commissarissen vastgestelde jaarlijkse winst- en verliesrekening, wordt vijftientig procent toegevoegd aan het reservefonds, totdat dit fonds het bedrag van het kapitaal heeft bereikt. Hetgeen overblijft, na het treffen van voorzieningen uit prudentie tegen niet-gerealiseerde winsten en voorzieningen zoals neergelegd in de Bankwet, komt aan de Staat.

Het kapitaal bedraagt volgens artikel 4 van de Bankwet SRD 10.000.000. Het wordt wettelijk naar boven aangepast wanneer de waarde van de geldeenheid van Suriname daalt. Bijstortingen op het kapitaal worden door de Staat opgebracht, al dan niet door winstinhoudingen van de Bank, totdat de maximale omvang van het kapitaal is bereikt, de genoemde aanpassing van dit artikel daaronder mede begrepen. De aanpassing wordt uitgevoerd door het nominaal bedrag van het kapitaal zoveel te verhogen als nodig is om de waardedaling van de geldeenheid van Suriname te compenseren en de tegenwaarde van het kapitaal in internationaal convertibele valuta op peil te houden.

Krachtens artikel 6 is de Bank bevoegd met goedkeuring van de Minister bijzondere reserves te vormen door toevoegingen uit de winst. Onttrekkingen aan deze reserves behoeven de goedkeuring van de Minister.

Vaststelling jaarrekening voorgaand boekjaar

De jaarrekening 2013 is op 13 augustus 2014 vastgesteld door de Raad van Commissarissen. Het resultaat over het boekjaar 2013 bedroeg SRD 222.270.978 en is volledig uitgekeerd aan de Staat.

Vaststelling jaarrekening 2014 en winstverdeling boekjaar 2014

De jaarrekening 2014 is volgens het raadsbesluit d.d. 3 december 2015 vastgesteld door de Raad van Commissarissen. Het resultaat over het boekjaar 2014 bedraagt SRD 5.635.526 en zal ingevolge het raadsbesluit volledig worden uitgekeerd aan de Staat.

De Raad heeft bij dit besluit er nota van genomen dat wegens de correcte en tijdige voldoening van de betalingstermijnen door de Staat, er geen aanleiding bestaat dat de Bank als cessionaris, voor wat het boekjaar 2014 betreft, gebruik maakt van het als zekerheidsstelling aan haar bij de Consolidatielening verleende recht op de gecedeerde jaarlijkse winst.

Aangezien het reservefonds het bedrag van het kapitaal al heeft bereikt, is er geen toevoeging aan dit fonds.

Management en Toezichhoudend Orgaan van de Bank per datum van het vaststellen van de jaarrekening:

Het Management

President van de Bank I. Geduld-Nijman (wnd. President)

Directie van de Bank:

Directoraat Bankbedrijf en Bancaire Zaken

Coördinator F. Ligeon

Directoraat Monetaire Zaken en Economische Aangelegenheden

Coördinator W. Orië

Directoraat Toezicht Kredietwezen

Directeur I. Geduld-Nijman

Het directieteam wordt vanaf 1 januari 2014 bijgestaan door de navolgende managers:

Manager Financieel Management H. Panka

Manager Bedrijfsvoering M. Elstak

Executive Manager M. Soekhnandan

Secretaris J. Pahlad

Het toezichhoudend orgaan van de Bank

Raad van Commissarissen

Regeringscommissaris

Directeur van Financiën L. Pinas-Halfhide (wnd. Voorzitter)

Directeur van Handel en Industrie

Commissaris M. Tuur

Commissaris C. Linger-van der Ziel

Commissaris R. Soentik

Commissaris S. Burleson

INHOUD BIJLAGEN

- BIJLAGE VI.1 GECOMBINEERDE BALANS PRIMAIRE BANKEN
- BIJLAGE VI.2 GECOMBINEERDE WINST- EN VERLIESREKENING PRIMAIRE BANKEN
- BIJLAGE VI.3 KREDIETVERLENING DOOR PRIMAIRE BANKEN NAAR SECTOREN
- BIJLAGE VI.4 KREDIETDEBITEUREN
- BIJLAGE VI.5 KREDIETVERLENING TEN OPZICHTE VAN TOEVERTROUWDE
MIDDELEN PRIMAIRE BANKEN
- BIJLAGE VI.6 LIQUIDITEIT EN SOLVABILITEIT PRIMAIRE BANKEN
- BIJLAGE VI.7 IMMOBILIA PRIMAIRE BANKEN
- BIJLAGE VI.8 GROTE POSTEN PRIMAIRE BANKEN
- BIJLAGE VI.9 GECOMBINEERDE BALANS DER LEVENSVZERKERINGSMAATSCHAPPIJEN
- BIJLAGE VI.10 GECOMBINEERDE WINST- EN VERLIESREKENING DER
LEVENSVZERKERINGSMAATSCHAPPIJEN
- BIJLAGE VI.11 SOLVABILITEITSTOETSING LEVENSVZERKERINGSMAATSCHAPPIJEN
- BIJLAGE VI.12 RENTABILITEIT LEVENSVZERKERINGSMAATSCHAPPIJEN
- BIJLAGE VI.13 GECOMBINEERDE BALANS DER SCHADEVERZEKERINGSMAATSCHAPPIJEN
- BIJLAGE VI.14 GECOMBINEERDE WINST- EN VERLIESREKENINGEN DER
SCHADEVERZEKERINGSMAATSCHAPPIJEN
- BIJLAGE VI.15 SOLVABILITEITSTOETSING SCHADEVERZEKERINGSMAATSCHAPPIJEN
- BIJLAGE VI.16 RENTABILITEIT SCHADEVERZEKERINGSMAATSCHAPPIJEN
- BIJLAGE VI.17 ENIGE FINANCIËLE GEGEVENS VAN PENSIOENFONDSEN
- BIJLAGE VI.18 SPECIFICATIE VAN DE BELEGGINGEN VAN PENSIOENFONDSEN
- BIJLAGE VI.19 GECOMBINEERDE BALANS VAN KREDIETCOÖPERATIES
- BIJLAGE VI.20 GECOMBINEERDE RESULTATENREKENING VAN KREDIETCOÖPERATIES

BIJLAGE VI.1
GECOMBINEERDE BALANS PRIMAIRE BANKEN
(duizenden SRD)

	2010		2011		2012		2013		2014	
	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%
ACTIVA										
Liquide middelen	1.705.602	29,2	1.846.376	26,4	2.427.526	28,4	2.889.370	29,3	3.259.442	30,9
Bankiers in binnen - en buitenland	822.017	14,1	1.185.587	17,0	1.607.662	18,8	1.530.830	15,5	1.359.711	12,9
Kredietverlening ¹⁾	2.856.929	48,9	3.406.856	48,7	3.924.966	45,9	4.666.749	47,4	5.080.020	48,2
Overige activa	456.465	7,8	556.000	7,9	585.884	6,9	759.354	7,7	842.321	8,0
Balans totaal	5.841.013	100,0	6.994.819	100,0	8.546.038	100,0	9.846.303	100,0	10.541.494	100,0
PASSIVA										
Op termijn toevertrouwde gelden ²⁾	1.844.495	31,6	2.314.566	33,1	2.891.736	33,8	3.585.484	36,4	3.861.517	36,6
Korte schulden ²⁾	3.134.205	53,6	3.750.469	53,6	4.449.197	52,1	4.897.523	49,7	5.176.269	49,1
Bankiers in binnen - en buitenland	187.268	3,2	135.282	1,9	197.114	2,3	191.871	1,9	142.988	1,4
Overige passiva	230.449	4,0	260.960	3,7	347.820	4,1	381.317	3,9	431.271	4,1
Nettoresultaat	72.956	1,2	79.685	1,2	97.880	1,1	101.262	1,0	108.664	1,0
Eigen vermogen	371.640	6,4	453.857	6,5	562.290	6,6	688.847	7,0	820.785	7,8
Balans totaal	5.841.013	100,0	6.994.819	100,0	8.546.038	100,0	9.846.303	100,0	10.541.494	100,0

Bron: Centrale Bank van Suriname

¹⁾ Kredietverlening in vreemde valuta aan ingezetenen inbegrepen

²⁾ Op termijn toevertrouwde gelden en korte schulden in vreemde valuta inbegrepen

BIJLAGE VI.2
GECOMBINEERDE WINST- EN VERLIESREKENING PRIMAIRE BANKEN
(duizenden SRD)

Per ultimo	2010	2011	2012	2013	2014
Rentebaten	351.886	358.961	424.645	537.203	688.363
Rentelasten	97.732	102.554	126.736	184.579	239.720
Rentemarge	254.154	256.407	297.909	352.624	448.643
Totale baten	318.984	330.289	382.109	445.914	540.210
Overige lasten	202.150	207.354	233.981	287.936	365.383
Bruto resultaat	116.834	122.935	148.128	157.978	174.826
Belastingen	43.336	43.668	53.321	56.715	66.201
Buitengewone posten	-540	417	3.072	-	37
Netto resultaat	72.958	79.684	97.880	101.263	108.662
ROA: Resultaat voor belastingen/- gemiddelde totale activa	2,1%	1,9%	1,9%	1,7%	1,7%
Efficiency ratio: Overige lasten/totale baten	63,4%	62,8%	61,2%	64,6%	67,6%
Rentemarge/totale baten	79,7%	77,6%	78,0%	79,1%	83,0%
Expense ratio: Totale overige lasten/rentemarge	79,5%	80,9%	78,5%	81,7%	81,4%
Return on equity: Resultaat voor belasting/gemiddelde EV	29,1%	25,1%	24,8%	21,8%	20,3%

Bron: Centrale Bank van Suriname

BIJLAGE VI.3
KREDIETVERLENING DOOR PRIMAIRE BANKEN NAAR SECTOREN
(duizenden SRD)

SECTOREN	2010		2011		2012		2013		2014	
	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%
Landbouw	127.346	4,0	129.768	3,5	129.364	3,0	139.404	2,7	109.304	1,8
Visserij	44.063	1,4	39.100	1,1	45.193	1,0	46.487	0,9	52.332	0,8
Bosbouw	3.036	0,1	2.302	0,1	4.250	0,1	3.144	0,1	2.532	0,0
Mijnbouw	59.431	1,9	81.513	2,2	92.171	2,1	128.170	2,5	175.336	2,8
Industrie	226.479	7,2	290.425	7,8	343.795	7,9	369.747	7,1	405.439	6,6
Konstructie en installatie	121.471	3,8	138.264	3,7	146.444	3,4	193.099	3,7	243.624	3,9
Electriciteit, gas en water	37.833	1,2	38.376	1,0	23.138	0,5	34.215	0,7	42.874	0,7
Direct productieve sector	619.659	20	719.748	19,4	784.355	18,0	914.267	17,6	1.031.441	16,7
Handel	702.027	22,2	922.321	24,8	1.200.226	27,6	1.436.759	27,6	1.500.420	24,3
Transport, opslag en communicatie	70.538	2,2	75.209	2,0	174.213	4,0	166.245	3,2	153.193	2,5
Dienstverlening	312.363	9,9	423.064	11,4	399.974	9,2	546.091	10,5	633.196	10,3
Woningbouw	524.674	16,6	587.525	15,8	696.568	16,0	800.098	15,4	849.545	13,8
Overige	928.652	29,4	991.500	26,7	1.095.261	25,2	1.337.200	25,7	2.004.064	32,5
Niet Direct productieve sector	2.538.254	80,4	2.999.619	80,6	3.566.241	82,0	4.286.394	82,4	5.140.417	83,3
GENERAAL TOTAAL	3.157.913	100,0	3.719.367	100,0	4.350.595	100,0	5.200.661	100,0	6.171.858	100,0
Schatkistpapier/ Effecten- / Deelnemingen	221.526		217.347		328.461		434.797		970.564	
BRUTO KREDIETVERLENING	2.936.387		3.502.020		4.022.134		4.765.864		5.201.295	
Voorzieningen	79.458		95.164		97.168		99.111		121.274	
NETTO KREDIETVERLENING	2.856.929		3.406.856		3.924.966		4.666.753		5.080.020	

Bron: Centrale Bank van Suriname

BIJLAGE VI.4
KREDIETDEBITEUREN
(duizenden SRD)

Per ultimo	2010	2011	2012	2013	2014
Bruto kredietverlening	2.936.387	3.502.020	4.022.134	4.765.864	5.201.295
Voorzieningen	79.458	95.164	97.168	99.111	121.274
Netto kredietverlening	2.856.929	3.406.856	3.924.966	4.666.753	5.080.020
Non-performing kredieten (bruto)	233.279	278.971	247.675	283.287	321.131
Non-performing kred /bruto kredietverlening	7,9%	8,0%	6,2%	5,9%	6,2%

Bron: Centrale Bank van Suriname

BIJLAGE VI.5
KREDIETVERLENING TEN OPZICHTE VAN TOEVERTROUWDE
MIDDELEN PRIMAIRE BANKEN
(duizenden SRD)

Per ultimo	2010	2011	2012	2013	2014
Middelen > 1 jaar	355.423	438.769	663.382	920.464	1.063.023
Middelen < 1 jaar	480.920	599.492	699.395	799.741	925.183
Spaargelden	1.698.760	2.140.852	2.513.387	2.975.342	3.131.031
R/C gelden waarvan :	2.495.043	2.990.700	3.563.994	3.838.774	3.991.711
(in Surinaamse dollars)	-1.344.390	-1.431.692	-1.791.239	-1.997.635	-2.005.387
(in vreemde valuta)	-1.150.653	-1.559.008	-1.772.755	-1.841.139	-1.986.324
Totaal toevertrouwde middelen	5.030.146	6.169.813	7.440.158	8.534.321	9.110.949
Totaal kredietverlening (netto)	2.856.929	3.406.856	3.924.966	4.666.749	5.080.020
Kredietverlening in % toevertrouwde middelen	56,8%	55,2%	52,8%	54,7%	55,8%
Toevertrouwde middelen in % balansvermogen	86,1%	88,2%	87,1%	86,7%	86,4%
Kredietverlening in % balansvermogen	48,9%	48,7%	45,9%	47,4%	48,2%
Gemiddelde debetrente in Surinaamse dollars	13,1	12,9	13,0	13,0	13,3
Gemiddelde creditrente in Surinaamse dollars	4,6	4,9	5,0	5,2	5,7
Gemiddelde debetrente in vreemde valuta	9,3	9,4	9,6	9,8	9,4
Gemiddelde creditrente in vreemde valuta	1,4	1,3	1,4	1,6	1,6

Bron: Centrale Bank van Suriname

BIJLAGE VI.6
LIQUIDITEIT EN SOLVABILITEIT PRIMAIRE BANKEN
(duizenden SRD)

	2010	2011	2012	2013	2014
Liquiditeit					
Liquiditeitsverhouding	52,2	48,8	53,4	57,4	62,1
Liquide middelen in % balansvermogen	29,2	26,4	28,4	29,3	30,9
Korte schulden in % balansvermogen	53,6	53,6	53,2	51,1	49,8
Solvabiliteit					
Toetsingsvermogen	362.553	440.501	539.070	624.520	733.921
Totaal gewogen risicodragende activa	3.008.202	3.647.220	4.222.304	5.026.446	6.406.886
Solvabiliteitsratio	12,1	12,1	12,8	12,4	11,5
Tier 1/ Toetsingsvermogen	88,6	90,6	90,8	90,4	99,6
Tier 1/ Totaal gewogen risicodragende activa	10,7	10,9	11,6	11,2	11,4
Toetsingsvermogen/ Balanstotaal	6,2	6,3	6,3	6,3	7,0
Equity ratio	7,6	7,6	7,7	8,0	8,8
Debt ratio	92,0	92,0	92,0	91,8	91,0

Bron: Centrale Bank van Suriname

BIJLAGE VI.7
IMMOBILIA PRIMAIRE BANKEN
(duizenden SRD)

Per ultimo	2010	2011	2012	2013	2014
Totaal Vermogen	404.622	501.356	597.366	642.567	731.080
Totale Investering in vaste activa	177.378	195.918	254.580	294.944	263.236
Totale Investering in % Totaal Vermogen	43,8	39,1	42,6	45,9	36,0

Bron: Centrale Bank van Suriname

BIJLAGE VI.8
GROTE POSTEN PRIMAIRE BANKEN
(duizenden SRD)

Per ultimo	2010	2011	2012	2013	2014
Totaal toetsingsvermogen	362.553	440.501	539.070	624.520	731.080
Totale Grote Posten	355.685	466.851	444.924	643.042	992.123
Totale Grote posten in % Totaal toetsingsvermogen	98,1%	106,0%	82,5%	103,0%	135,7%

Bron: Centrale Bank van Suriname

BIJLAGE VI.9
GECOMBINEERDE BALANS
DER LEVENSVZERKERINGSMAATSCHAPPIJEN
(duizenden SRD)

	2009*	2010	2011*	2012*	2013
ACTIVA					
Kas en Bank (liquide middelen)	29.911	13.039	14.424	21.349	17.062
Vaste eigendommen	3.616	2.027	2.622	3.471	2.935
Beleggingen:					
a) overheid	-	-	-	-	-
b) particulieren:					
- hypotheken	72.644	84.923	114.950	119.599	113.810
- overige	112.727	152.353	218.218	251.859	321.341
Overige activa	12.575	13.640	17.326	37.841	43.443
Totaal	231.472	265.983	367.540	434.119	498.591
PASSIVA					
Aandelenkapitaal	1.736	1.406	1.406	1.406	1.406
Reserves	-69.650	29.221	46.038	57.477	65.378
Achternestelde leningen	-	-	-	-	-
Technische voorziening	286.985	221.643	301.317	349.483	394.966
Overige schulden	12.400	13.713	18.779	25.752	36.841
Totaal	231.472	265.983	367.540	434.119	498.591

Bron: Centrale Bank van Suriname

* Gecorrigeerde cijfers

BIJLAGE VI.10
GECOMBINEERDE WINST- EN VERLIESREKENING DER
LEVENSVERZEKERINGSMAATSCHAPPIJEN
(duizenden SRD)

	2009*	2010*	2011*	2012*	2013
Premie	34.755	28.816	37.660	49.007	46.828
Koopsommen	17.870	33.547	42.308	26.281	40.711
Totaal premie + koopsommen	52.625	62.363	79.968	75.288	87.540
Premie herverzekeraar	1.444	2.173	2.522	2.253	2.635
Premie eigen rekening	51.180	60.190	77.446	73.036	84.905
Mutatie technische voorzieningen	27.722	24.690	79.650	45.992	52.740
Verdiende premie (1)	23.458	35.499	-2.204	27.044	32.165
Bruto uitkeringen	14.838	30.842	13.251	17.106	17.960
Aandeel herverzekeraar	151	860	692	-	-
Uitkeringen eigen rekening (2)	14.686	29.983	12.558	17.106	17.960
Provisie en acquisitiekosten (3)	3.609	3.708	3.760	4.541	5.292
Bedrijfskosten (4)	8.665	9.127	14.441	14.381	13.450
Winstdeling en korting (5)	4.026	4.903	9.565	8.956	11.462
Technisch resultaat (6) = (1-2-3-4-5)	-7.529	-12.222	-42.528	-17.940	-15.999
Beleggingsinkomsten (7)	13.779	17.721	24.806	30.136	26.854
Saldo andere baten en lasten (8)	141	500	32.240	1.076	2.765
Beleggingslasten (9)	126	21	-	-	12
Winst voor belasting = (6+7+8-9)	6.265	5.978	14.518	13.272	13.608
Belasting	227	227	454	711	1.933
Winst na belasting	6.038	5.751	14.065	12.561	11.675

Bron: Centrale Bank van Suriname

* Gecorrigeerde cijfers

BIJLAGE VI.11
SOLVABILITEITSTOETSING LEVENSVERZEKERINGSMAATSCHAPPIJEN
(duizenden SRD)

Per ultimo	2009*	2010	2011*	2012	2013
Premiereserve na aftrek herverzekering (A)	285.960	219.313	297.123	345.185	390.347
Vereist vermogen 5% van A (1)	14.298	10.966	14.856	17.259	19.517
Aanwezig vrij vermogen (2)	-77.021	24.057	36.630	48.257	56.527
Solvabiliteitsoverschot (2-1)	-91.319	13.092	21.774	30.997	37.010

Bron: Centrale Bank van Suriname

* Gecorrigeerde cijfers

BIJLAGE VI.12
RENTABILITEIT LEVENSVERZEKERINGSMAATSCHAPPIJEN
(duizenden SRD)

Per ultimo	2009*	2010*	2011*	2012*	2013
Netto winst	6.038	5.751	14.065	12.561	11.675
Eigen vermogen	-67.914	30.627	47.444	58.883	66.784
Rentabiliteit	-8,9%	18,8%	29,6%	21,3%	17,5%

Bron: Centrale Bank van Suriname

* Gecorrigeerde cijfers

BIJLAGE VI.13
GECOMBINEERDE BALANSEN DER SCHADEVERZEKERINGSMATSCHAPPIJEN
 (duizenden SRD)

	2009	2010	2011*	2012*	2013
ACTIVA					
Vaste eigendommen	28.319	26.556	36.004	51.335	58.853
Beleggingen:					
-Overheidssector					
-Particuliere sector:					
a) hypotheke	46.812	49.625	57.231	68.200	76.020
b) overige	88.655	100.020	183.471	229.283	243.588
Overige activa	105.942	106.457	110.844	130.011	211.968
Liquide middelen	27.727	40.179	47.257	40.585	54.403
T o t a a l	297.455	322.837	434.807	519.413	644.831
PASSIVA					
Aandelenkapitaal	360	360	360	360	360
Reserves	122.362	139.799	191.364	249.985	282.077
Technische voorzieningen	118.476	121.373	130.752	141.519	234.160
Lange termijn schulden (incl. voorzieningen)	4.232	2.558	1.509	2.021	1.361
Korte termijn schulden	52.025	58.748	110.822	125.529	126.873
Totaal	297.455	322.837	434.807	519.413	644.831

Bron: Centrale Bank van Suriname

* Gecorrigeerde cijfers

BIJLAGE VI.14
GECOMBINEERDE WINST- EN VERLIESREKENING DER
SCHADEVERZEKERINGSMATSCHAPPIJEN
 (duizenden SRD)

	2009	2010	2011*	2012*	2013
Bruto premie (a)	166.742	181.612	226.978	247.301	393.406
Premie herverzekeraar (b)	28.483	28.454	27.707	30.770	30.418
Premie eigen rekening (c)=(a)-(b)	138.259	153.158	199.270	216.532	362.988
Mutatie technische voorzieningen (d)	-4.080	-6.821	377	-2.029	66.232
Verdiende premie (1)=(c)-(d)	142.339	159.979	198.893	218.561	296.757
Bruto uitkeringen	116.412	95.453	126.629	127.876	183.712
Aandeel herverzekeraar	27.768	2.386	10.486	9.129	2.854
Uitkeringen eigen rekening (2)	88.644	93.067	116.143	118.747	180.858
Provisie en acquisitiekosten (3)	7.062	9.667	12.236	14.067	13.774
Bedrijfskosten (4)	43.484	53.068	69.202	62.310	65.373
Technisch resultaat (5) = (1-2-3-4)	3.149	4.177	1.312	23.437	36.751
Beleggingsinkomsten (6)	13.130	13.386	21.176	33.801	14.080
Saldo andere baten en lasten (7)	4.337	5.489	22.267	3.498	4.777
Beleggingslasten (8)					
Winst voor belasting (5+6+7-8)	20.617	23.051	44.755	60.736	55.609
Belasting	1.322	1.778	2.192	2.763	11.613
Winst na belasting	19.294	21.273	42.562	57.973	43.996

Bron: Centrale Bank van Suriname

* Gecorrigeerde cijfers

BIJLAGE VI.15
SOLVABILITEITSTOETSING SCHADEVERZEKERINGSMAATSCHAPPIJEN
(duizenden SRD)

Per ultimo	2009	2010	2011*	2012*	2013
18% van de geboekte bruto premies (A)	30.014	32.690	40.856	44.514	70.813
Schade eigen rekening (1)	88.644	93.067	116.143	118.747	180.858
Bruto schade (2)	116.412	95.453	126.629	127.876	183.712
Vereist vermogen (1/2) x A	22.854	31.873	37.473	41.336	69.713
Aanwezig vrij vermogen	96.458	114.120	152.291	202.589	234.989
Solvabiliteitsoverschot	73.604	82.247	114.818	161.253	165.277

Bron: Centrale Bank van Suriname

* Gecorrigeerde cijfers

BIJLAGE VI.16
RENTABILITEIT SCHADEVERZEKERINGSMAATSCHAPPIJEN
(duizenden SRD)

Per ultimo	2009	2010	2011*	2012*	2013
Netto winst	19.294	21.273	42.562	57.973	43.996
Eigen vermogen	122.721	140.158	191.723	250.344	282.437
Rentabiliteit	15,7%	15,2%	22,2%	23,2%	15,6%

Bron: Centrale Bank van Suriname

* Gecorrigeerde cijfers

BIJLAGE VI.17
ENIGE FINANCIËLE GEGEVENS VAN PENSIOENFONDSEN
(duizenden SRD)

	2009	2010	2011	2012	2013
ACTIVA :					
LIQUIDE MIDDELEN	47.590	57.527	73.375	84.178	90.885
BELEGGINGEN :					
w.v. Binnenland :					
Overheid	46.220	55.222	59.948	69.656	83.898
Particulier	615.304	730.690	866.585	984.264	1.038.726
w.v. Buitenland	264.790	247.120	324.440	325.754	327.363
OVERIGE	96.948	117.980	153.721	184.008	202.294
TOTAAL	1.070.852	1.208.539	1.478.068	1.647.860	1.743.166
INKOMSTEN :					
Premies/Stortingen in het fonds	52.455	58.631	66.150	79.954	80.904
Inkomsten uit beleggingen	64.645	100.801	138.879	136.941	83.626
Overige inkomsten	5.576	2.837	95.893	2.981	8.111
TOTAAL	122.676	162.270	300.921	219.876	172.641
UITGAVEN :					
Uitkeringen	25.580	28.041	33.875	35.638	36.506
Onkosten, belasting en andere	98.374	92.595	153.566	113.457	117.957
Resultaat	-1.277	41.634	113.480	70.781	18.178
TOTAAL	122.676	162.270	300.921	219.876	172.641
Totaal aantal pensioenfondsen onder toe	34	34	35	36	37

Bron: Centrale Bank van Suriname

BIJLAGE VI.18
SPECIFICATIE VAN BELEGGINGEN VAN PENSIOENFONDSEN
(duizenden SRD)

	2009	2010	2011	2012	2013
Beleggingen					
Hypothecaire leningen	197.436	229.663	260.223	290.942	274.263
Persoonlijke leningen	2.109	2.396	2.276	2.070	2.160
Leningen op schuldbekentenis	6.148	6.272	9.588	8.640	8.092
Effecten	312.633	352.735	475.740	529.892	533.870
Termijndeposito's (+spaardeposito's)	247.052	267.213	142.624	164.348	197.949
Onroerende goederen	139.159	146.592	190.577	177.945	201.745
Spaarrekeningen	52.842	33.798	44.791	77.426	87.068
Rekening-courant met de werkgever	9.836	13.058	37.496	31.741	30.546
Overige beleggingen	71.617	75.331	87.658	96.670	114.293
Totaal	1.038.832	1.127.059	1.250.972	1.379.675	1.449.987
In % van de totale beleggingen					
Hypothecaire leningen	19,0%	20,4%	20,8%	21,1%	18,9%
Persoonlijke leningen	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,1%
Leningen op schuldbekentenis	0,6%	0,6%	0,8%	0,6%	0,6%
Effecten	30,1%	31,3%	38,0%	38,4%	36,8%
Termijndeposito's (+spaardeposito's)	23,8%	23,7%	11,4%	11,9%	13,7%
Onroerende goederen	13,4%	13,0%	15,2%	12,9%	13,9%
Spaarrekeningen	5,1%	3,0%	3,6%	5,6%	6,0%
Rekening-courant met de werkgever	0,9%	1,2%	3,0%	2,3%	2,1%
Overige beleggingen	6,9%	6,7%	7,0%	7,0%	7,9%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Centrale Bank van Suriname

BIJLAGE VI.19
GECOMBINEERDE BALANS VAN KREDIETCOÖPERATIES
(duizenden SRD)

	2009		2010		2011		2012		2013	
	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%
ACTIVA										
Liquide middelen	48.629	29,2	2.065	9,7	3.057	12,8	2.832	10,6	1.926	6,6
Vorderingen op leden	98.510	59,1	16.008	75,3	16.521	69,3	17.811	66,8	19.773	67,4
Overige vorderingen en transitoria	1.458	0,9	798	3,8	1.476	6,2	3.008	11,3	3.960	13,5
Beleggingen	11.072	6,6	1.614	7,6	2.010	8,4	1.908	7,2	2.469	8,4
Vaste activa	6.887	4,1	782	3,7	791	3,3	1.115	4,2	1.200	4,1
Balanstotaal	166.556	100,0	21.267	100,0	23.854	100,0	26.673	100,0	29.327	100,0
PASSIVA										
Eigen vermogen	16.876	10,1	1.481	7,0	1.630	6,5	1.380	5,2	1.090	3,7
Schulden aan leden	143.400	86,1	19.002	89,3	21.281	89,9	24.288	91,1	27.055	92,2
Voorzieningen	4.344	2,6	373	1,8	497	1,9	400	1,5	340	1,2
Overige schulden en transitoria	1.937	1,2	412	1,9	446	1,8	604	2,3	843	2,9
Bruto-resultaat	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	-	-	-
Balanstotaal	166.556	100,0	21.267	100,0	23.854	100,0	26.673	100,0	29.327	100,0

Bron: Centrale Bank van Suriname

2009: gegevens van 14 kredietcoöperaties

2010: gegevens van 10 kredietcoöperaties

2011: gegevens van 10 kredietcoöperaties

2012: gegevens van 7 kredietcoöperaties

2013: gegevens van 5 kredietcoöperaties

BIJLAGE VI.20
GECOMBINEERDE RESULTATENREKENING VAN KREDIETCOÖPERATIES
(duizenden SRD)

	2009		2010		2011		2012		2013	
	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%
BATEN										
Intrestbaten:										
Leningen	14.121	90,0	2.351	91,4	2.644	89,7	2.790	88,8	3.350	93,4
Beleggingen	144	0,9	0	0,0	0	0,0	52	1,6	71	2,0
Entrée penningen	-	0,0	-	0,0	-	0,0	0	0,0	-	0,0
Diversen	3	0,0	4	0,1	4	0,1	-	0,0	17	0,5
Overige baten	1.429	9,1	218	8,5	299	10,1	299	9,5	147	4,1
Totaal	15.698	100,0	2.572	100,0	2.946	100,0	3.140	100,0	3.585	100,0
LASTEN										
Personeelskosten	5.869	37,4	325	12,6	414	14,0	480	15,3	539	15,0
Afschrijvingskosten	573	3,6	25	1,0	57	1,9	64	2,0	63	1,8
Intrest-lasten	4.659	29,7	1.418	55,1	1.598	54,2	1.826	58,1	2.335	65,1
Algemene kosten	493	3,1	561	21,8	436	14,8	586	18,7	502	14,0
Diversen	1.503	9,6	138	5,4	287	9,8	229	7,3	304	8,5
Netto-resultaat	2.601	16,6	105	4,1	155	5,3	45-	-1,4	158-	-4,4
Totaal	15.698	100,0	2.572	100,0	2.946	100,0	3.139	100,0	3.585	100,0

Bron: Centrale Bank van Suriname

2009: gegevens van 14 kredietcoöperaties

2010: gegevens van 10 kredietcoöperaties

2011: gegevens van 10 kredietcoöperaties

2012: gegevens van 7 kredietcoöperaties

2013: gegevens van 5 kredietcoöperaties